

POBREŽJE V MARIBORU – NASELBINA IZ MLAJŠE KULTURE ŽARNIH GROBIŠČ

Bine Kramberger, Matija Črešnar

Mestna četrt Pobrežje se nahaja v vzhodnem delu Maribora. Območje visokih teras na desnem bregu reke Drave, ki predstavlja skrajni severozahodni del Dravskega polja, je poznano predvsem po žarnem grobišču iz pozne bronaste dobe, ki ga je v letih 1952, 1955–1957, 1964 in 1973 raziskoval Stanko Pahič,¹ vendar pa so bile na Pobrežju in v njegovi neposredni bližini v 20. stoletju odkrite tudi ostaline iz drugih arheoloških obdobj. Okoli leta 1901 je bil na sedaj neznanem kraju na Pobrežju odkrit latenski grob z železnim mečem in sulično ostjo.² Leta 1943 je bila v Zrkovcih, na polju z imenom Štuki, odkrita kamnita kopača.³ Še pred drugo svetovno vojno so bile najdene tudi rimskodobne grobne najdbe, kot sta marmorni nagrobnik v obliki levje glave in del baze nagrobnega spomenika.⁴ Druga poročila pa se nanašajo na gomili podobno tvorbo blizu ledine Gomile in na množino človeških kosti iz neznanega časa.⁵

V sklopu gradnje slovenskega avtocestnega križa je bilo med leti 1996 in 1998 na terenskih pregledih na Pobrežju odkrito novo obsežno arheološko najdišče, zato so bila v letih 2000 in 2001 pod vodstvom Mire Strmčnik Gulič iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor, izvedena zaščitna arheološka izkopavanja (*sl. 1*).⁶ V prvi fazi je bilo raziskanih okoli 16.590 kvadratnih metrov površine na območju pred načrtovanim novim mostom čez reko Dravo. Pri tem so bili poleg naselbine iz pozne bronaste dobe odkriti tudi žgan grob iz pozne bronaste ali zgodnje železne dobe (*sl. 2: grob 1*), en oz. morebiti dva plana žgana grobova iz srednje bronaste dobe oz. njenega prehoda v pozno bronasto dobo (horizont Oloris–Podsmreka) ter sledovi poselitve iz rimskega

¹ Grobišče je bilo odkrito že leta 1936, prva izkopavanja na njem pa so bila izvedena leta 1939 pod nadzorom Muzejskega društva v Mariboru (Pahič 1972, 7; isti 1991, 2; glej tu Koprivnik, Pobrežje).

² Najdbi sta v PM MB, inv. št. A 1621–1622 (Pahič 1975, 304–305; glej tudi isti 1966). V PM MB naj bi bil predan še en prazgodovinski meč iz tega območja, najden leta 1908 v Zrkovcih, vendar pa je ta danes neznano kje (Pahič 1975, 307).

³ V PM MB, inv. št. A 52 (Pahič 1975, 307).

⁴ V PM MB, inv. št. A 2314, inv. št. 2326 (Pahič 1975, 305, 307; isti 1991, 2).

⁵ Pahič 1975, 307.

⁶ Djurić 1998; Velušček 2002; Strmčnik Gulič 2003, 206–207.

POBREŽJE IN MARIBOR – A SETTLEMENT OF THE LATE URNFIELD PERIOD

Bine Kramberger, Matija Črešnar

Pobrežje is a district in the eastern part of the city of Maribor. It is located on a high terraces on the right bank of the River Drava, at the north-western edge of the plain of Dravsko polje. It is known mainly for the urn cemetery from the Late Bronze Age that Stanko Pahič investigated in 1952, 1955–1957, 1964 and 1973.¹ Throughout the 20th century, remains from other archaeological periods also came to light at Pobrežje and its immediate vicinity. Around 1901, a La Tène burial was unearthed at an unknown location at Pobrežje that contained an iron sword and an iron spearhead.² In 1943, a stone mattock was found at Zrkovci, on a field by the name of Štuki.³ Before World War II, Roman-period funerary remains were found that included a fragment of a lion's head of marble and stone fragments of a funerary monument.⁴ Other reports relate a tumulus-like structure near the location known as Gomile (translates as 'barrows' in English), as well as a multitude of human bones of an unknown date.⁵

The field surveys conducted between 1996 and 1998 in advance of the construction of the motorway cross in Slovenia revealed a vast new archaeological site at Pobrežje. This led to rescue excavation in 2000 and 2001 directed by Mira Strmčnik Gulič from the Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, Regional Office in Maribor (*ZVKDS, OE Maribor*) (*fig. 1*).⁶ A 16,590 m² large area was investigated in this first phase of excavation, planned for the construction of a new bridge across the Drava. The excavation revealed a settlement from the Late Bronze Age, a cremation burial from the Late Bronze or Early Iron Age (*fig. 2: grave 1*) and one or two flat

¹ The cemetery was discovered in 1936, with the first excavations following in 1939 under the supervision of the museum society (*Muzejsko društvo*) in Maribor (Pahič 1972, 7; id. 1991, 2; also see here Koprivnik, Pobrežje).

² The finds are kept in the Maribor Regional Museum, Inv. Nos. A 1621–1622 (Pahič 1975, 304–305; also see id. 1966). The museum reportedly received another prehistoric sword from the area, found in 1908 at Zrkovci, but the museum records note no such find (Pahič 1975, 307).

³ Kept in the Maribor Regional Museum, Inv. No. A 52 (Pahič 1975, 307).

⁴ Kept in the Maribor Regional Museum, Inv. No. A 2314, Inv. No. 2326 (Pahič 1975, 305, 307; id. 1991, 2).

⁵ Pahič 1975, 307.

⁶ Djurić 1998; Velušček 2002; Strmčnik Gulič 2003, 206–207.

Slika 1. Balonska posnetka arheološkega najdišča Pobrežje med izkopavanji 2000–2001 (foto: I. Bizjak, Arhiv ZVKDS).

Figure 1. Aerial views of the Pobrežje archaeological site during the 2000–2001 excavations (photo: I. Bizjak, Archive IPCHS).

obdobja⁷. Izkopavanja so se nadaljevala v letih 2005 in 2006, ko je bilo raziskanih nadaljnjih 67.840 kvadratnih metrov površine na visoki dravski terasi med Zrkovci in Brezjem, južno od območja na Pobrežju,

⁷ Niso na načrtu poznobronastodobne naselbine (sl. 2).

cremation burials from the late part of the Middle or the early part of the Late Bronze Age (the Oloris – Podsmreka horizon), as well as habitation traces from the Roman period⁷. Excavations continued in 2005

⁷ Not on the map of the Late Bronze Age settlement (fig. 2).

raziskanega v letih 2000 in 2001. Zanimivo odkritje v tem delu izkopavališča predstavlja domnevna pot iz pozne bronaste dobe, ki je bila kot taka opredeljena na podlagi dveh vzporednih vrst večjih kamnov in večjega števila najdb iz pozne bronaste dobe v njuni okolici. Sicer pa je bilo na območju, ki je bilo raziskano v letih 2005 in 2006, arheoloških sledov malo, najdbe, med katerimi prevladujejo fragmenti posod iz pozne bronaste dobe, pa so bile večinoma precej fragmentirane, le delno kronološko opredeljive in raztresene v vrhnjih plasteh.⁸

OPIS NASELBINE IZ POZNE BRONASTE DOBE

Najbolje ohranjen del najdišča na Pobrežju predstavljajo ostaline naselbine iz pozne bronaste dobe (*sl. 1–2*), pripadajoče znamenitemu žarnemu grobišču. Ostaline naselja so bile zlasti številne v severnem delu izkopanega območja, ob robu visoke druge dravske terase in v skupni oddaljenosti okoli 100 m proti jugu, nato pa se je z oddaljevanjem od tega prostora v smeri proti jugu gostota arheoloških ostalin in najdb postopoma zmanjševala. Odkrita in raziskana je bila množina jam, ki so služile kot jame za navpične nosilce lesenega ogrodja stavb, t. i. sohe oz. stojke⁹. Razen teh so bile odkrite velike, v zemljo vkopane shrambene posode ali večji lonci, skupki keramike, srednje velike (odpadne?) jame in zgostitve kamenja s pozno bronastodobno keramiko (ostanki tlakovanih površin, groblje, ognjišča).¹⁰ Najdbe so se v nezmanjšani intenziteti širile izven izkopnega polja, tik ob robu dravske terase tako proti vzhodu kot tudi proti zahodu, južneje od tod pa predvsem v smeri proti zahodu. Zato domnevamo, da je bil z arheološkim izkopavanjem raziskan le majhen del zelo obsežne naselbine pozne bronaste dobe.

Na Pobrežju so bile v letih 2000 in 2001 odkrite ostaline okoli 21 stavb (*sl. 2*). Vse hiše so bile pravokotnih tlorisov, med seboj pa se razlikujejo po velikosti, tlorisnih zasnovah, usmeritvi, deloma pa morda tudi po načinu gradnje. Približno polovica stavb je bila usmerjenih v smeri severovzhod–jugozahod (*sl. 2; 3: 06–8, 11, 13, 15–17, 20–21*),¹¹ nekaj manj kot polovica jih je bila usmerjena od

and 2006, when further 67,840 m² of the high Drava terrace between Zrkovci and Brezje were investigated, lying south of the area investigated in 2000 and 2001. An exciting find in this area was a presumed path from the Late Bronze Age, identified as such on the basis of two parallel lines of stones and an increased number of finds from the Late Bronze Age in their vicinity. The area investigated in 2005 and 2006 otherwise yielded few archaeological remains and the finds, predominantly Late Bronze Age pottery, were highly fragmented and scattered across the upper layers.⁸

DESCRIPTION OF THE LATE BRONZE AGE SETTLEMENT

The main discovery at the site are the remains of a Late Bronze Age settlement (*figs. 1–2*), which can be associated with the well-known flat cremation cemetery at Pobrežje. They were particularly concentrated in the northern part of the excavation area, along the edge of the second Drava terrace and in the length of roughly 100 m; to the south, they became scarcer. The remains included a number of holes for the posts of the wooden construction of houses⁹. Excavations also revealed large storage vessels and jars sunken into the ground, as well as clusters of pottery, medium-sized (refuse?) pits and concentrations of stones mixed with Late Bronze Age pottery (remains of floors, paved areas, hearths).¹⁰ In the north, the finds continued in the same intensity beyond the excavated area, along the edge of the terrace to the east and the west, while in the south, they mainly continued to the west. This suggests that the archaeological excavations only revealed a small part of an extensive Late Bronze Age settlement.

The 2000–2001 excavations at Pobrežje unearthed the remains of around 21 buildings (*fig. 2*).¹¹ All of them were rectangular in ground plan, but differed in size, layout and orientation, some possibly also in construction manner. Roughly half of the buildings had a NE–SW orientation (*fig. 2; 3: Buildings 6–8, 11, 13, 15–17, 20–21*), less than half had a NW–SE orientation (*fig. 2; 3: Buildings 1, 3, 9–10, 12, 14, 18–19*) and two had a W–E orientation with a slight deviation to the north (*fig. 2; 3: 4–5*). Most

⁸ Strmčnik Gulič 2006.

⁹ Za različna poimenovanja glej Črešnar 2007a in Dular 2008.

¹⁰ Takšne zgostitve kamenja so bile na primer odkrite tudi v naselbini iz pozne bronaste dobe v Orehovi vasi (Grahek 2015, 31, 33) in v pozno bronastodobni naselbini v Ormožu (Dular, Tomanič Jevremov 2010, 40–41).

¹¹ Velika črka O je okrajšava, ki pomeni objekt oz. stavbo. Zaradi različne ohranjenosti jam za stojke je sicer možno, da je bilo dejansko število stavb tudi nekoliko manjše ali večje. Nezanesljiv je npr. tloris objekta št. 7, medtem ko bi lahko kakšen manjši objekt več domnevali na primer na podlagi nekaterih vrst jam za stojke, ki so bile odkrite v sektorju 2 (*sl. 2*), npr. Dular 2008, 340.

⁸ Strmčnik Gulič 2006.

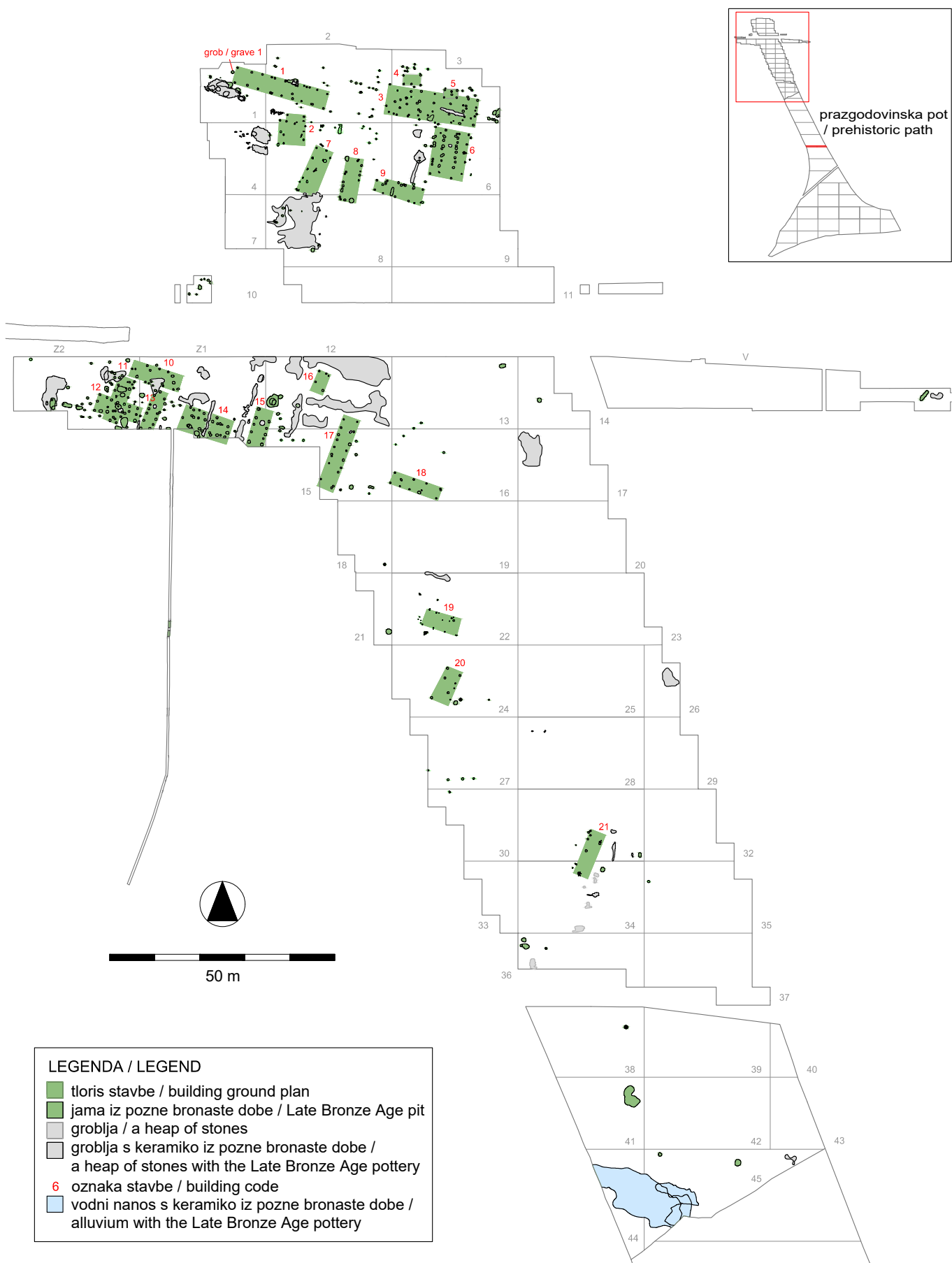
⁹ See Črešnar 2007a and Dular 2008.

¹⁰ Such concentrations of stones have also been excavated in the Late Bronze Age settlements at Orehova vas (Grahek 2015, 31, 33) and Ormož (Dular, Tomanič Jevremov 2010, 40–41).

¹¹ The capital letter O is the abbreviation, meaning object / building. The varying degree of posthole preservation does allow for the number of the estimated buildings to be either slightly lower or higher. Questionable is the ground plan of Building 7, while a small building may also be have stood in the spot that revealed several lines of postholes in Sector 2 (*fig. 2*).

Slika 2. Tloris naselbine iz pozne bronaste dobe na Pobrežju. Na skici v desnem vogalu z rdečo črto lega naselbine ter domnevne prazgodovinske poti na celotnem načrtu izkopanega polja arheološkega najdišča. M. = 1:1000.

Figure 2. Ground plan of the Late Bronze Age settlement at Pobrežje. The map in the top right corner shows in red the location of the settlement and the presumed path within the plan of the excavated area. Scale = 1:1000.

severozahoda proti jugovzhodu (*sl.* 2; 3: 01, 3, 9–10, 12, 14, 18–19), dve pa v smeri zahod–vzhod, z rahlim odklonom proti severu (*sl.* 2; 3: 04–05). Večina stavb je bila zgrajena z navpičnimi nosilci, učvrščenimi v jamah, v t. i. sohasti gradnji.¹² S

buildings were constructed with posts set in postholes, in the so-called earthfast or post-in-ground construction.¹² Posts set into variously deep holes were used to construct the wooden frame of at least 19 buildings. The recovered pieces of burnt loam with impressions

¹² Črešnar 2007a, 48–50; isti 2007b, 326–327; glej tudi Dular 2008, 340.

¹² Črešnar 2007a, 48–50; Črešnar 2007b, 326–327; see also Dular 2008, 340.

sohami/stebri, ki so bili postavljeni v različno globoke jame, je bilo namreč zgrajeno leseno ogrodje najmanj 19 stavb. Stene pri takih stavbah so bile, sodeč po najdbah večjih kosov ožgane ilovice z odtisi vej in brun (glej npr. *Tab. 11: 4*), narejene iz lesenega prepleta in glinenega ometa. Odkrite jame so bile povečini večje, velikosti med 0,45 in 0,65 m; jame velikosti med 0,30 in 0,45 m so bile manj številne. Slednje lahko, kot vemo, nastanejo tudi z zabijanjem stebrov v tla, a je v našem primeru to manj verjetno, saj se je večina takih jam nahajala na trdni prodnati podlagi ob robu dravske terase na skrajnem severnem delu naselbine (*sl. 2: O1–O5*). Za dodatno utrditev stebrov so bile pogosto uporabljene kamnite zagozde (*sl. 4*), v nekaterih primerih pa tudi razlomljene posode in drugi keramični predmeti (*Tab. 1: 1; 2: 1, 3, 5; 6: 1–4; 7: 1–2, 4; 8: 1–4; 9: 1–3; 10: 1–5; 11: 1–7; 12: 1–5; 13: 1–6*). Za ta namen so bile izbrane že delno poškodovane ali razlomljene posode, saj jih v nobenem primeru ni bilo mogoče v celoti sestaviti. Zanimivo pa je tudi, da keramika ni služila le za utrjevanje lesenih nosilcev, pač pa tudi kot podloga, na katero so bili leseni stebri postavljeni, saj so se v posameznih primerih črepinje nahajale predvsem v osrednjem delu jam, ponekod pa so bile po celotni površini vse do dna. V posameznih primerih pa se je v osrednjem delu jame nahajalo celo dno posode, kot na primer tudi v naselbini iz pozne bronaste dobe v Orehovi vasi.¹³ Razlogi za keramiko v jamah za lesene stebre so lahko različni. Lahko gre npr. za posege, s katerimi so poskušali omiliti njihovo pogrezanje, za dvig nivoja dna v primeru, ko so bile jame izkopane pregloboko, ali pa so poskušali s tamponom iz keramike izboljšati drenažo ter omiliti talne vplive na les in tako podaljšati življenjsko dobo stavb.

Glede na velikost tlorisnih zasnov in število ter razporeditev jam lahko stavbe, grajene z navpičnimi nosilci, razdelimo na pet tipov (*sl. 3*). Tip A predstavljata majhna pravokotna objekta (širine 2–2,43 m in dolžine 3,16–4 m), usmerjena zahod–vzhod, s štirimi vogalnimi stebri (*sl. 3: A*). Drugi tip stavbe predstavljajo objekti O7–O13, O15, O18 (*sl. 3: B*). Gre za bistveno večje pravokotne stavbe (dolžine med 9,8 in 11,5 m in širine med 2,9 in 4,1 m), grajene iz desetih, dvanajstih ali štirinajstih stebrov, ki so bile enakomerno razporejene v dveh vrstah. Objekt O15 je imel v notranjosti na njegovi severovzhodni strani z rečnimi oblicami tlakovano ovalno površino, ki bi lahko glede na primerjave

of branches and timbers (see e.g. *Pl. 11: 4*) suggest that the walls of these buildings were made of wattle and daub. Most of the postholes were fairly large, measuring between 0.45 and 0.65 m, those measuring between 0.30 and 0.45 m were less numerous. The latter could also be made by driving poles into the ground rather than first digging a hole, but this is less likely to have been the case as most of these holes were found in compact gravel along the edge of the Drava terrace, in the northernmost part of the settlement (*fig. 2: buildings O1–O5*). Posts were kept in place using stone packing (*fig. 4*), in some cases broken pots and other ceramic objects (*Pls. 1: 1; 2: 1, 3, 5; 6: 1–4; 7: 1–2, 4; 8: 1–4; 9: 1–3; 10: 1–5; 11: 1–7; 12: 1–5; 13: 1–6*). The sherds from the postholes could not be assembled to form complete vessels, which indicates that the already damaged or broken vessels were used for this purpose. Ceramics were used not only as packing, but also as bedding, as revealed by the sherds in some holes being concentrated in the centre. In some cases, the sherds of vessels were scattered across the posthole, while some postholes revealed a base of a vessel in the centre; examples of the latter have also been found at the Late Bronze Age settlement at Orehova vas.¹³ Placing ceramic sherds at the centre of postholes may have been done for a number of reasons: they may have lessened the sinking of the posts into the soil, served to raise the bottom of the hole if it had been dug too deep or they may even have served as drainage to lessen the progress of wooden post decay.

The size of the documented ground plans and the number and disposition of the postholes allow us to distinguish between five types of buildings constructed of posts set into the ground (*fig. 3*). Two small rectangular buildings (measuring 3.16–4 m in length and 2–2.43 m in width) represent Type A with a W–E orientation and only four posts set one in each corner (*fig. 3: A*). Buildings O7–O13, O15 and O18 (*Fig. 3: B*) form Type B. These are considerably larger rectangular buildings (measuring 9.8–11.5 m in length and 2.9–4.1 m in width), constructed of ten, twelve or fourteen evenly spaced posts along the longer sides. The interior of Building O15, in the central part, revealed an oval surface paved with cobbles; similar structures interpreted as hearths are known from other Late Bronze Age sites.¹⁴ Three other buildings of this type at Pobrežje revealed a pit

¹³ Grahek 2015, 87.

¹⁴ The hearth in Building R2 of the settlement at Orehova vas (Grahek 2015, 29–30) was placed in a similar position within the building, while cobbled hearths have also been excavated at Ormož (see e.g. Dular, Tomanič Jevremov 2010, 65–66, fig. 77) and Grajski hrib in Gornja Radgona (Dular 2013, 193, fig. 69).

¹³ Grahek 2015, 87.

Slika 3. Tipi stavb in njihova usmeritev.
Figure 3. Types of buildings and their orientation.

Tip / Type	Tlorisi in velikosti stavb / Ground plans and sizes of buildings	Usmeritev / orientation	Oznaka stavb / building code
A	2-2,43 m 3,16-4 m		O4, O5
B	2,9 - 4,1 m 9,8-11,5 m		O9, O10, O12, O18
			O7, O8, O11 O13, O15, O20?
C	3,6 - 3,8 m 17- 21,2 m		O1
			O17
D	5,5-7,7 m 10,7-11,4 m		O6
			O14
E	20,2 m 6 m		O3
F	3,55 m 8,22 m		O19

● jama za steber / posthole ● skupek kamnov / group of stones ● kamnita struktura / stone structure
 — obris objekta / outline of a building ---- vrsta notranjih stebrov / line of inner posts

z drugimi najdišči iz pozne bronaste dobe služila kot ognjišče,¹⁴ nekatere druge stavbe tega tipa pa

of a similar size as the paved surface that contained cobbles and ceramic sherds (Buildings O11–O13). Buildings O1 (fig. 5) and O17 are also rectangular in plan, but pronouncedly elongated (17 and 21.2 m long) and hence represent Type C (fig. 3: C).

¹⁴ Na podobnem mestu znotraj objekta se je na primer v objektu R2 v naselbini v Orehovi vasi (Grahek 2015, 29–30) nahajalo ognjišče, z oblicami tlakovana ognjišča

so imele na istem mestu jama podobne velikosti, v kateri so bili prodniki in odlomki posod (stavbe O11–O13). Dve stenski vrsti jam za sohe in pravokotno tlorisno zasnovo sta imela tudi objekta O1 (sl. 5) in O17, vendar pa sta bila precej daljša (v dolžino sta merila 17 oz. 21,2 m), zato predstavljata samostojni tip stavbe (sl. 3: C).

Drugačne tipe stavb predstavljajo objekti O3, O6 in O14 (sl. 3: D). Bili so namreč širši, zato so pri njih strešno konstrukcijo podpirali dodatni navpični leseni gradniki, ki so bili postavljeni v dveh vrstah na sredini stavbe. V osrednjem delu objekta O6 (dolžine 10,7 m) je bila odkrita podobna tlakovana površina kot v stavbi O15 (prim. sl. 3: B), medtem ko po dolžini (11,4 m) in tlorisni zasnovi primerljiv objekt O14 takega tlaka ni imel (sl. 3: D). Enako velja tudi za objekt O3, ki pa je bil v primerjavi z objektoma O6 in O15 bistveno daljši (20,2 m), zato predstavlja samostojni tip stavbe (sl. 3: E).

Zadnji in povsem drugačen tip stavbe v pozno bronastodobni naselbini domnevamo na podlagi materialnih ostankov, ki so bili odkriti v sek. 22, kv. 410, 416–418, 440–442 (objekt O19, sl. 3: F). V teh kvadrantih je bilo sedem različnih zgostitev kamnja, ki so ležali v dveh vzporednih vrstah, medtem ko jame za stebre niso bile odkrite. Navkljub temu menimo, da gre za stavbne ostanke, saj je bilo v bližini teh kupov kamnov odkritih tudi več zgostitev lončenine.¹⁵ Pomenljiva je tudi usmeritev objekta severozahod–jugovzhod, saj se ujema z eno od obeh najbolj pogostih usmeritev stavb v naselbini. Verjetno gre v primeru objekta O19 torej za ostanke stavbe, zgrajene s sohami s skeletno konstrukcijo ali s kladno zvezo brun oz. brunarico, katere nosilni elementi so bili položeni na kamnite podstavke, ki so tvorili temelje stavbe (sl. 3: F).¹⁶

Pogled na doslej odkrite naselbine iz pozne bronaste dobe v severovzhodni Sloveniji kaže, da imamo na Pobrežju opraviti z ostanke nižinskega vaškega naselja. Najbolje raziskane naselbine iz časa kulture žarnih grobišč so Ormož, Rogoza in Orehova vas. V primeru Rogoze in Orehove vasi gre za neutrjeni naselbini, s hišami razporejenimi v gručah,¹⁷ medtem ko gre v Ormožu za z nasipom utrjeno naselbino »proto-urbanega« tipa, v kateri so bile stavbe postavljene tako, da so imele stene usmerjene v smeri

pa so bila odkrita tudi v Ormožu (glej npr. Dular, Tomažič Jevremov 2010, 65–66, sl. 77) in na Grajskem hribu v Gornji Radgoni (Dular 2013, 193, sl. 69).

¹⁵ Djura Jelenko 2002, 178.

¹⁶ Črešnar 2007a, 51–53; isti 2007b, 327–329; glej tudi Dular 2008, 340–341.

¹⁷ Teržan 1999, 102–105; Črešnar 2010, 97–98; Grahek 2015, 29–33.

Slika 4. Pobrežje, jama za soho SE 654, stavbe O14, obdana s kamnitimi zagostdami (foto: I. Bizjak).

Figure 4. Pobrežje, posthole SE 654, of the building O14, filled by stone packing (photo: I. Bizjak).

Slika 5. Pobrežje, ostanki jam za sohe za leseno ogrodje stavbe O1 v severnem delu naselbine (foto: I. Bizjak).

Figure 5. Pobrežje, remains of postholes of the building O1 in the northern part of the settlement (photo: I. Bizjak).

Buildings O3, O6 and O14 represent another type. They were rectangular in plan, but wider and, most importantly, with two intermediate lines of posts that supported the roof construction (fig. 3: D). Building O6 (10.7 m long) revealed a similar paved surface in the central part as in Building O15 (cf. fig. 3: B), while Building O14 that is comparable in length (11.4 m) and ground plan had no such surface (fig. 3: D). The same is true of Building O3, which is again pronouncedly elongated (20.2 m long) and hence represents a different building type (fig. 3: E).

The last and completely different building type is presumed on the basis of the material remains unearthed in Sector 22, Grid Squares 410, 416–418, 440–442 (Building O19). These remains included no postholes, only seven groups of stones arranged in two parallel lines. Found in their vicinity were several concentrations of pottery, all of which is interpreted as the remains of a building.¹⁵ Also significant is the NW–SE orientation of the presumed building, which corresponds with the most common orientation of buildings at Pobrežje. Building O19 was therefore probably a log structure, with sleeper beams laid onto stretches of stone bedding (fig. 3: F).¹⁶

The settlement unearthed at Pobrežje was a lowland village from the Late Bronze Age that joins others of this kind known in north-eastern Slovenia. Of the comparable settlements, most research has been

¹⁵ Djura Jelenko 2002, 178.

¹⁶ Črešnar 2007a, 51–53; id. 2007b, 327–329; see also Dular 2008, 340–341.

sever–jug ali vzhod–zahod.¹⁸ Pobreška naselbina kaže lastnosti obeh tipov naselbin. Očitno ni bila utrjena, zaradi česar je primerljiva z naselbinama v Rogozi in Orehovi vasi, ustaljena usmeritev objektov znotraj naselbine pa spominja na naselbino v Ormožu, (urejena usmeritev SZ–JV, SV–JZ). Zanimiva je tudi primerjava velikosti in tlorisnih zasnov objektov. Kot že rečeno, je večina stavb na Pobrežju v dolžino merila med 9,8 in 11,5 m (*sl. 3: B, D*), največji pa celo med 17 in 21,2 m (*sl. 3: C, E*). Bile pa so različno široke. Pri ožjih stavbah je streha slonela neposredno na stebrih stranskih sten (*sl. 3: A, B, C*), medtem ko sta pri širših streho dodatno podpirali dve vrsti notranjih podpornikov (*sl. 3: D, E*). Takšnih hiš v Rogozi in Orehovi vasi ni bilo odkritih,¹⁹ primerjave so znane iz Ormoža, vendar pa so bile tudi tam stavbe le izjemoma daljše od 10 m.²⁰

NAJDBE

Med obsežnim gradivom iz pobreške naselbine močno prevladujejo keramični predmeti.²¹ Ti so bili sorazmerno pogosto najdeni v povezavi s stavbami: v jamah za lesene stebre, v posamičnih jamah v notranjosti stavb, ali pa so se nahajali kot skupki keramike na površini tik nad sterilno plastjo znotraj njihovega tlorisa. Preostale najdbe izvirajo iz srednje velikih jam in zgostitev kamenja, ki so bile raziskane v bližini stavb, velik del pa tudi iz vrhnjih plasti.²²

Keramično gradivo, ki ga objavljamo na tablah (*Tab. 1–13*), predstavlja izbor značilne keramike naselbine iz pozne bronaste dobe – kulture žarnih grobišč. Odkrito je bilo v okviru tlorisov stavb O1

¹⁸ Teržan 1999, 105–107, 134–135; Dular, Tomanič Jevremov 2010, 95–97; Dular 2013, 93–94.

¹⁹ Stavbe v Rogozi so bile namreč v povprečju dolge le med 5 in 8 m (Črešnar 2010, 97), v Orehovi vasi pa med 3,4 in 8,3 m (Grahek 2015, 29–33).

²⁰ Lamut 1988–1989; isti 2001, 209, fig. 2; Tomanič Jevremov 2001, 193–195, figs. 5–6; Dular, Tomanič Jevremov 2010, 88, 94; Dular 2013, 92–93.

²¹ Odkrite so bile sicer tudi kamnite najdbe (žrmlje, izvrtek sekire, 5 sileksov, 4 kamnite sekire, 7 tolkačev, 7 brusov) in jagoda iz svetlo rdečega stekla ali karneola, ki pa jih v tem prispevku podrobneje ne bomo obravnavali.

²² Gre za ornico (SE 001) in plasti pod njo, ki so bile strojno odstranjene v različnih delih naselbine. V teh plasteh so se mešale najdbe iz različnih obdobij. Poleg keramike kulture žarnih grobišč so bile pogoste predvsem najdbe iz rimske dobe, vmes pa so se pojavljali tudi novoveški kosi ter keramični odlomki iz zgodnje bronaste dobe (keramika s pramenastim okrasom) in mlajše železne dobe (latensko obdobje).

conducted at Ormož, Rogoza and Orehova vas. The latter two sites are unfortified settlements with houses arranged in clusters,¹⁷ while the ‘proto-urban’ settlement at Ormož was fortified with a rampart and buildings with an either N–S or E–W orientation.¹⁸ The settlement at Pobrežje shows the characteristics of both settlement types. It does not seem to have been fortified, which is comparable with Rogoza and Orehova vas, while the organisation and orientation of the buildings (mostly SZ–JV or SV–JZ) is comparable with that of Ormož. A comparison of the size and ground plan of the buildings in these settlements is also of interest. Most buildings at Pobrežje measured between 9.8 and 11.5 m in length (*fig. 3: B, D*), the largest ones even between 17 and 21.2 m (*fig. 3: C, E*), while their widths varied. In narrower buildings, the roof rested directly on the posts of the outer walls (*fig. 3: A, B, C*), while the roofs of the wider buildings rested on additional lines of inner posts (*fig. 3: D, E*). The settlements at Rogoza and Orehova vas revealed no such houses,¹⁹ comparable houses are known from Ormož, but these rarely exceeded 10 m in length.²⁰

SMALL FINDS

The vast assemblage of small finds from Pobrežje mostly comprises ceramic sherds.²¹ These were predominantly found at or in buildings: in postholes, in pits within buildings or as clusters of finds on the surface just above the sterile layer within buildings. Other finds came to light in medium-sized pits and concentrations of stones excavated in the vicinity of buildings, a number of them also in the upper layers.²²

The ceramic finds presented on the plates are the most typical for the Bronze-age settlement. They were recovered in Buildings O1 (*Pls. 1–2*),

¹⁷ Teržan 1999, 102–105; Črešnar 2010, 97–98; Grahek 2015, 29–33.

¹⁸ Teržan 1999, 105–107, 134–135; Dular, Tomanič Jevremov 2010, 95–97; Dular 2013, 93–94.

¹⁹ The buildings at Rogoza were predominantly between 5 and 8 m long (Črešnar 2010, 97), those at Orehova vas between 3.4 and 8.3 m (Grahek 2015, 29–33).

²⁰ Lamut 1988–1989; id. 2001, 209, Fig. 2; Tomanič Jevremov 2001, 193–195, figs. 5–6; Dular, Tomanič Jevremov 2010, 88, 94; Dular 2013, 92–93.

²¹ The assemblage includes stone artefacts (quern stones, tubular leftover from drilling the hole of a stone axehead, 5 flakes, 4 stone axes, 7 hammer stones, 7 whetstones) and a bead of either light red glass or carnelian, but these will not be discussed in detail here.

²² They comprise the topsoil (SE 001) and the layers excavated just under it in different parts of the settlement. These layers revealed finds from different periods. Besides the pottery from the Urnfield culture period there were also numerous finds from the Roman period mixed with the odd pieces from the modern period, ceramic sherds from the Early Bronze (Litzen pottery) and Late Iron Ages (La Tène period).

(*Tab. 1–2*), O6 (*Tab. 6*), O11 (*Tab. 7*), O14 (*Tab. 8–12*) in O15 (*Tab. 13*) ter v njihovi neposredni bližini. Večji del najdb izhaja iz jam za stebre (O1: *Tab. 1: 1; 2: 1, 3, 5*; O6: *Tab. 6: 1–4*; O11: *7: 1–2, 4*; O14: *Tab. 8: 1–4; 9: 1–3; 10: 1–5; 11: 1–7; 12: 1–5*; O15: *Tab. 13: 1–6*), v katerih so deli posod služili, kot že omenjeno, kot del zasutja ali kot podlaga, na katero so bili položeni (*sl. 4–5*).²³ Ker so bili ti kosi uporabljeni pri gradnji stavb, pomenijo torej *terminus ad quem* za datacijo stavb, torej nakazujejo čas, ko je bila naselbina ustanovljena in posamezne stavbe zgrajene.

Del najdb izvira iz groblje SE 1106 ob stavbi O1 (*Tab. 3–5*). Po dva predmeta sta bila odkrita v jami SE 520III (*Tab. 13: 7–8*) in v groblji SE 604 (*Tab. 13: 9–10*), ki sta se nahajali tik ob stavbi O15. Znatno del najdb je ležal v srednje velikih jamah, ki so se nahajale v osrednjem delu hiš (O11: *Tab. 7: 5–12*; O14: *Tab. 12: 6–7*). Nekatero shrambene posode in veliki lonci so bili vkopani v zemljo tik ob stenah stavb, bodisi na zunanji strani (O14: *Tab. 12: 8*) bodisi na notranji strani (O6: *Tab. 11: 6*; O14: *Tab. 9: 4*). Posamičen lonec pa je bil odkrit nad sterilno plastjo znotraj tlorisa stavbe O11 (*Tab. 7: 3*).

Tipološka in kronološka opredelitev keramičnih najdb

Tipološka razvrstitev keramičnih posod in njihova kronološka opredelitev iz poznobronastodobne naselbine na Pobrežju temelji na posodah, ki izvirajo iz raznih jam in zgostitev kamenja. Le v primerih, ko posamičnih značilnih kosov ni bilo v omenjenih kontekstih, smo v obravnavo vključili tudi najdbe iz kulturnih plasti (*sl. 8: L2/3; 10: S4/6; 11: Skd1/1*) in iz ornice. V našo obravnavo so bile vključene keramične najdbe, ki so na najdišču večkrat zastopane, izpustili pa nismo niti glede oblike in ornamenta izjemnih kosov. Ker se lončenina v času obstoja naselja ni bistveno spreminjala slonijo naše tipološko-kronološke analize predvsem na boljše ohranjenih in delno risarsko rekonstruiranih posodah. V analizo okrasa pa so bili vključeni tudi manjši keramični odlomki, saj je pri določenih motivih mogoče tudi iz njih razpoznati, kako je bila posoda okrašena.

Shrambene posode ali pitosi

Največji delež keramičnih odlomkov na Pobrežju pripada velikim shrambenim posodam in loncem, kar je glede na njihovo velikost razumljivo. Večje med njimi so shrambene posode oz. pitosi s prostornino

²³ Zlasti veliko keramike je bilo odkrite v jamah za sohe objekta O14, ki pa je bil žal uničen v ognju, zato so odlomki posod precej prežgani in od ognja deformirani, tako da številnih posod ni bilo mogoče risarsko rekonstruirati (npr. *T. 8: 1, 3; 9: 2; 11: 1, 5, 7*).

O6 (*Pl. 6*), O11 (*Pl. 7*), O14 (*Pl. 8–12*), O15 (*Pl. 13*) and in their immediate vicinity. Most of the finds came from the postholes (O1: *Pls. 1: 1; 2: 1, 3, 5*; O6: *Pl. 6: 1–4*; O11: *7: 1–2, 4*; O14: *Pls. 8: 1–4, 9: 1–3; 10: 1–5; 11: 1–7; 12: 1–5*; O15: *Pl. 13: 1–6*), in which sherds served as packing or bedding (*figs. 4–5*).²³ As these finds were laid into the holes at the time of the very construction of the buildings, therefore offer *terminus ad quem* for the construction of the buildings and point to the foundation of the settlement.

Some finds were unearthed in a heap of stones (SE 1106) at Building O1 (*Pls. 3–5*). Two pieces were found in the pit of SE 520III (*Pl. 13: 7–8*) and the heap of stones of SE 604 (*Pl. 13: 9–10*), respectively, located at Building O15. A number of finds came to light in medium-sized pits in the central parts of buildings (O11: *Pl. 7: 5–12*; O14: *Pl. 12: 6–7*). Several storage pots and large jars were found sunken into the ground along the walls of buildings, either on the exterior (O14: *Pl. 12: 8*) or the interior side (O6: *Pl. 11: 6*; O14: *Pl. 9: 4*). One jar was also found above the sterile layer in Building O11 (*Pl. 7: 3*).

Typological and chronological attribution of the ceramic finds

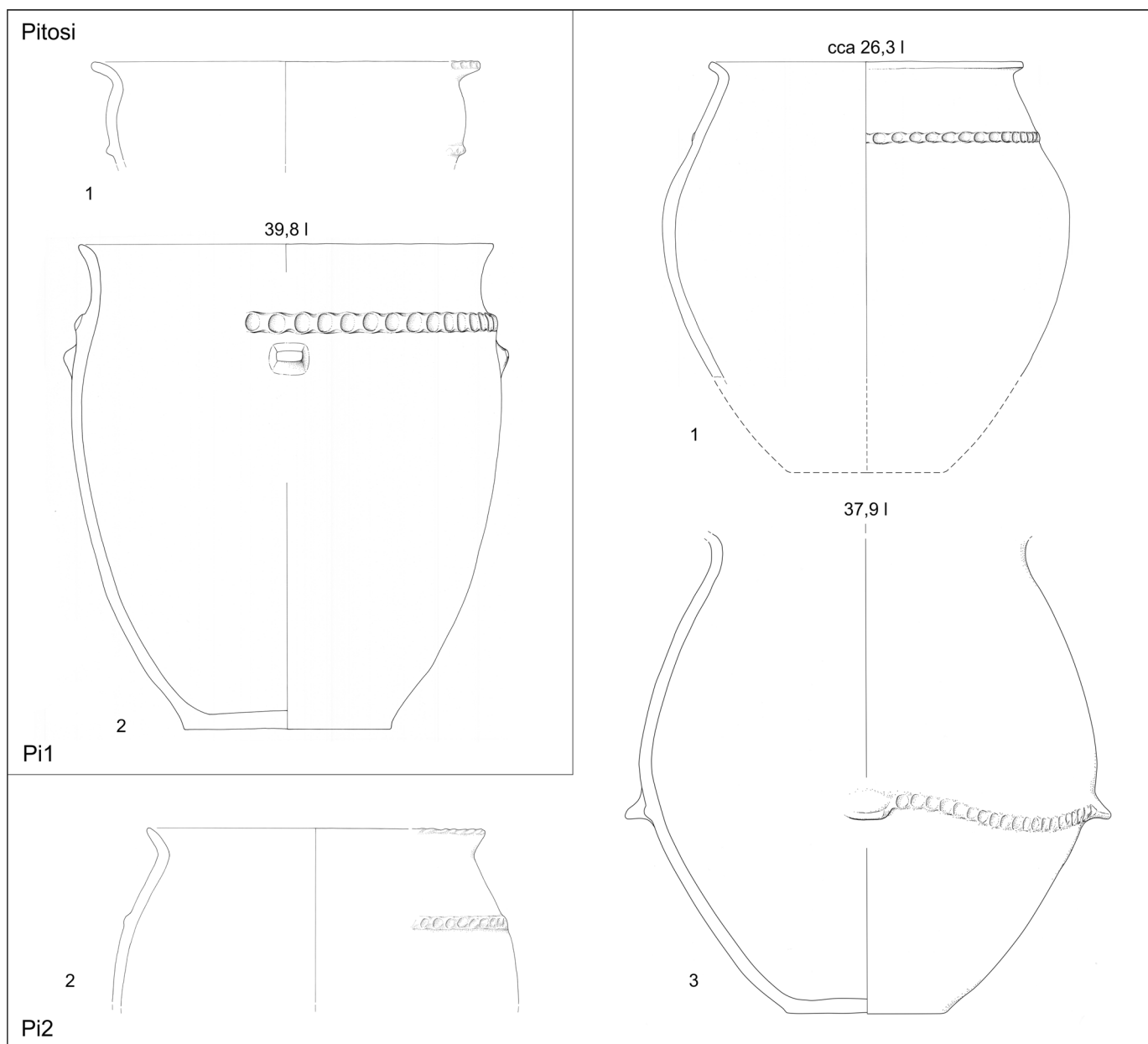
The typological and chronological analysis of the ceramic finds from the Late Bronze Age settlement at Pobrežje is based on the vessels recovered from postholes, pits and concentrations of stones. Only rare characteristic pieces not found in these contexts, but in the other cultural layers (*figs. 8: L2/3; 10: S4/6; 11: Skd1/1*) have been included in the analysis. Most pieces belong to forms present with more than a single type at the site, but the analysis also comprises pieces that are exceptional in either form or decoration. The pottery did not change much in the course of the existence of the settlement and the pottery types are therefore based on the better preserved and partially reconstructed vessels. The analysis of the decoration also includes small sherds that reveal the decoration of the whole vessels.

Storage vessels or pithoi

The highest share of ceramic sherds at Pobrežje belongs to large storage vessels and jars, which is understandable given their large size. The largest of these are storage vessels or pithoi, the capacity

²³ Particularly numerous sherds were found in the postholes of Building O14, which was destroyed in fire, hence many of the sherds were burnt through and even deformed, and could not be reconstructed by drawings (see *Pls. 8: 1, 3; 9: 2; 11: 1, 5, 7*).

Slika 6. Pobrežje, velike shrambene posode tipov Pi1 in Pi2. M. = 1:6.
Figure 6. Pobrežje, large storage vessels of Types Pi1 and Pi2.
 Scale = 1:6.

med pribl. 25 in 127 litrov (*sl.* 6–7). Bolje ohranjeni primerki so bili večinoma najdeni v jamah, ki niso bile bistveno večje od samih posod; nahajali so se običajno v neposredni bližini hiš. Za pitose so značilni konveksni trebuhu in rahlo zaobljena ramena, med seboj pa se razlikujejo predvsem po razmerju med višino ramen in vratov, po višini spodnjih delov posod v primerjavi z zgornjimi, po velikosti premera ustja v primerjavi s premerom najširšega oboda, po izvihanosti ustja ter tudi po usločenosti vratu. Glede na te razlike smo jih razvrstili v štiri osnovne tipe z 11 različicami. Za pitose tipa Pi1 je značilno, da imajo kratka ramena, premer ustja pa približno enak največjemu premeru posode. Ustje pri njih je lahko močno izvihano, tako da nekoliko presega največji premer posode (*sl.* 6: *Pi1/1*), ali pa je rahlo izvihano in nekoliko manjše od najširšega oboda (*sl.* 6: *Pi1/2*). Obe različici se pojavljata z razčlenjenim plastičnim rebrom, pogosto pa je bilo z odtisi razčlenjeno tudi ustje pitosa. Na podoben način so bile okrašene tudi velike shrambene posode tipa Pi2, ki se od pitosov

of which ranges between 25 and 127 litres (*figs.* 6–7). The better surviving examples were mainly found in pits not much larger than the vessels themselves and dug in the immediate vicinity of houses. The recovered pithoi share a convex lower body and a slightly rounded shoulder, and differ in the ratio between the height of the shoulder and that of the neck, in the height ratio between the lower and the upper parts, in the ratio between the diameter at the rim and maximum diameter, in the shape of the everted rim, and the curvature of the neck. These differences led us to distinguish between four main types with 11 variants. The pithoi of Type Pi1 have a narrow shoulder and the rim diameter almost equal to that of maximum diameter. They come in two variants: the rim may be strongly everted to the point of exceeding maximum diameter (*fig.* 6: *Pi1/1*) or only slightly everted and slightly smaller than maximum diameter (*fig.* 6: *Pi1/2*). Both variants bear a cordon with impressions, with the rim also frequently bearing

tipa Pi1 razlikujejo po tem, da imajo daljša ramena in posledično v primerjavi z najširšim obodom izrazito manjši premer ustja (sl. 6: Pi2). Večina oblik je precej dolgotrajnih, saj se podobne posode pojavljajo tako v Ha A obdobju, kot tudi v Ha B in celo v Ha C0,²⁴ izjema je morda le pitos različice Pi2/3 (glej tudi Tab. 9: 4, 10: 1), ki mu najdemo najbližji primerjavi v grobiščih stopnje Ha B, in sicer v grobišču na Mladinski ulici v Mariboru in na prvem žarnem grobišču v Rušah.²⁵

Kronološko natančneje opredeljive so posamezne različice pitosov s konveksnimi trebuhu, rahlo zaobljenimi rameni in dolgimi stožčastimi vratovi (sl. 7: Pi3 in Pi4). Za posode tipa Pi3 so značilna kratka ramena in neizrazit, tekoči prehod v vrat (sl. 7: Pi3). Pitos različice Pi3/1 z volumnom okoli 50 litrov je na ramenu okrašen z dvema vodoravnima vrezanima črtama, tik pod najširšim obodom pa z razčlenjenim plastičnim rebrom (sl. 7: Pi3/1). Pitos različice Pi3/2 z volumnom okoli 25,3 litrov je okrašen z bradavico na prehodu iz ramen v vrat (sl. 7: Pi3/2), sicer pa se od različice Pi3/1 razlikuje predvsem po manjšem premeru ustja v primerjavi z najširšim obodom posode. Obe različici shrambenih posod sta značilni obliki za Ha B obdobje v ruški žarnogrobiščni skupini, kjer so take posode služile kot žare. Analogije pitosu Pi3/1 najdemo predvsem v grobovih 7, 11 in 145 na Pobrežju, različici Pi2/2 pa v grobovih 97, 114a in 145 na istem grobišču²⁶ ter v grobovih 99 in 170 na 1. žarnem grobišču v Rušah.²⁷ Podobna posoda naši različici Pi3/1 izvira iz groba 5 v Miklavžu in je značilni predstavnik mlajše stopnje faze Ha B, kar je podkrepljeno z radiokarbonskimi datacijami.²⁸

impressions. Similarly decorated are the pithoi of Type Pi2 that differ from those of Type Pi1 in a wider shoulder and consequently much narrower rim in comparison with maximum diameter (fig. 6: Pi2). Most forms remained in use over long periods, appearing in Ha A, Ha B and even Ha C0;²⁴ a possible exception is the pithos of Variant Pi2/3 (also see Pls. 9: 4, 10: 1) with closest parallels from the Ha B cemeteries at Mladinska ulica in Maribor and the Ruše I urn cemetery.²⁵

Chronologically more precisely determinable are individual variants of the pithoi with a biconical lower body, a slightly rounded shoulder and a long conical neck (fig. 7: Pi3 and Pi4). The pithoi of Type Pi3 are characterised by a narrow shoulder and smooth shoulder-neck junction (fig. 7: Pi3). One pithos of Variant Pi3/1, with a capacity of roughly 50 l, is decorated with a pair of horizontal incised lines on the shoulder and a cordon with impressions just below maximum diameter (fig. 7: Pi3/1). A smaller pithos of Variant Pi3/2, with a capacity of around 25.3 l, bears a knob at the shoulder-neck junction (fig. 7: Pi3/2), and mainly differs from the Variant Pi3/1 pithoi in the rim being much narrower in comparison with maximum diameter. Both variants are typical of Ha B in the Ruše Urnfield culture group, where they were used as urns. Comparisons for the pithos of Variant Pi3/1 from the settlement at Pobrežje are mainly to be found in the cemetery at Pobrežje, in Graves 7, 11 and 145. Comparisons for the Variant Pi2/2 pithoi are mainly to be found in Graves 97, 114a and 145 of the Pobrežje cemetery,²⁶ as well as in Graves 99 and 170 of the Ruše I urn

²⁴ Shrambena posoda različice Pi1/2 ima dobre primerjave v radiokarbonsko datirani naselbini stopnje Ha A v Rogozi (prim. sl. 6: Pi1/2 s Črešnar 2010, T. 10: 6). Za isti tip gre verjetno tudi pri posodi iz groba 28 na 2. žarnem grobišču stopnje Ha B v Rušah (prim. sl. 6: Pi1/2 s Pahič 1955, T. 12: 1; glej tudi T. 22: 2). Tudi pitos različice Pi2/2 ima primerjave v Rogozi (prim. sl. 6: Pi2/2 s Črešnar 2010, T. 18: 1), v najnižji plasti stopnje Ha A na Brinjevi gori (prim. sl. 6: Pi2/2 z Oman 1981, T. 18: 1) ter v plasti nad njo (prim. sl. 6: Pi2/2 z Oman 1981, T. 14: 1). Različica Pi2/1 ima primerjave v naselbini v Orehovi vasi (prim. sl. 6: Pi2/1 z Grahek 2015, 151, G102), iz istega horizonta, pa tudi npr. v naselbini iz Ha B–C stopnje v Ormožu (prim. sl. 6: Pi2/1–2 z Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 31: 10) ter v grobu 128 na 1. žarnem grobišču v Rušah (Müller-Karpe 1959, T. 113: K1). Za primerjave pitosom različic Pi2/1–2 glej tudi: Dular 2013, 28–29, sl. 6: P3.

²⁵ Ruše, grob 133: Müller-Karpe 1959, T. 113: G; Maribor, Mladinska ulica: ibid. T. 121: 12.

²⁶ Prim. sl. 7: Pi3/1 s Pahič 1972, T. 1: 15; 2: 1; 28: 5; prim. sl. 7: Pi3/2 s Pahič 1972, T. 19: 1; 27: 1; 28: 5.

²⁷ Müller Karpe 1959, T. 111: J4; 115: D4.

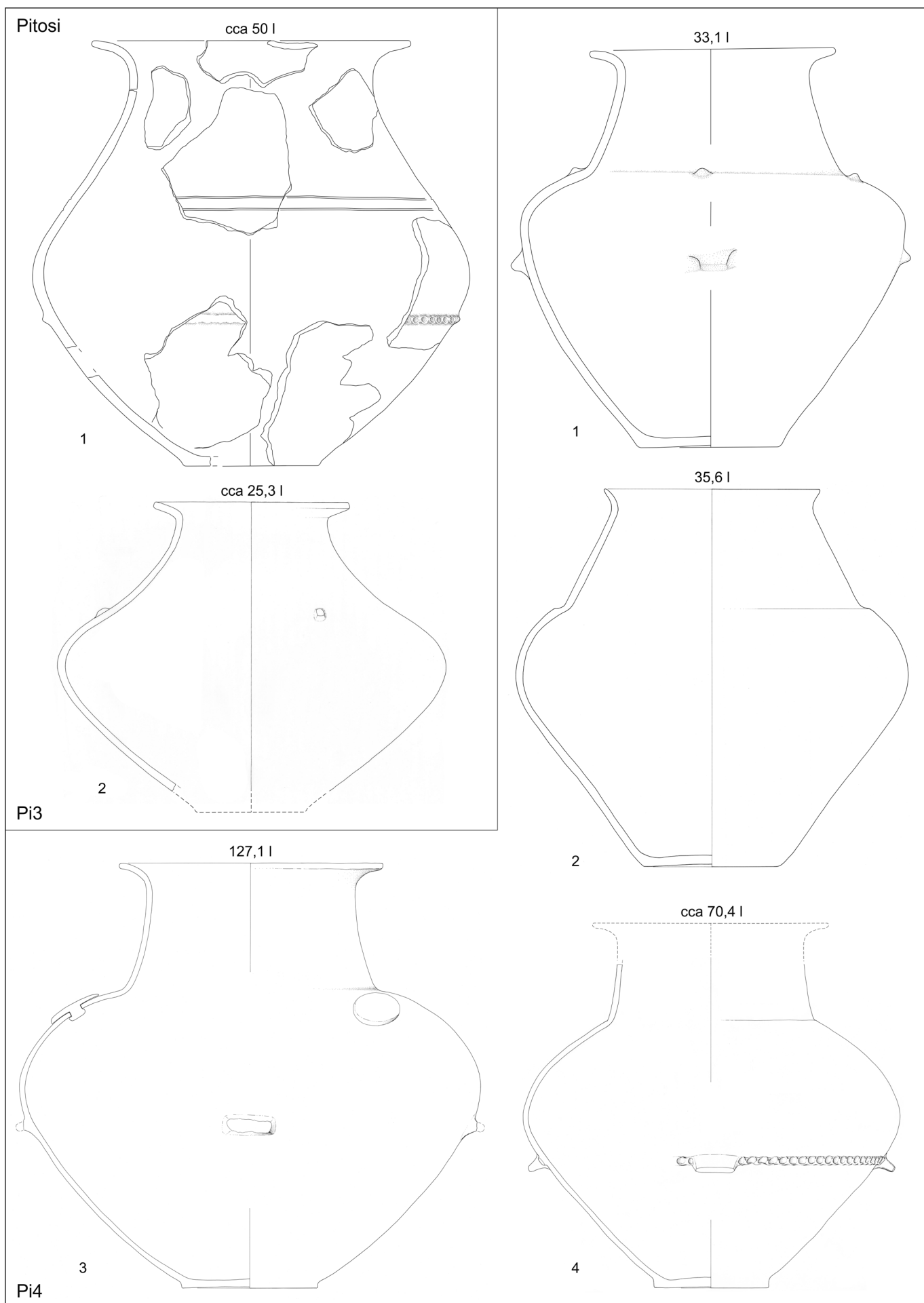
²⁸ Črešnar 2013, 82, op. 22, sl. 7: 14; Črešnar, Murko 2014, 209–213, sl. 10.7: 14; 10.9; glej tudi Črešnar, Teržan 2014b, 697.

²⁴ The storage vessel of Variant Pi1/2 has close parallels in the settlement at Rogoza radiocarbon dated to Ha A (cf. fig. 6: Pi1/2 with Črešnar 2010, Pl. 10: 6). Probably of the same type is the vessel found in Grave 28 at the Ruše II urn cemetery attributed to Ha B (cf. fig. 6: Pi1/2 with Pahič 1955, Pl. 12: 1; also see Pl. 22: 2). The Variant Pi2/2 pithos also has parallels at Rogoza (cf. fig. 6: Pi2/2 with Črešnar 2010, Pl. 18: 1) and Brinjeva gora, of the latter in the finds from the lowest layer attributed to Ha A (cf. fig. 6: Pi2/2 with Oman 1981, Pl. 18: 1) and in the finds from the layer above it (cf. fig. 6: Pi2/2 with Oman 1981, Pl. 14: 1). Close comparisons for Variant Pi2/1 come from the settlement at Orehova vas (cf. fig. 6: Pi2/1 with Grahek 2015, 151, G102) that belong to the same period, from the Late Bronze–Early Iron Age settlement at Ormož (cf. fig. 6: Pi2/1–2 with Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 31: 10) and from Grave 128 of the Ruše I urn cemetery (Müller-Karpe 1959, Pl. 113: K1). For the parallels for Variants Pi2/1–2 pithoi also see: Dular 2013, 28–29, fig. 6: P3.

²⁵ Ruše, Grave 133: Müller-Karpe 1959, Pl. 113: G; Maribor - Mladinska ulica: ibid., Pl. 121: 12.

²⁶ Cf. fig. 7: Pi3/1 with Pahič 1972, Pls. 1: 15; 2: 1; 28: 5; cf. fig. 7: Pi3/2 with ibid., Pls. 19: 1; 27: 1; 28: 5.

Slika 7. Pobrežje, velike shrambene posode tipov Pi3 in Pi4. M. Pi4/3-4 = 1:8, drugo = 1:6.
Figure 7. Pobrežje, large storage vessels of Types Pi3 and Pi4. Scale Pi4/3-4 = 1:8, others = 1:6.

Enako oblikovana shrambena posoda, prav tako z vrezi na ramenih, je bila odkrita na 2. žarnem grobišču v Rušah, kjer pa izhaja iz uničenega groba.²⁹ Pitosu različice Pi3/1 in njegovemu okrasu pa najdemo

²⁹ Pahič 1957, 35, T. 17: 1.

cemetery.²⁷ A vessel similar to the Variant Pi3/1 pitos from Pobrežje was found in Grave 5 at Miklavž, which is a characteristic representative of the late phase of Ha B and substantiated with radiocarbon

²⁷ Müller Karpe 1959, Pls. 111: J4, 115: D4.

analogijo še v posodi iz groba 13 na grobišču St. Andrä v spodnji Avstriji (Ha B3), ki predstavlja posebnost, za katero C. Eibner domneva, da kaže na stike z ruško žarnogrobiščno skupino.³⁰

Velike shrambene posode tipa Pi4 imajo v nasprotju s posodami tipa Pi3 oster, izrazit prehod iz ramena v vrat (*sl. 7: Pi4*). Ločimo štiri različice. Posode različic Pi4/1–2 imajo vrat precej daljši od ramen. Bolje ohranjene so tri takšne posode, vse pa se pojavljajo z volumni med 33,1 in 35,6 litri. Prva posoda ima pod najširšim obodom štiri držaje in na prehodu iz ramen v vrat štiri bradavice (*sl. 7: Pi4/1*). Druga posoda ima nižji trebuh, držaj pod najširšim obodom in navpična gladka rebra na ramenih (*Tab. 8: 4*). Za obe posodi je značilno močno izvihano ustje, zato smo ju, navkljub odstopanju v proporcionalnem razmerju, a ob upoštevanju dejstva, da je druga posoda precej bolj fragmentirana, uvrstili v isto različico (*sl. 7: Pi4/1; Tab. 8: 4*). Tretji pithos ima v primerjavi s prvima dvema krajše in manj izvihano ustje ter rahlo konkavno oblikovan spodnji del posode, zato predstavlja samostojno različico (*sl. 7: Pi4/2; Tab. 6: 6*).³¹

Obema različicama pithosov najdemo ponovno dobre primerjave na pozno bronastodobnih najdiščih, predvsem na tistih Ha B stopnje. Edina posoda, ki ji najdemo primerjavo še na najdišču Ha A stopnje, je različica Pi4/1. Ta ima namreč dobro analogijo v Rogozi, le da je shrambena posoda iz Rogoze v spodnjem delu okrašena z razčlenjenim plastičnim rebrom in je njeno ustje na notranji strani fasetirano.³² To je pomembno, saj so fasetirana ustja na posodah značilna predvsem za starejšo žarnogrobiščno obdobje, medtem ko so v mlajše žarnogrobišnem obdobju precej redka,³³ kar pa velja tudi za posode v naselbini na Pobrežju. Druga posoda, ki jo primerjamo z našo različico Pi4/1, je bila odkrita na Grajskem griču Ptujkega gradu, kjer se začetek naselja domneva v mlajše žarnogrobišnem obdobju (Ha B1 stopnji), njen konec pa v zgodnje halštatskem obdobju;³⁴ tretja posoda pa v Spodnjih Hočah.³⁵ Pithos *Tab. 8: 4* ima, kot že rečeno, nižji trebuh, na ramenih pa je okrašen z navpičnimi rebri. Gre za izrazito mlad element. Najbližjo analogijo za tako oblikovano in okrašeno posodo najdemo namreč v grobu 22 iz 2. žarnega grobišča v Rušah, torej v Ha B stopnji,

dates.²⁸ A storage vessel of the same form, also bearing horizontal incisions on the shoulder, was found in the Ruše II urn cemetery, but unfortunately in a damaged grave with no other known goods.²⁹ Another comparison for the form and decoration of the Variant Pi3/1 pithos is a vessel from Grave 13 of the cemetery at St. Andrä in Lower Austria (Ha B3), which stands apart among the grave goods of the cemetery and presumably indicates, according to Clemens Eibner, contacts with the Ruše Urnfield culture group.³⁰

As opposed to Type Pi3, the large storage vessels of Type Pi4 have a sharp shoulder-neck junction (*fig. 7: Pi4*). We distinguish between four variants. The vessels of Variants Pi4/1–2 have a neck that is much longer than the shoulder. Three such vessels are well preserved, with the capacity between 33.1 and 35.6 l. One of these has four grips below maximum diameter and four knobs at the shoulder-neck junction (*fig. 7: Pi4/1*). The second vessel has a shallower lower body, a grip below maximum diameter and plain vertical ribs on the shoulder (*Pl. 8: 4*). Both vessels have a strongly everted rim and are therefore determined as the same variant in spite of the differences in the proportions and the fact that the second vessel is much more fragmented (*fig. 7: Pi4/1; Pl. 8: 4*). In comparison to these two, the third pithos has a shorter and less everted rim, as well as a slightly concave lower part of the vessel, and hence represents a separate variant (*fig. 7: Pi4/2; Pl. 6: 6*).³¹

Close parallels for both variants can be found at other Late Bronze Age sites, particularly those from Ha B. The only vessel with a parallel from a Ha A site is of Variant Pi4/1. This close comparison is a storage vessel from Rogoza that only differs in the presence of a cordon with impressions in the lower part and in an internally faceted rim.³² The latter is important, as faceted rims are mainly characteristic of the Early and become fairly rare in the Late Urnfield culture period,³³ which is also true of the ceramics of the settlement at Pobrežje. The second vessel that is comparable with the Pi4/1 pithos from Pobrežje came to light at the hill of Grajski grič in Ptuj, a settlement that presumably began in the Late Urnfield culture period (Ha B1) and ended in the

³⁰ Eibner 1974, 38, T. 13: 13.

³¹ Ali je bil brez bradavic in držajev ali pa se ti niso ohranili, zaradi slabše ohranjenosti posode, ni jasno.

³² Črešnar 2010, Sl. 15: L7/G459.

³³ Glej npr. Oman 1988–1989, 151.

³⁴ Teržan 1990, 43; Dular 2013, 73–75, T. 1: 1.

³⁵ Gre za najdišče, katerega gradivo, razen omenjene posode, še ni objavljeno. Sodilo naj bi v čas zgodnje faze pozne bronaste dobe (Strmčnik Gulič 2004, 242).

²⁸ Črešnar 2013, 82, Fn. 22, fig. 7: 14; Črešnar, Murko 2014, 209–213, figs. 10.7: 14; 10.9; also see Črešnar, Teržan 2014b, 697.

²⁹ Pahič 1957, 35, Pl. 17: 1.

³⁰ Eibner 1974, 38, Pl. 13: 13.

³¹ The poor preservation makes it impossible to say whether the vessel was without knobs and grips or whether they simply did not survive.

³² Črešnar 2010, fig. 15: L7/G459.

³³ See e.g. Oman 1988/1989, 151.

pri čemer je imela posoda iz Ruš konkavno vbočeno dno.³⁶ Podobno oblikovane in okrašene shrambene posode se pojavljajo tudi v zgodnje halštatskem obdobju, kar kažejo na primer posoda s stožčastim vratom iz znamenitega groba z okrašenim situlskim pokrovom v gomili 76 v Stični in še posebej primeri z najdišč štajerske vzhodnohalštatske skupine kot sta Poštela in Kleinklein.³⁷ Z razliko od pobreške so halštatske posode v nekaterih primerih grafitirane, v zgornjem delu vratu pa lahko tudi dodatno okrašene z globokimi vodoravnimi kanelurami in/ali z vtisnjenimi pikami in jamicami v motivu trikotnikov, česar pa v času kulture žarnih grobišč v Podonavju oz. na Štajerskem ne poznamo.³⁸

Tretji izmed pitosov z nizkimi rameni in izrazitim prehodom v dolg stožčasti vrat se, kot že rečeno, pojavlja z manj usločenim ustjem in podobno nizkim trebuhom kot pri posodi *Tab. 8: 4* (*sl. 7: Pi4/2*). Analogije mu najdemo v grobišču na Pobrežju, in sicer predvsem v grobovih 18 in 170, ki sta po Pahiču predstavnika starejše faze pokopov na grobišču (Ha B1).³⁹ Podobne so tudi nekatere žare iz obeh žarnih grobišč v Rušah,⁴⁰ vendar pa imajo večinoma nižje trebuhe. V tem pogledu sta bolj podobni veliki žari iz žganih grobov 1 in 14 v Ormožu, ki sta opredeljena v stopnjo Ha B3, ter žari iz grobov 1 in 5 na Lepi ravni pod Poštelo, ki sodita v isto časovno stopnjo.⁴¹

Drugačen tip velikih shrambenih posod na pobreški naselbini predstavljajo posode različic *Pi4/3* in *Pi4/4* (*sl. 7: Pi4/3–4*). Gre za bistveno večje pitose, ki se od posod prejšnjih dveh različic razlikujejo tudi po tem, da imajo širša ramena in štiri držaje. Prva posoda je največja odkrita v naselbini, njena prostornina znaša kar okoli 127 litrov. Zanj pa je značilno tudi to, da ima v zgornjem delu ramen izvrtano majhno luknjo, ki je zaprta s keramičnim čepom (*sl. 7: Pi4/3*). Posoda različice *Pi4/4* je nekoliko manjša, s prostornino okoli 70 litrov. Kot različico jo opredeljuje vodoravno razčlenjeno plastično rebro (*sl. 7: Pi4/4*), njena posebnost pa je tudi ta, da je njena površina med dnom in plastičnim rebrom izrazito hrapava. Taka površina pri spodnjih delih

Early Hallstatt period.³⁴ The third vessel was found at Spodnje Hoče.³⁵ As already mentioned above, the pithos on *Pl. 8: 4* has a shallower lower part and bears vertical ribs on the shoulder, both of which are particularly late elements. The closest analogy for this form and decoration is known from Grave 22 of the Ruše II urn cemetery, i.e. from Ha B, with the Ruše vessel having a concave base.³⁶ Storage vessels of similar form and decoration are also known in the Early Hallstatt period, as shown by the vessel with a conical neck from the famous grave with a decorated situla lid from Tumulus 76 at Stična, and even more so the vessels from the sites of the Štajerska/Styria group such as Poštela and Kleinklein.³⁷ In contrast to the vessel from Pobrežje, the Hallstatt-period vessels can be graphite-coated and additionally decorated in the upper part with deep horizontal grooves and/or dots in triangular motives, which is absent on the Urnfield culture pottery from Styria.³⁸

Comparisons for the third pithos with a low shoulder and a pronounced junction with a long conical neck have a less curved rim and a similarly shallow lower part as on the vessel on *Pl. 8: 4* (*fig. 7: Pi4/2*). They are known from the cemetery at Pobrežje, particularly from Graves 18 and 170, that Pahič considered as representatives of the early phase of the cemetery (Ha B1).³⁹ Also similar are some of the urns from both urn cemeteries at Ruše,⁴⁰ but these mainly have an even shallower lower body. Much closely comparable in this sense are the two large urns from the cremation Graves 1 and 14 at Ormož, dated to Ha B3, and the two urns from Graves 1 and 5 at Lepa ravna below Poštela from the same phase.⁴¹

The vessels of Variants *Pi4/3* and *Pi4/4* (*fig. 7: Pi4/3–4*) differ from other storage vessels in their considerably larger size, as well as a wider shoulder and four grips. One of the vessels has the capacity of approx. 127 l and a small hole in the upper part

³⁶ Pahič 1957, T. 10: 2.

³⁷ Primerek iz stiškega groba je namreč razumljen kot dragocen dar iz enega izmed panonskih središč (Gabrovec 2006, T. 134: 30; Teržan 2008 (2010), 303–304; Dobiati 1980, 66 ss, sl. 8–9; T. 4: 1; 41: 1–2; Teržan 1990, T. 3: 1; 21: 2; 41: 7, 9.

³⁸ Glej npr. Dular 2013, 48–51, 58, sl. 14, 20, tip ornamentov O18.

³⁹ Prim. *sl. 7: Pi4/2* s Pahič 1972, 15, 75, T. 5: 1 in z isti 1991, 44, 87, sl. 1; glej tu Koprivnik, Pobrežje.

⁴⁰ Predvsem žara iz groba 15 na 1. ruškem grobišču: prim. *sl. 7: Pi4/2* z Müller Karpe 1959, T. 108: H.

⁴¹ Tomanič Jevremov 1988–1989, 293, T. 7: 3; 22: 3; Teržan 1990, 60–66, T. 56: 6.

³⁴ Teržan 1990, 43; Dular 2013, 73–75, Pl. 1: 1.

³⁵ The site has not yet been published with the exception of the said vessel. It presumably dates to the early phase of the Late Bronze Age (Strmčnik Gulič 2004, 242).

³⁶ Pahič 1957, Pl. 10: 2.

³⁷ The example from the grave at Stična is seen as a valuable gift that came from one of the centres in Pannonia (Gabrovec 2006, Pl. 134: 30; Teržan 2008 (2010), 303–304; Dobiati 1980, 66 ff, figs. 8–9; Pls. 4: 1; 41: 1–2; Teržan 1990, Pls. 3: 1; 21: 2; 41: 7, 9.

³⁸ See e.g. Dular 2013, 48–51, 58, figs. 14, 20, decorative motif O18.

³⁹ Cf. *fig. 7: Pi4/2* with Pahič 1972, 15, 75, Pl. 5: 1 and with id. 1991, 44, 87, fig. 1; see here Koprivnik, Pobrežje.

⁴⁰ Primarily the urn from Grave 15 of the Ruše I cemetery that yielded no other grave goods: cf. *fig. 7: Pi4/2* with Müller Karpe 1959, Pl. 108: H.

⁴¹ Tomanič Jevremov 1988–1989, 293, Pls. 7: 3; 22: 3; Teržan 1990, 60–66, Pl. 56: 6.

žarnogrobiščnih posod se pogosto razlaga kot glinena prevleka (barbotin), vendar pa je bil lahko učinek hrapavosti na posodah dosežen na različne načine.⁴² Pri nekaterih načinih se je morala posoda v postopku izdelave popolnoma posušiti, spet pri drugih pa je morala biti površina ponovno ovlažena.⁴³ Slednje domnevamo za naš pitos oblike Pi4/4, saj ni videti, da bi bila na posodo nanešena posebna plast gline, pač pa se zdi, da je bila hrapava površina posode narejena z vtiranjem krpe ali orodja.

Primerjav za posode različic Pi4/3–4 v Podonavju oz. v ruški skupini ni prav veliko, pravzaprav sta le dve. Prva posoda, ki se od naše razlikuje po fasetiranem ustju, je bila odkrita v naselbini Ha A stopnje v Rogozi, in sicer v kontekstu, katerega datacija je bila podkrepljena tudi z radiokarbonsko analizo.⁴⁴ Druga posoda je bila v enem izmed grobov na Pobrežju, stopnje Ha B.⁴⁵ Obe posodi sta v primerjavi s tistima iz pobreške naselbine precej manjši, prav nobena pa nima luknjice, plastičnega rebra ali hrapave površine v spodnjem delu. Pogled na najdišča proti vzhodu kaže, da so take posode značilne za žarnogrobiščno obdobje v Panoniji, na Moravskem in na Nižje-Avstrijskem.⁴⁶ Pogoste so bile npr. uporabljene kot žare v grobišču Budapest-Békásmegyer skupine Val-Chotin med Ha A2 in Ha B2/3 stopnjo. Tam se pojavljajo v več različicah, nekatere tudi z držaji in razčlenjenim plastičnim rebrom na trebuhu, spet druge pa z izrazito hrapavo površino v spodnjem delu. Pomembno je omeniti, da je bila hrapava površina takih posod na najdišču Budapest-Békásmegyer narejena bodisi z vrezi⁴⁷ bodisi z debelo plastjo smole.⁴⁸ Shrambene posode, katerih površina je hrapava zaradi vrezov, so v naselbini na Pobrežju zastopane

of the shoulder that was closed with a ceramic plug (*fig. 7: Pi4/3*). The other vessel, of Variant Pi4/4, was slightly smaller, with the capacity of around 70 l. It is determined as a variant on the basis of a cordon with impressions (*fig. 7: Pi4/4*) and it also stands apart in its surface between the base and the cordon being very coarse. Such a surface on the lower part of Urnfield culture vessels is usually described as a clay coating (barbotine), though the coarse effect may have been achieved by other means.⁴² The potter could have achieved it after the vessel had dried completely or had to moisten the clay again.⁴³ The latter is supposed for the Variant Pi4/4 pithos from Pobrežje, as we could detect no additional layer of clay, but rather that the surface was coarsened by pressing textile or something similar onto the surface.

There are only two known comparisons for the vessels of Variants Pi4/3–4 in Podravje or Ruše group of the Urnfield Period. One was found at the Ha A settlement at Rogoza, in a radiocarbon-dated context, and differs from the vessel from Pobrežje in that it has a faceted rim.⁴⁴ The second vessel was found in a grave at Pobrežje where burial mainly took place in Ha B.⁴⁵ In comparison with the vessels from the settlement Pobrežje, the two analogies are considerably smaller and none has a hole, a cordon or a coarse surface in the lower part. Further analogies are known eastward outside Slovenia and are typical of the Urnfield culture period in Pannonia, Moravia and Lower Austria.⁴⁶ They were commonly used as urns at the Budapest-Békásmegyer cemetery of the Vál-Chotin group, where burial took place from Ha A2 to Ha B2/3. Such vessels there appear in several variants, some also with grips and a cordon with impressions on the lower part, others with a coarse surface in the lower part. The coarse surface on the vessels from Budapest-Békásmegyer was made either with incisions⁴⁷ or with a thick coat of a resinous substance.⁴⁸ Also other vessels with a coarse surface

⁴² Glej. npr. Dular 2013, 47, 57, tip O1. Poudariti pa je potrebno, da tudi Müller-Karpe nikjer izrecno ne omenja, da gre na l. žarnem grobišču v Rušah za barbotin, pač pa le hrapavo oz. hrapavljeno površino (Müller-Karpe 1959, 271–272, T. 114: A1, L).

⁴³ Glej npr. Rice 1987, 136–144, 232.

⁴⁴ Prim. *sl. 7: Pi4/3* s Črešnar 2010, T. 6: 4; glej tudi isti 2014, sl. 13, 16.

⁴⁵ Pahič 1972, 15–18, T. 32: 3.

⁴⁶ Patek 1968, 90, T. 3: 7; 48: 24; 103:1.

⁴⁷ Kalicz-Schreiber 2010, 249–251, 296–298, 336–338. Glej npr. tudi posode v grobovih 17, 19, 112, 119, 311, 329, 364, 379, 413 in njihove opise v katalogu (Kalicz-Schreiber 2010, 336–338, T. 12: 2; 13: 11; 54: 3; 57: 1; 135: 6; 148: 3, 5; 165: 1; 172: 7; 189: 1).

⁴⁸ Kalicz-Schreiber. 2010, 46, T. 51: 2. Tukaj velja dodati, da je bila podobna plast smole na prenekateri posodi s stožčastim vratom iz velike gomile nad Razvanjem, kar pa kaže, da je treba na takšen način izdelane hrapave površine posod računati tudi drugod pri nas (glej tu Strmčnik-Gulič, Kajzer, Kramberger, *T. 2: 4; 3: 4; 4: 5; 5: 3*). Številni etnografski primeri kažejo, da so pri različnih ljudstvih in iz različnih razlogov posode v procesu ohlajanja pogosto prepirane z lesnimi smolami (Rice 1987, 163–167).

⁴² See e.g. Dular 2013, 47, 57, Type O1. We should note that Müller-Karpe, when describing vessels from the Ruše I urn cemetery, never explicitly stated that they bore barbotine, only that the surface was coarse (Müller-Karpe 1959, 271–272, Pl. 114: A1, L).

⁴³ See e.g. Rice 1987, 136–144, 232.

⁴⁴ Cf. *fig. 7: Pi4/3* with Črešnar 2010, Pl. 6: 4; also see id. 2014, fig. 13.16.

⁴⁵ Pahič 1972, 15–18, Pl. 32: 3.

⁴⁶ Patek 1968, 90, T. 3: 7; 48: 24; 103:1.

⁴⁷ Kalicz-Schreiber 2010, 249–251, 296–298, 336–338. Also see e.g. the vessels from Graves 17, 19, 112, 119, 311, 329, 364, 379, 413 and their descriptions in the catalogue (Kalicz-Schreiber 2010, Pls. 12: 2; 13: 11; 54: 3; 57: 1; 135: 6; 148: 3, 5; 165: 1; 172: 7; 189: 1).

⁴⁸ Kalicz-Schreiber 2010, 46, Pl. 51: 2. A similar resinous coat has also been observed on a number of vessels with a conical neck from the large tumulus above Razvanje, in-

še z več primerki, vendar pa njihovo obliko zaradi fragmentiranosti ni mogoče ugotoviti. Zato pa je dobro ohranjena posoda s hrapavo površino iz groba 13 na drugem ruškem grobišču,⁴⁹ ki je bila narejena na enak način, vendar ima v primerjavi z našimi shrambenimi posodami različic Pi4/3–4 krajša ramena in vbočeno dno.

Lonci

Manjše posode, po obliki podobne pitosom, a z volumni med 2,9 in 7,9 litrov, obravnavamo kot lonce (sl. 8). Med njimi so najpogostejši lonci tipa L1 (sl. 8: L1), ki so oblikovani in okrašeni podobno kot velike shrambene posode tipa Pi/1, ter lonci tipa L2, ki so enake oblike kot pitosi tipa Pi2 (sl. 8: L2). Od ostalih tipov velja omeniti lonce, katerih glavne značilnosti so nižji polkroglasti trup, ročaj/ročaja in izvihan vrat (sl. 8: L3), lonce brez vratu, ki imajo bolj (sl. 8: L5/2) ali manj zaobljeno ustje (sl. 8: L5/1), ter manjši lonec s kratkim cilindričnim vratom (sl. 8: L4).

Če si ogledamo najprej primerjave za lonce oblik L1 in L2, ugotovimo, da jih je le malo takih, ki bi se pojavljali le v kratkem časovnem obdobju. Za dolgotrajne lahko tako označimo prav vse različice loncev tipa L1 (sl. 8: L1/1–3) in dve od štirih različic loncev tipa L2 (sl. 8: L2/2, L2/4). Gre namreč za pogoste najdbe tako na pozno bronastodobnih naselbinah Ha A in Ha B stopenj v Podravju in Pomurju kot tudi v zgodnje železnodobnih naselbinah, zato njihovih primerjav na tem mestu posebej ne navajamo.⁵⁰ Zato pa so, kot kaže, kronološko bolj opredeljivi lonci različice L2/1 in lonec različice L2/3 s plastičnim rebrom v obliki girlande, za katera J. Dular ugotavlja, da gre za značilni najdbi stopenj Ha B2/3 in HaC0.⁵¹ Lonci različice L2/1 se pojavljajo na pobreški naselbini v različnih velikostih, pri čemer spada primerek na naši tipološki tabeli med največje (sl. 8). Gre za posode z značilnimi dolgimi rahlo zaobljenimi rameni, z zaobljenim prehodom v spodnji del posode in kratkim izvihanim ustjem. Spodnji del posode je bil v najboljšem primeru ohranjen le nekaj cm od prehoda iz ramen, a naklon in oblikovanost stene ob prehodu dajeta slutiti, da je bil trebuh konveksen in približno enako visok kot zgornji del posode. Podobni zgornji deli loncev so v Podravju znani npr. iz Grajskega griča na Ptuju, iz naselbine v Ormožu in iz Pošte.⁵² Še bolj značilen je lonec različice L2/3. V nasprotju

made with incisions are known from the settlement at Pobrežje, but they are highly fragmented and their form cannot be determined. A well-preserved vessel with a coarse surface made with incisions is known from Grave 13 of the Ruše II cemetery,⁴⁹ which has a narrower shoulder and a concave base in comparison with the o Pi4/3–4 vessels from Pobrežje.

Jars

Vessels that are formally similar to pithoi but have a smaller capacity ranging between 2.9 and 7.9 l are determined as jars (fig. 8). The most common jars are those of Type L1 (fig. 8: L1), similar in form and decoration to the pithoi of Type Pi/1, and the jars of Type L2, that share the form with the pithoi of Type Pi2 (fig. 8: L2). Other jars include those characterised by a low hemispherical body, one or two handles and an everted rim (Fig. 8: L3), neckless jars with a more (fig. 8: L5/2) or less rounded rim (fig. 8: L5/1) and a small jar with a short cylindrical neck (fig. 8: L4).

Most of the variants of Types L1 and L2 were in use over longer periods of time; such were all the variants of Type L1 (fig. 8: L1/1–3) and two of the four variants of Type L2 (fig. 8: L2/2, L2/4). They were very common both in the Late Bronze Age settlements of Ha A and Ha B and in the Early Iron Age settlements in Styria/Podravje; this has already been observed by previous authors who also discussed the comparisons.⁵⁰ A chronologically more limited use can be observed for the jars of Variant L2/1 and a jar of Variant L2/3 with a garland-like cordon, which Janez Dular saw as typical finds of Ha B2/3 and HaC0.⁵¹ The jars of Variant L2/1 appear in the settlement at Pobrežje in various sizes, with the example shown on the typological table (fig. 8) ranking among the largest ones. These are vessels with a variously wide and slightly rounded shoulder, a rounded shoulder-lower part junction and a short everted rim. The lower body of these vessels is preserved only a few centimetres from the shoulder down at best, but the angle and shape of the wall at the junction suggest that it was convex and roughly equal in height to the upper part of the vessel. In Podravje, similar upper parts of jars are known from the settlements at Grajski grič

⁴⁹ Pahič 1957, 20–21, T. 6: 1.

⁵⁰ Glej npr. Črešnar 2010, 34–37; Dular 2013, 30–31, 33, 55, sl. 7; 8: L9; Grahek 2015, 33–35.

⁵¹ Dular 2013, 32–33, 56, sl. 8: L8; 17: L8.

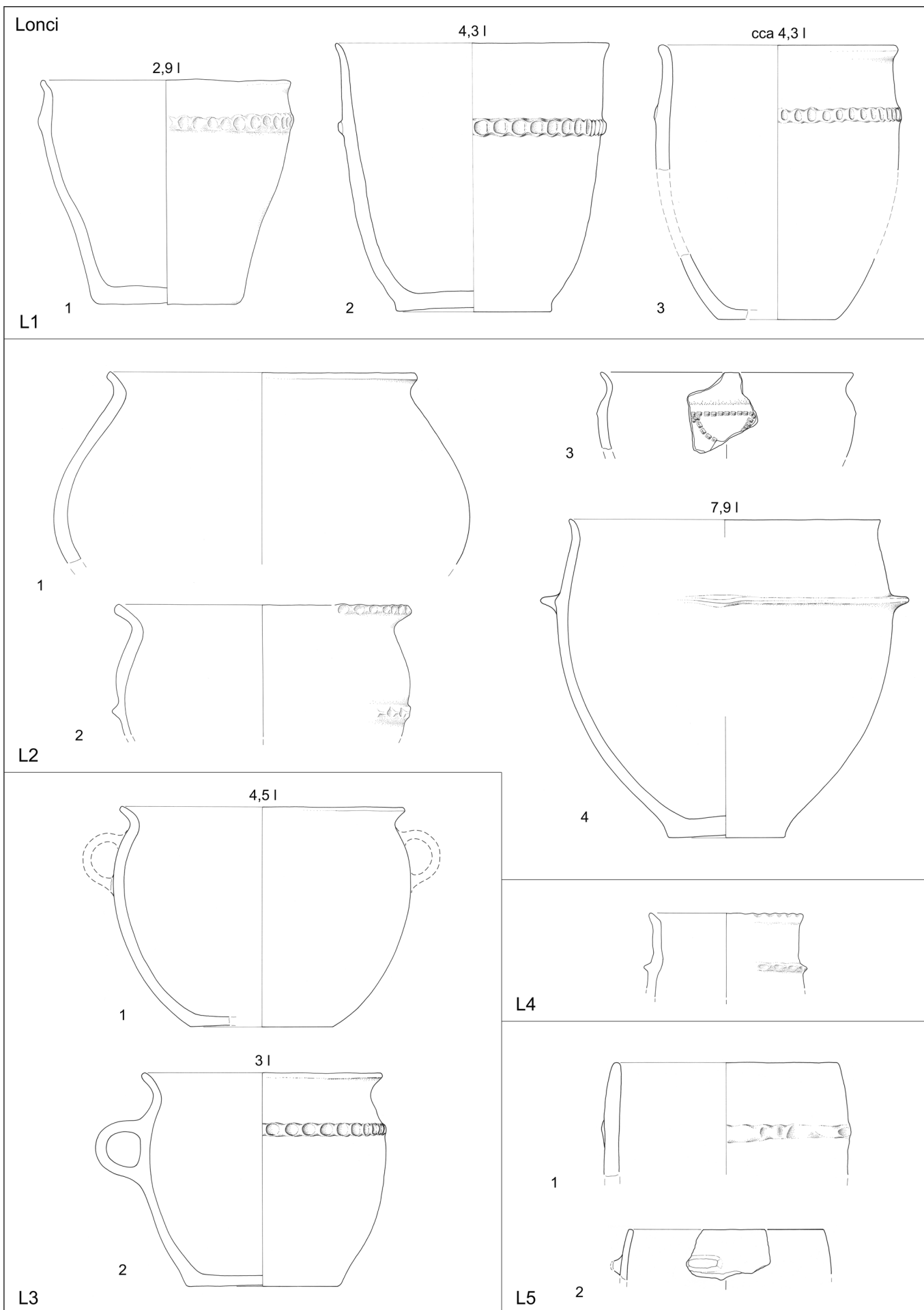
⁵² Teržan 1990, T. 1; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 4: 12; Dular 2013, T. 20: 2; 27: 1.

dicating that we should expect finds with such a coarse surface elsewhere as well (see here Strmčnik-Gulič, Kajzer, Kramberger, *Pls.* 2: 4; 3: 4; 4: 5; 5: 3). Ethnographic evidence shows that different peoples, for various reasons, often apply tree resins on their vessels during the cooling process (Rice 1987, 163–167).

⁴⁹ Pahič 1957, 20–21, Pl. 6: 1.

⁵⁰ See e.g. Črešnar 2010, 34–37; Dular 2013, 30–31, 33, 55, fig. 7; 8: L9; Grahek 2015, 33–35.

⁵¹ Dular 2013, 32–33, 56, fig. 8: L8; 17: L8.

Slika 8. Pobrežje, lonci tipov L1–L5. M. = 1:4.
Figure 8. Pobrežje, jars of Types L1–L5. Scale = 1:4.

s prejšnjo različico loncev je za njega značilno, da ima krajša ramena in posledično večji premer ustja pri enaki velikosti najširšega oboda. Ustje lonca te različice je bilo rahlo izvihano, podobno kot pri posodah različice L2/4, ki se pojavljajo z vodoravnim

in Ptuj, Ormož and Poštela.⁵² Characteristic is also the jar of Variant L2/3. In contrast to the previously discussed variant, these jars have a narrower shoulder

⁵² Teržan 1990, Pl. 1; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 4: 12; Dular 2013, Pls. 20: 2; 27: 1.

razčlenjenim ali gladkim rebrom, pri posodah različice L2/2 pa je bilo ustje močno izvihano. Glavna razlika, po kateri se lonec različice L2/3 loči od preostalih dveh, je rebro v obliki girlande. V našem primeru je bilo to razčlenjeno, sicer pa se na drugih najdiščih pojavljajo podobne posode z girlandami, izvedenimi z gladkimi rebri. J. Dular pri svoji tipološko-kronološki analizi lončenine iz Ormoža, Ptuja in Gornje Radgone (na podlagi primerjav s keramiko iz naselbine Burgstallkogel in grobišč v Kleinkleinu ter na Lepi ravni pod Poštelo) ugotavlja, da so take posode značilne za stopnje Ha B2/3 ter Ha C0.⁵³ Sicer pa je analogije razen v Ormožu in na Ptujem gradu najti v Podravju ter na žarnih grobiščih na Pobrežju, na Zgornji Hajdini, pa tudi na Mladinski ulici v Mariboru, kjer so take posode imele držaj.⁵⁴ Primerljive posode so tudi na sočasnih najdiščih v sosednji Avstriji, na južnem Slovaškem in Madžarskem, kot kaže primer na že omenjenem grobišču Budapest-Békásmegyer, kjer gre tako za posode z ročaji kot tudi za take brez njih.⁵⁵ L. D. Nebelsick, ki je zbral tovrstne posode s širšega prostora Panonije in jugovzhodnega predalpskega obrobja, jih je opredelil kot lonce »protokalenderberškega tipa«.⁵⁶

V naši analizi gradiva iz pobreške naselbine so omembe vredni tudi lonci z nizkim polkroglastim trupom, izvihanim ustjem in ročajem na ramenu (*sl.* 8: L3). Pojavljata se dve različici. Pri prvi različici, ki jo lahko po Dularjevi razporeditvi keramičnega posodja⁵⁷ primerjamo z lonci tipa L 11, je ohranjen le prehod v ročaj, tako da ni jasno, ali je imela posoda en ali dva ročaja (*sl.* 8: L3/1). Druga različica se pojavlja z enim ročajem in z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom na ramenu (*sl.* 8: L3/2), primerjamo pa jo lahko z lonci tipa L13 pri J. Dularju.⁵⁸ Pri loncih L3/1 gre za značilen Ha B tip. Primerjave ima v grobovih 41, 46 na 1. žarnem grobišču v Rušah, v grobišču na Mladinski ulici v Mariboru, v grobu 38 na Pobrežju in v že omenjenem grobu 5 na grobišču v Miklavžu na Dravskem polju.⁵⁹ Enaki lonci so bili odkriti tudi v sočasnih naselbinah v Ormožu ter na Grajskem griču na Ptujju.⁶⁰ V grobu 41 na žarnem grobišču v

and consequently a broader rim diameter in comparison with maximum diameter. The rim of these jars is slightly everted, similarly as in the later vessels of Variant L2/4 that bear a cordon that is either plain or with impressions, while the vessels of Variant L2/2 have a strongly everted rim. The main feature that distinguishes Variant L2/3 from Variants L2/2 and L2/4 is the applied garland. On the jar from Pobrežje, this garland bears impressions; the jars elsewhere have either plain garlands or such with impressions. In his typo-chronological analysis of the pottery from Ormož, Ptuj and Gornja Radgona (on the basis of comparisons with the finds from the settlement at Burgstallkogel and from the cemeteries at Kleinklein and Lepa ravna below Poštela), J. Dular observed that such vessels were typical of Ha B2/3 and Ha C0.⁵³ Apart from Ormož and Ptujski grad, other parallels in the Podravje region are known from the urn cemeteries at Pobrežje and Zgornja Hajdina, as well as at Mladinska ulica in Maribor, where such vessels have a grip.⁵⁴ Contemporary sites in Austria, southern Slovakia and Hungary, also the already mentioned cemetery at Budapest-Békásmegyer, have yielded analogies both with handles and without them.⁵⁵ Louis D. Nebelsick, who gathered a vessels of this type in the wider area of Pannonia and the south-eastern sub-Alpine area, describes the jars of such decoration and form as the 'proto-Kalenderberg type'.⁵⁶

The finds from the Pobrežje settlement include another important jar type, with a low hemispherical body, an everted rim and a handle on the shoulder (*fig.* 8: L3) that has two variants. Variant L3/1 is comparable to the jars of Type L 11 after Dular;⁵⁷ the vessel of this variant from Pobrežje is not preserved enough to allow us to determine whether it had one or two handles (*fig.* 8: L3/1). Variant L3/2 has a single handle and a cordon with impressions on the shoulder (*fig.* 8: L3/2); it is comparable with the jars of Type L 13 after Dular.⁵⁸ The jars of Variant L3/1 are typical of Ha B, with parallels from Graves 41 and 46 of the Ruše I cemetery, from the cemetery at Mladinska ulica in Maribor, from Grave 38 at Pobrežje and from the already mentioned Grave 5 at Miklavž na Dravskem polju.⁵⁹ Such jars were also

⁵³ Glej Lamut 1988–1989, T. 13: 1; Dular 2013, 34, 37, 55–56, *sl.* 9: L16; 17: L8; T. 45: 4; 63: 14.

⁵⁴ Müller-Karpe 1959, T. 116: 18; 121: 3, 4, 9; Pahič 1972, T. 35: 1.

⁵⁵ Kalicz-Schreiber 2010, 343, Typentaf. 9: 9–12.

⁵⁶ Nebelsick 1996, 337–339, 356; glej tudi Kalicz-Schreiber 2010, 255–256.

⁵⁷ Dular 2013, 34–35, *sl.* 9: L11.

⁵⁸ *Ibid.* 2013, 34–35, *sl.* 9: L13.

⁵⁹ Müller-Karpe 1959, T. 109: B2; 110: E3; 121: 6–7; Pahič 1972, T. 9: 2; Črešnar, Murko 2014, *sl.* 10: 13.

⁶⁰ Lamut 1988–1989, T. 14: 5; 17: 2; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 61; Dular 2013, T. 41: 3; 61: 1.

⁵³ See Lamut 1988–1989, Pl. 13: 1; Dular 2013, 34, 37, 55–56, *figs.* 9: L16; 17: L8; Pls. 45: 4; 63: 14.

⁵⁴ Müller-Karpe 1959, Pls. 116: 18; 121: 3, 4, 9; Pahič 1972, Pl. 35: 1.

⁵⁵ Kalicz-Schreiber 2010, 343, Type Pl. 9: 9–12.

⁵⁶ Nebelsick 1996, 337–339, 356; also see Kalicz-Schreiber 2010, 255–256.

⁵⁷ Dular 2013, 34–35, *fig.* 9: L11.

⁵⁸ *Ibid.* 2013, 34–35, *fig.* 9: L13.

⁵⁹ Müller-Karpe 1959, Pls. 109: B2; 110: E3; 121: 6–7; Pahič 1972, Pl. 9: 2; Črešnar, Murko 2014, *fig.* 10: 13.

Rušah in v grobu 5 na grobišču v Miklavžu najdemo primerjave tudi loncu različice L3/2.⁶¹ V Rušah je bila taka posoda enako okrašena, v Miklavžu pa je bila okrašena z vodoravnim gladkim rebrom in bradavicami. Posoda enakega tipa, okrašena z gladkim vodoravnim rebrom in gladkim rebrom v obliki cik-caka, je znana iz groba 7 na Pobrežju, z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom pa sta dva primerljiva lonca iz Ormoža.⁶²

Manjši lonec s cilindričnim vratom in blago zaobljenimi rameni (*sl. 8: L4*) je bil odkrit v naselbini v enem samem primeru. Posoda je ohranjena le v zgornjem delu, tako da ni jasno, ali je bila nizka ali visoka, vendar pa jo kljub temu predstavljamo, saj gre za tipološko posebnost v naselbini. Nič kaj bolj pogosti niso lonci brez vratu. Različica z manj zaobljenim ustjem in vodoravnim plastičnim rebrom je bila odkrita v dveh primerih, v enem primeru je bila posoda okrašena z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom (*sl. 8: L5/1*), v drugem z gladkim (*Tab. 11: 6*). Analogije slednji najdemo v naselbinah na Grajskem griču Ptujkega gradu in v Ormožu.⁶³ Za drugo različico lonca brez vratu je značilno, da ima ustje bolj uvihano, pod ustjem pa je držaj. J. Dular v svoji tipo-kronološki razvrstitvi pozno bronastodobnega keramičnega posodja iz Ormoža, Ptujkega gradu in Gornje Radgone take lonce združuje v tip L10, za njih pa ugotavlja, da se pojavljajo od stopnje Ha B1 do stopenje Ha D1.⁶⁴

Amfore in vrči

Amfore in vrči na pobreški naselbini predstavljajo precej manj pogosti skupini keramičnih najdb. Manjša amfora s kratkim vratom, dolgimi rameni in velikimi ročaji je tukaj unikatni primer (*sl. 9: A1*), amfora tipa A2, za katero so značilna kratka ramena in dolg stožčast vrat, pa je bila zastopana v dveh primerih. Prva posoda predstavlja različico A2/1. Gre za lepo okrašeno amforo, ki pa je bila povsem prežgana, tako da je bila možna le kolikor toliko pravilna risarska rekonstrukcija zgornjega dela posode, ki kaže, da je imela posoda nizka, rahlo zaobljena ramena, stožčast vrat in močno izvihano ustje (*sl. 9: A2/1*). Druga amfora je bila neokrašena, a bolje ohranjena, tako da jo je bilo risarsko mogoče rekonstruirati od dna do prehoda v ustje. Njen volumen je znašal okoli

⁶¹ Müller-Karpe 1959, T. 110: E5; Črešnar, Murko 2014, sl. 10: 6.

⁶² Pahič 1972, T. 2: 3; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 3:2; 95:4.

⁶³ Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 49: 6; Dular 2013, T. 8: 1.

⁶⁴ Lamut 1988–1989, T. 22: 13; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 98: 1; Dular 2013, 34–35, sl. 9: L10, 56; 17: L10.

found in contemporary settlements at Ormož and Grajski grič in Ptuj.⁶⁰ Grave 41 from Ruše and Grave 5 from Miklavž also yielded comparisons for the jar of Variant L3/2 from Pobrežje.⁶¹ The jar from Ruše bears the same decoration, while the jar from Miklavž bears a plain cordon and knobs. A vessel of the same type, decorated with a plain cordon and a zig-zag cordon, was found in Grave 7 at Pobrežje, while two comparable vessels with a cordon with impressions are known from the settlement at Ormož (Ha B2/3).⁶²

A small jar with a cylindrical neck and a slightly rounded shoulder represents Type 4 (*fig. 8: L4*), of which a single example has been found at the Pobrežje settlement. Only the upper part of the vessel survives, hence it is unclear whether the vessel was low or high. Slightly more numerous are the neckless jars of Type 5, which appear in two variants. Two jars of Variant L5/1, with a less rounded shoulder and a cordon, have been found, one decorated with a cordon with impressions (*fig. 8: L5/1*), the other with a plain cordon (*Pl. 11: 6*). Analogies for the latter are known from the settlements at Grajski grič in Ptuj and at Ormož.⁶³ Variant L5/2 jars have a more inturned rim and a grip below it. Dular treats both variants as Type L 10 and observes that they were in use from Ha B1 to the Early Iron Age phases of Ha D1.⁶⁴

Amphorae and jugs

Amphorae and jugs are much less numerous finds at Pobrežje in comparison with pithoi and jars. A small amphora with a short neck, a wide shoulder and large handles is unique at this site (*fig. 9: A1*), while the amphorae of Type A2, with a narrow shoulder and a long conical neck, are represented with two pieces. One of these is of Variant A2/1, it is beautifully decorated, but completely burnt through and only its upper part could be relatively reliably reconstructed. This reveals that the amphora has a low and slightly rounded shoulder, a conical neck and a strongly everted rim (*fig. 9: A2/1*). The other amphora, of Variant A2/2, is plain but better preserved and could be

⁶⁰ Lamut 1988–1989, Pls. 14: 5; 17: 2; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 61: 1; Dular 2013, Pls. 41: 3; 61: 1.

⁶¹ Müller-Karpe 1959, Pl. 110: E5; Črešnar, Murko 2014, fig. 10: 6.

⁶² Pahič 1972, Pl. 2: 3; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pls. 3:2; 95: 4.

⁶³ Dular 2013, Pl. 8: 1; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 49: 6.

⁶⁴ Also see Lamut 1988–1989, Pl. 22: 13; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 98: 1; Dular 2013, 34–35, figs. 9: L10, 56; 17: L10.

17,7 litrov, zanjo pa so značilni vbočeno dno, nizek konveksen trebuh, rahlo zaobljena ramena in stožčast vrat, ki je bil v primerjavi s prvo posodo daljši in višji (sl. 9: A2/2).

Dobre analogije najdemo predvsem za amforo različice A2/2. Podobno oblikovane in prav tako neokrašene amfore so bile namreč najdene v grobovih 111 in 134 na Pobrežju in na 2. žarnem grobišču v Rušah.⁶⁵ Primerjave za amforo različice A2/1 so manj izrazite. Ponovno gre za posode iz ruške žarnogrobiščne skupine, in sicer predvsem iz obeh grobišč v Rušah, iz grobišč na Pobrežju in na Mladinski ulici v Mariboru.⁶⁶ S slednjega velja še posebej omeniti amforo, ki je imela skoraj enak okras kot pobreška.⁶⁷ Tudi nekatere druge amfore so bile podobno okrašene,⁶⁸ vendar pa ima večina amfor iz ruške žarnogrobiščne skupine manj izvihano ustje.

Poleg tipičnih amfor ruške žarnogrobiščne skupine pa je bila na pobreški naselbini odkrita tudi posoda, ki ima primerjave od drugod. Gre za manjšo posodo, amforo ali vrč s prostornino približno 1,7 litrov, z nizkim konveksnim trebuhom, kratkimi rameni in dolgim usločenim vratom, ki je na ramenu in po celotni površini trebuha okrašena z navpičnimi kanelurami (sl. 9: A3). Takšen okras spada med značilno ornamentiko žarnogrobiščnega prostora v Panoniji. Podobno so okrašene skodelice skupine Dalj, ki predstavljajo pozno žarnogrobiščno stopnjo v jugovzhodni Panoniji.⁶⁹ Še boljše primerjave je najti v severozahodnem delu Panonije, in sicer predvsem v skupini Vál-Chotín na Madžarskem in Slovaškem. Tam se tovrstni okras pojavlja na različnih zvrsteh posod, tako na velikih shrambenih posodah s stožčastimi vratovi kot tudi na skledah, skodelicah, amforah in vrčih.⁷⁰ Pobreški amfori sta najbolj podobni dvoročajni posodi – amfori – iz najdišč Vál in Tököl, ki ju je E. Patek opredelila v njeno različico 11. Enak tip posode je zastopan tudi na grobišču Budapest-Békásmegyer, ki je, kot že rečeno, datirano v stopnje Ha A2/Ha

reconstructed from base to the neck-rim junction. It has a capacity of around 17.7 l, a concave base, a low convex lower part, a slightly rounded shoulder and a conical neck that is both broader and higher in comparison with the vessel of Variant A2/1 (fig. 9: A2/2).

Close comparisons can mainly be found for the amphora of Variant A2/2. Plain amphorae of a similar shape have been found in Graves 111 and 134 at Pobrežje and in the Ruše II cemetery.⁶⁵ The Variant A2/1 amphora does not have such close parallels; broadly similar vessels are known from the Ruše Urnfield culture group, mainly from both Ruše and the Pobrežje cemeteries, as well as the cemetery at Mladinska ulica in Maribor.⁶⁶ Of these, the cemetery in Maribor yielded an amphora with an almost identical decoration.⁶⁷ Other vessels have a similar decoration,⁶⁸ but most amphorae from the Ruše Urnfield culture group have a less everted rim.

The settlement at Pobrežje also yielded a vessel with comparisons outside the Ruše Urnfield culture group. It is a small vessel, either an amphora or a jug, with a capacity of roughly 1.7 l, a low convex lower part, a narrow shoulder and a long curved neck decorated with vertical grooves running along the shoulder and the lower part (fig. 9: A3). Such decoration is typical of the Urnfield culture in Pannonia. Similar decoration is known on the cups of the Dalj group that represents the Late Urnfield culture phase in Pannonia.⁶⁹ Other comparisons can be found in north-western Pannonia, primarily in the Vál-Chotín group in Hungary and Slovakia. There, such decoration appears on a variety of pottery forms, on large storage vessels with a conical neck, as well as on dishes, cups, amphorae and jugs.⁷⁰ We could find no identical vessels to the one from Pobrežje, but very similar two-handled vessels – amphorae – are known from Vál and Tököl that Erzsébet Patek ascribed to her Variant 11. The same vessel type also came to light at the Budapest-Békásmegyer cemetery dated from the Ha A2/Ha B1 to Ha B2/3. Vessels of the

⁶⁵ Prim. sl. 9: A2/2 s Pahič 1972, T. 22: 4, predvsem T. 26: 9, ter isti 1957, T. 18: 2.

⁶⁶ Pahič 1957, T. 1: 3; 4: 1; 5: 1; 10: 4; Müller-Karpe 1959, T. 111: C9; 114: K2; 120: 3, 9–10, 21; Pahič 1972, T. 14: 10; 15: 1; 28: 8; 33: 2, 11; 34: 3. Od naselbinskih najdb pa velja omeniti predvsem amforo iz Ormoža (Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 90: 7).

⁶⁷ Müller-Karpe 1959, T. 120: 6.

⁶⁸ Glej npr. Pahič 1957, T. 4: 1; 7: 2.

⁶⁹ Metzner-Nebelsick 1996, 285–287, sl. 3; ista 2002, 128–130.

⁷⁰ Dušek 1957, T. 4: 4; 6: 1, 6; 13: 6; 15: 1–2; 21: 1–2; 29: 6; 30: 6; 32: 1–4; 36: 5; Patek 1968, T. 3: 22, 24, 27; 4: 5–6, 13; 5: 8–10; 6: 22; 7: 43–44, 46; Metzner Nebelsick 2002, 120–121; Kalicz-Schreiber 2010, 246–249, 335–336, Typentafel 1: 6, 11; 2: 4, 14.

⁶⁵ Cf. fig. 9: A2/2 with Pahič 1972, Pl. 22: 4, most importantly with Pl. 26: 9, and id. 1957, Pl. 18: 2.

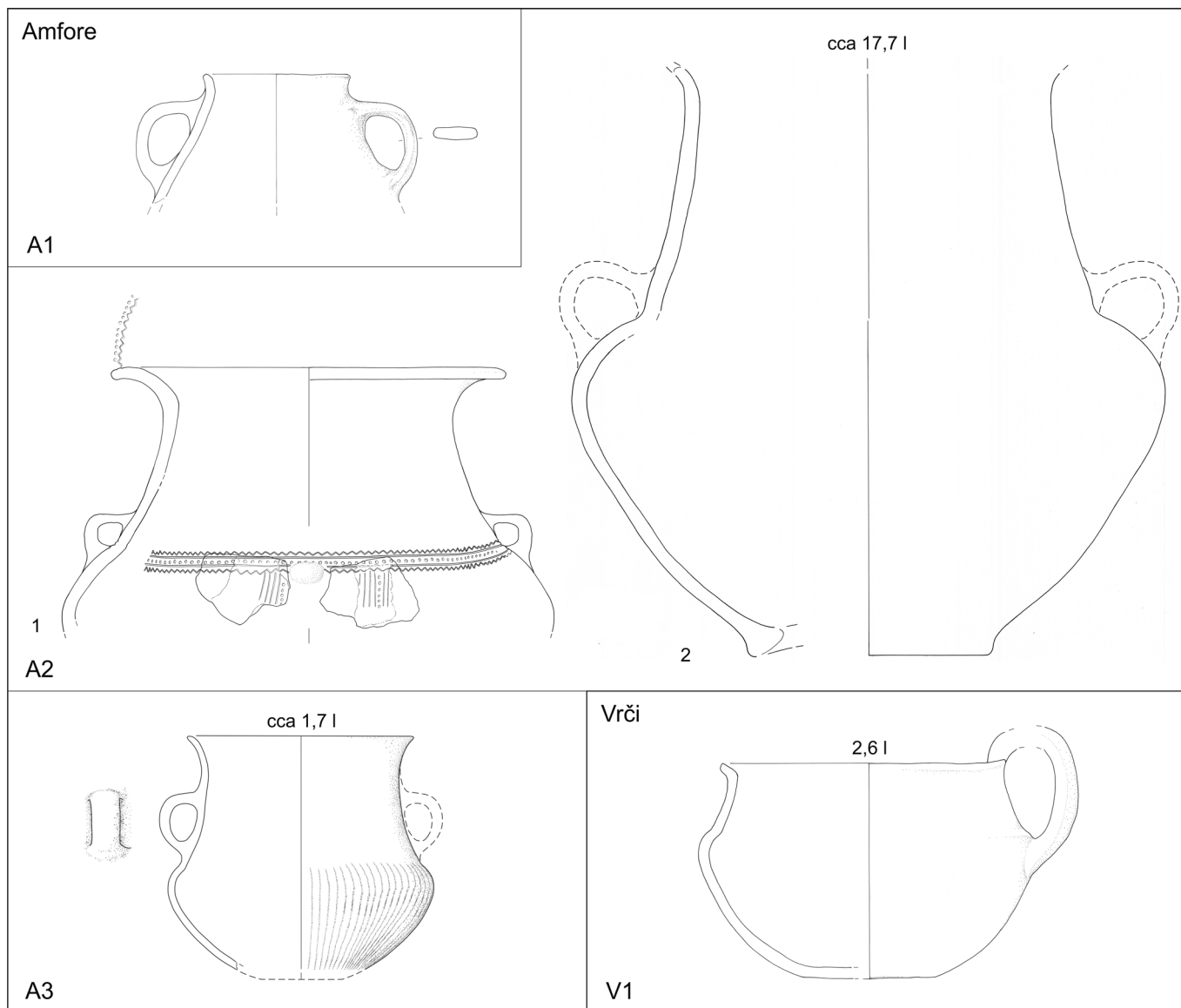
⁶⁶ Pahič 1957, Pls. 1: 3; 4: 1; 5: 1; 10: 4; Müller-Karpe 1959, Pls. 111: C9; 114: K2; 120: 3, 9–10, 21; Pahič 1972, Pls. 14: 10; 15: 1; 28: 8; 33: 2, 11; 34: 3. Of the finds from settlements, we should mention an amphora from Ormož (Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 90: 7).

⁶⁷ Müller-Karpe 1959, Pl. 120: 6.

⁶⁸ See e.g. Pahič 1957, Pls. 4: 1; 7: 2.

⁶⁹ Metzner Nebelsick 1996, 285–287, fig. 3; ead. 2002, 128–130.

⁷⁰ Dušek 1957, Pls. 4: 4; 6: 1, 6; 13: 6; 15: 1–2; 21: 1–2; 29: 6; 30: 6; 32: 1–4; 36: 5; Patek 1968, Pls. 3: 22, 24, 27; 4: 5–6, 13; 5: 8–10; 6: 22; 7: 43–44, 46; Metzner Nebelsick 2002, 120–121; Kalicz-Schreiber 2010, 246–249, 335–336, Type Pl. 1: 6, 11; 2: 4, 14.

Slika 9. Pobrežje, amfore tipov A1–A2 ter vrči tipov V1 in V2. M. = 1:4.
Figure 9. Pobrežje, amphorae of Types A1–A2 and jugs of Types V1 and V2. Scale = 1:4.

B1 do Ha B2/3. Povsem enake posode so znane tudi iz grobišča Chotin II, kjer jih Dušek uvršča v zgodnjo stopnjo Ha B.⁷¹

Pri vrčih gre za neokrašene posode, ki imajo precej nizka ramena, srednje dolge stožčaste vratove, izvihana ustja in po en presegajoči ročaj (*sl. 9: VI; Tab. 4: 4*). V naselbini se pojavljajo v več primerih, analogije za njih pa je ponovno najti v ruški žarnogrobiščni skupini. Najbolje primerljiva posoda je bila odkrita v grobu 60 na Pobrežju, in sicer skupaj s skodelo z dvorogljatim ročajem, ki S. Pahiču predstavlja enega izmed vodilnih tipov Ha B1 stopnje na grobišču.⁷² Druge primerjave so manj ustrezne. V grobu 1993/5 na drugem žarnem grobišču v Rušah je bil npr. odkrit vrč, ki je na podlagi omenjenega pobreškega groba 60 pogojno datiran v isto stopnjo, vendar pa ima ta vrč bolj položen vrat in posledično v primerjavi z najširšim obodom manjše ustje. Druga dva delno primerljiva vrča je leta 1952 na istem grobišču izkopal Pahič in sicer v grobovih 5 in 19.

same form are also known from the Chotín II cemetery, where Dušek attributes them to Ha B.⁷¹

Jugs are mainly plain, with a low shoulder, a medium-high conical neck, an everted rim and one high handle (*fig. 9: VI; Pl. 4: 4*). Several of them have been excavated at the Pobrežje settlement. Their analogies are again to be found within the Ruše Urnfield culture group. The closest parallel came to light in Grave 60 at Pobrežje, together with a bowl with a two-pronged handle that Pahič sees as one of the leading vessel types of Ha B1 at the cemetery.⁷² Other parallels are less close. Grave 1993/5 of the Ruše II cemetery contained a jug that was conditionally attributed to Ha B1 on the basis of the above-mentioned jug from Grave 60 at Pobrežje, but the neck on the jug from Ruše is less steep and consequently has a narrower rim diameter in relation to maximum diameter. In 1952, Pahič excavated two partially comparable jugs at the Ruše II cemetery, more precisely in Graves 5 and 19. On the basis of

⁷¹ Dušek 1957, 132, T. 29: 6; 30: 6; 31: 5; 36: 5; Patek 1968, 93, T. 3: 24; Kalicz-Schreiber 2010, T. 99: 8.

⁷² Pahič 1972, 75, T. 13: 1. Dvorogljati ročajji so bili odkriti tudi v naselbini na Pobrežju.

⁷¹ Dušek 1957, 132, Pls. 29: 6; 30: 6; 31: 5; 36: 5; Patek 1968, 93, Pl. 3: 24; Kalicz-Schreiber 2010, Pl. 99: 8.

⁷² Pahič 1972, 75, Pl. 13: 1. Two-pronged handles were also found at the settlement at Pobrežje.

Prvi grob je na podlagi pridatkov in tipološke analize keramike uvrščen v Ha B2/3 stopnjo, drugi pa v Ha B2.⁷³

Sklede

Sklede iz pobreške naselbine smo razvrstili v pet tipov: sklede z izvihanim ustjem (*sl. 10: S1*), sklede z rameni in močno izvihanim ustjem (*sl. 10: S2*), sklede s kratkim stožčastim vratom (*sl. 10: S3*), sklede polkroglaste oblike (*sl. 10: S4*) ter sklede z uvihanim ustjem (*sl. 10: S5*).

Kot prve predstavljamo sklede z izvihanim ustjem (*sl. 10: S1*). Gre za različno velike posode (v povprečju se njihovi volumni gibljejo med pribl. 0,36 in 2,6 litra), s konveksnimi trebui, ki se med seboj ločijo po dolžini ustja in po prisotnosti/odsotnosti razčlenjenega rebra. J. Dular je take sklede označil kot tip 1, za njih pa ugotavlja, da so bile v rabi od začetka pozne bronaste dobe (Ha A) in vse do zgodnjega halštatskega obdobja Ha C0.⁷⁴

Drugi tip skledi je bil na pobreški naselbini odkrit le v dveh primerkih, obe skledi pa se med seboj tudi razlikujeta, zato predstavljata različni varianti. Prva posoda ima poudarjena ramena z ostrim prehodom v spodnji del posode (*sl. 10: S2/1*).⁷⁵ Edino primerjavo ji najdemo v grobu 52 na grobišču Gračič pod Brinjevo goro, ki ga V. Pahič na podlagi igle z majhno bikonično glavico in rahlo odebeljenim tordiranim vratom uvršča v mlajšo stopnjo grobov na najdišču (Ha B2), s tem da je skleda iz groba 52 lepo okrašena in ima višji vrat.⁷⁶ Pri drugi skledi tipa S2 so ramena zaobljena, prehod v trebuh pa tekoč (*sl. 10: S2/2*). Gre za obliko, ki je ne smemo enačiti s polkroglastimi skledami z izvihanim ustjem, ki so datirane v čas Br D/Ha A, saj imajo slednje fasetirana ustja, naša skleda pa povsem gladko.⁷⁷ Take posode so značilne za Ha B stopnjo. Ker pa je od pobreške skledi ohranjen le fragment, je težko ugotoviti, kako globoka je bila posoda in ali je imela ročaj, kar otežuje primerjave.⁷⁸

Tudi posodi s kratkim stožčastim vratom (*sl. 10: S3*), ki smo ju pogojno uvrstili med skledi, sta zastopani v dveh različicah. Prva posoda, ki je bila odkrita v groblji SE 500 ob objektu 16, je na najširšem obodu okrašena z razčlenjenim plastičnim rebrom (*sl. 10: S3/1*). Druga je bila podobno oblikovana, a neokrašena (*sl. 10: S3/2*), najdena pa je bila v jami za

the associated goods and a typo-chronological analysis, the jug from Grave 5 has been attributed to Ha B2/3, the one from Grave 19 to Ha B2.⁷³

Dishes

The dishes from the settlement at Pobrežje have been divided into five types: dishes with an everted rim (*fig. 10: S1*), shouldered dishes with a strongly everted rim (*fig. 10: S2*), dishes with short conical neck (*fig. 10: S3*), hemispherical dishes (*fig. 10: S4*) and dishes with an inturned rim (*fig. 10: S5*).

Dishes with an everted rim come in different sizes (their capacities range roughly from 0.36 to 2.6 l), with a convex body and different widths of the rim and the presence/absence of a cordon with impressions. Dular marked such dishes as Type 1 and dated them from the beginning of the Late Bronze Age (Ha A) to the Early Hallstatt period or Ha C0.⁷⁴

Two examples of Type 2 dishes came to light at the Pobrežje settlement. They differ slightly and therefore represent two variants. One dish has an almost flat shoulder and a sharp shoulder-body junction (*fig. 10: S2/1*).⁷⁵ It has a single comparison, from Grave 52 of the cemetery at Gračič below Brinjevo gora that Vitko Pahič attributed to the late phase of burial at the site (Ha B2) on the basis of the pin with a small biconical head and a slightly thickened twisted neck; this dish is decorated and has a higher neck.⁷⁶ The other dish of Type S2 has a rounded shoulder and a smooth shoulder-body junction (*fig. 10: S2/2*). It is not of the same form as the hemispherical dishes with an everted rim dated to Br D/Ha A, as the latter have a faceted rim.⁷⁷ The rim on the dish from Pobrežje is completely plain; such dishes are typical of Ha B. Only a fragment survives of this dish, making it impossible to determine the height of the vessel and whether or not it had a handle, which hinders us in identifying parallels.⁷⁸

The two vessels with short conical neck (*fig. 10: S3*) conditionally determined as dishes also differ from one another and represent two variants. The first vessel, found in the heap of stones of SE 500 near Building 16, is decorated with a cordon with impressions at maximum diameter (*fig. 10: S3/1*). The other vessel is of a similar form, but is plain (*fig.*

⁷³ Črešnar 2006, 144–147, sl. 35; T. 2: 1; prim. tudi *sl. 9: VI* s Pahič 1957, T. 2: 4 in *T. 4: 4* s Pahič 1957, T. 9: 1.

⁷⁴ Dular 2013, 36, 39, 55, sl. 10: S 1 in sl. 16: S 1.

⁷⁵ Ta posoda je bila najdena v jami skupaj s shrambeno posodo različice Pi4/4, zato ji je morda služila kot pokrov.

⁷⁶ Pahič V. 1988–1989, 188; glej tu Koprivnik, Gračič.

⁷⁷ Glej npr. Grahek 2015, 38–39, sl. 31: Sk5.

⁷⁸ Glej npr. Müller-Karpe 1959, T. 109: H2; Dular 2013, T. 32: 4.

⁷³ Črešnar 2006, 144–147, fig. 35; Pl. 2: 1; also cf. *fig. 9: VI* with Pahič 1957, Pl. 2: 4 and *Pl. 4: 4* with id. 1957, Pl. 9: 1.

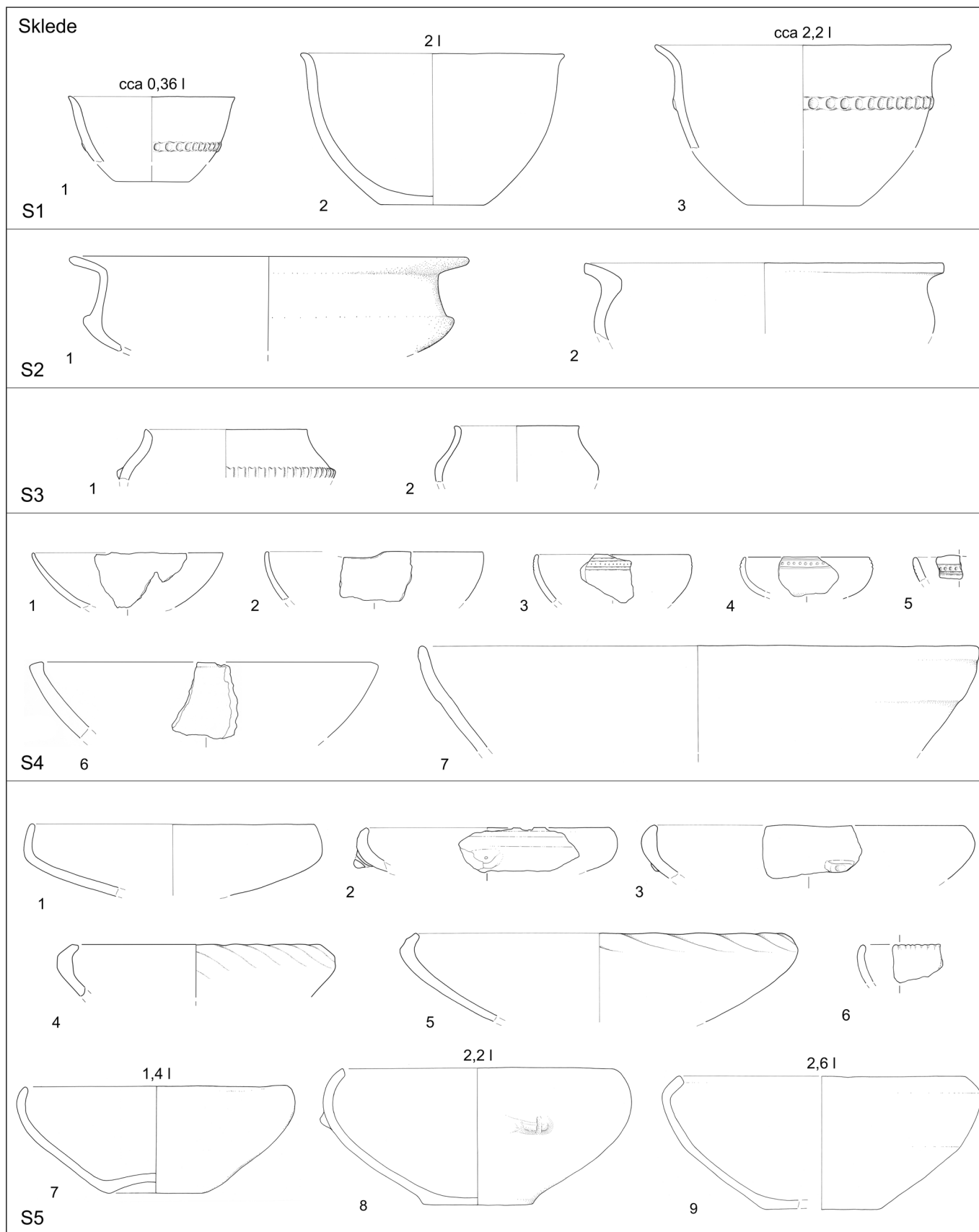
⁷⁴ Dular 2013, 36, 39, 55, fig. 10: S 1 and fig. 16: S 1.

⁷⁵ It was found in a pit together with a storage vessel of Variant Pi4/4 and may have served as its lid.

⁷⁶ Pahič V. 1988–1989, 188; see here Koprivnik, Gračič.

⁷⁷ See e.g. Grahek 2015, 38–39, fig. 31: Sk5.

⁷⁸ See e.g. Müller-Karpe 1959, Pl. 109: H2; Dular 2013, Pl. 32: 4.

Slika 10. Pobrežje, sklede tipov S1–S5 ter vrči tipov V1 in V2. M. = 1:4.
Figure 10. Pobrežje, dishes of Types S1–S5 and jugs of Types V1 and V2. Scale = 1:4.

steber objekta 8. Posodi na prvi pogled spominjata na sklede, kakršne so značilne za halštatsko obdobje, vendar pa halštatske sklede niso nikoli okrašene z razčlenjenim plastični rebrom.⁷⁹ Upoštevati pa moramo tudi, da sta od naših skled ohranjena le odlomka ter da na območju groblje SE 500 in objekta 8 drugih značilnih halštatskih najdb ni bilo najdenih.

Bolj številčne so sklede polkroglaste oblike (sl. 10: S4). Razdelili smo jih v 7 različic. Prvo

10: S3/2); it was found in a posthole of Building 8. The two vessels have a form similar to the dishes typical of the Hallstatt period, but these never bear a cordon with impressions.⁷⁹ We should also bear in mind that only fragments survive of the two dishes, but nevertheless the areas of the heap of stones and of Building 8 yielded no typically Hallstatt artefacts.

The hemispherical dishes are more numerous represented at the Pobrežje settlement (fig. 10: S4).

⁷⁹ Glej npr. Dular 2013, 38–39, sl. 11: S4.

⁷⁹ See e.g. Dular 2013, 38–39, fig. 11: S4.

različico predstavljajo razmeroma plitve preprosto oblikovane sklede, kakršno poznamo iz različnih arheoloških obdobj. Različica S4/2 se od različice S4/1 razlikuje po tem, da je imela na ustju izvlečen izliv. Enako oblikovano skledo srečamo v jami SE 327 v Ormožu, torej na naselju, ki je datirano v Ha B. Več primerjav pa je tudi na grobišču Budapest-Békásmegyér, kjer očitno sklede z izvlečenim izlivom in podobno oblikovane sklede, ki imajo namesto izliva na ustju jezičaste držajčke, v mlajšem žarnogrobiščnem obdobju niso redke.⁸⁰

Majhna, z vrezi in vtisnjenimi jamicami okrašena skleda polkroglaste oblike predstavlja različico S4/3 (*sl. 10: S4/3*). Sklede različice S4/4 so le nekoliko plitvejše (*sl. 10: S4/4*), medtem ko je za podobno oblikovano in okrašeno skledo različice S4/5 (*sl. 10: S4/5*) značilno, da ima na ustju jezičasto izboklino oz. držajček. Z izjemo različice S4/5 z držajem lahko rečemo, da gre za razmeroma razširjene oblike skled v ruški žarnogrobiščni skupini. Enako okrašeni in oblikovani sta skledi v že omenjenem grobu 134 na Pobrežju in v naselbini v Ormožu.⁸¹ Precej podoben je tudi okras na enako oblikovani skledi iz groba 29 na drugem ruškem grobišču, na skledi iz groba 34 na Pobrežju, ki ga S. Pahič uvršča v fazo Ha B2 ter na skledi iz groba 38, datiranem v fazo Ha B1, in iz groba 110.⁸² Na Brinjevi gori so bile podobne sklede odkrite v četrti – mlajše žarnogrobiščni naselbinski plasti,⁸³ enako oblikovana in okrašena skleda pa je bila najdena tudi v grobu 30 na pripadajočem grobišču Gračič, ki sodi v Ha B1 stopnjo.⁸⁴ V njihovi tradiciji stoji tudi grafitirana skleda, odkrita na Pošteli v plasti 2 sonde 73.⁸⁵

Precej drugače so oblikovane polkroglaste sklede različic S4/6 in S4/7 (*sl. 10: S4/6–7*). Varianta S4/7 je bila najdena v naselbini v enem samem primeru, edino približno primerjavo pa smo ji našli v naselbini na Grajskem hribu v Gornji Radgoni.⁸⁶ Zanimivejše so posode različice S4/6, za katere je značilno rahlo odebeljeno in ravno odrezano ustje. Odlomek take posode je bil najden v kulturni plasti, ki je bila raziskana okoli domnevne poznobronastodobne poti, torej okoli 250 m južno od naselja, dva odlomka pa v mešani kulturni plasti (SE 006) v skrajnem južnem delu izkopnega polja, v sek. 2. Lokaciji odkritja teh

We divided them into seven variants. The first one is represented by a relatively shallow simple dishes such as are known from different archaeological periods. Variant S4/2 differs from it in that it has a spout. Such a dish was also found in the pit of SE 327 at Ormož, i.e. at a settlement dated mostly to the Late Urnfield culture period (Ha B). Further parallels are known from the Budapest-Békásmegyér cemetery, where spouted dishes and dishes of a similar form but with small tongue-shaped grips on the rim instead of the spout were fairly frequent in the Late Urnfield culture period.⁸⁰

The small hemispherical dish decorated with a line of impressed dots flanked with incised lines represents Variant S4/3 (*fig. 10: S4/3*). The dishes of Variant S4/4 are only slightly shallower (*fig. 10: S4/4*), while the dish of Variant S4/5 (*fig. 10: S4/5*) is of a similar shape and decoration, but has a tongue-shaped protrusion (small grip?) on the rim. The dishes of Variants S4/3 and S4/4 are relatively common forms within the Ruše Urnfield culture group. Dishes of the same form and decoration came to light in the already mentioned Grave 134 at Pobrežje and in the settlement at Ormož.⁸¹ Fairly similar decoration can also be seen on the dish of the same shape from Grave 29 of the Ruše II cemetery, on the dish from Grave 34 at Pobrežje (that Stanko Pahič attributed to Ha B2), on the dish from Grave 38 (attributed to Ha B1) and from Grave 110.⁸² At Brinjeva gora, similar dishes were found in the fourth or Late Urnfield culture period layer,⁸³ while a dish of the same form and decoration came to light in the associated cemetery at Gračič dated to Ha B1.⁸⁴ The graphite-coated dish from Poštela,⁸⁵ found in Layer 2 in Trench 73, stands in the same tradition.

The hemispherical dishes of Variants S4/6 and S4/7 (*fig. 10: S4/6–7*) are quite different. A single S4/7 dish was found at the settlement at Pobrežje, and has a rough comparison from the settlement on the hill of Grajski hrib in Gornja Radgona.⁸⁶ More interesting are the dishes of Variant S4/6, which have a slightly thickened rim with a flat lip. One fragment of such a vessel was found in the cultural layer excavated around the supposed Late

⁸⁰ Dular, Tomanič Jevremov 2010, 81–82, T. 31: 8; Kalicz-Schreiber 2010, 252–253, 341, Typentafel 7: 6–11; T. 19: 5, 7–8; 109: 3; 128: 7–8; 142: 7–8; 148: 1.

⁸¹ Prim. *sl. 10: S4/3* s Pahič 1972, T. 26: 10; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 90: 11.

⁸² Pahič 1957, T. 11: 3; isti 1972, 75, T. 8: 3; 9: 7; 22: 8.

⁸³ Oman 1981, 150–151, T. 34: 1–2.

⁸⁴ Pahič V. 1988–1989, 185, T. 1: 7; glej tu Koprivnik, Gračič.

⁸⁵ Teržan 1990, 276, 388, T. 12: 4.

⁸⁶ Dular 2013, T. 73: 8.

⁸⁰ Dular, Tomanič Jevremov 2010, 81–82, Pl. 31: 8; Kalicz-Schreiber 2010, 252–253, 341, Type Pl. 7: 6–11; Pls. 19: 5, 7–8; 109: 3; 128: 7–8; 142: 7–8; 148: 1.

⁸¹ Cf. *fig. 10: S4/3* with Pahič 1972, Pl. 26: 10; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 90: 11.

⁸² Pahič 1957, Pl. 11: 3; id. 1972, 75, Pl. 8: 3; 9: 7; 22: 8.

⁸³ Oman 1981, 150–151, Pl. 34: 1–2.

⁸⁴ Pahič V. 1988–1989, 185, Pl. 1: 7; also see here Koprivnik, Gračič.

⁸⁵ Teržan 1990, 276, 388, Pl. 12: 4.

⁸⁶ Dular 2013, Pl. 73: 8.

kosov posod sta verjetno v zvezi z dvema grobovoma iz horizonta Oloris–Podsmreka, saj so take sklede značilne predvsem za Bd D in tudi še Ha A stopnji, kar nakazujejo najdbe iz Dolnjega Lakoša, Orehove vasi in Rogoze,⁸⁷ v naselbinah Ha B stopnje pa se pojavljajo le izjemoma.⁸⁸

Nazadnje obravnavamo sklede z uvihanim ustjem (*sl. 10: S5*), imenovane tudi latvice.⁸⁹ Za njih J. Dular v svoji tipo-kronološki razvrstitvi pozno bronastodobne lončenine iz severovzhodne Slovenije ugotavlja, da kronološko niso merodajne, saj se kar štiri od njegovih devetih različic pojavljajo v vseh stopnjah kulture žarnih grobišč in halštatskega obdobja; le tri so značilne predvsem za žarnogrobiščno obdobje, dve pa naj bi bili značilni le za starejšo železno dobo. Od omenjenih skled nas na tem mestu seveda zanimajo le tiste, ki jih je mogoče kronološko ožje opredeliti. Gre za Dularjevi različici La 1 in La 2 s poševno nazlebljenim robom, za različico La 4, za katero je značilen prečno nazlebljen rob, za različico La 6, za katero so značilne vodoravne kanelure, in za različico s fasetiranimi vodoravnimi črtami (La 5). Od omenjenih bolj kratkotrajnih latvic so bile na pobeški naselbini odkrite take, ki jih lahko primerjamo z Dularjevimi različicami La 1 (*sl. 10: S5/4*), La 2 (*sl. 10: S5/5*), La 4 (*sl. 10: S5/6*) in La 5 (*sl. 10: S5/2*), medtem ko skled različice La 6 ni bilo. Slednje naj bi bile značilne za halštatsko obdobje. Različica La 1 naj bi se pojavljala le v pozni bronasti dobi, različici La 2 in La 5 pa tudi še na začetku halštatskega obdobja (Ha C1 oz. Ha C0).⁹⁰

Posebej omembe vredne med skledami z uvihanim ustjem na pobeški naselbini pa so sklede različice S5/6 oz. La 4 po J. Dularju, saj so značilne zlasti za Ha B3 po Müller-Karpeju v ruški žarnogrobiščni skupini in za Ha C0 stopnjo oz. za začetek t. i. železnega horizonta. Take sklede so bile namreč, kot ugotavlja že Dular, odkrite v grobu 15b na Pobrežju, v grobovih 1, 5, 10, 14 v Ormožu in v grobu 4 na Lepi ravni pod Poštelo.⁹¹ Pojavnost skled z nazlebljenim ustjem v zaključni stopnji ruške žarnogrobiščne skupine nakazujejo tudi pred kratkim objavljene sklede s prečno nazlebljenim ustjem v Miklavžu in na

Bronze Age path, i.e. roughly 250 m south of the settlement, while two fragments were found in the mixed cultural layer (SE 006) in the southernmost part of the excavation area, in Sector 2. These locations might be connected with the two graves of the Oloris-Podsmreka horizon, because such dishes are mainly characteristic of Bd D and Ha A, as indicated by the vessels from Orehova vas, Doljni Lakoš and Rogoza,⁸⁷ and only exceptionally appear in the settlements dating to Ha B.⁸⁸

The dishes with an inturned rim (*fig. 10: S5*) represent a form that Dular deemed chronologically undiagnostic in his typo-chronological analysis of the Late Bronze Age pottery from north-eastern Slovenia.⁸⁹ As many as four of his nine variants appear in all phases of the Urnfield culture and Hallstatt periods; three are mainly characteristic of the Urnfield culture period and two of the Early Iron Age. The dishes that can be dated more precisely are those of Dular's Variants La 1 and La 2 with oblique grooves on the rim, Variant La 4 with transverse grooves on the rim, Variant La 6 with horizontal grooves and Variant La 5 with faceted horizontal lines. Of those, the Pobrežje settlement yielded dishes of Dular's Variants La 1 (*fig. 10: S5/4*), La 2 (*fig. 10: S5/5*), La 4 (*fig. 10: S5/6*) and La 5 (*fig. 10: S5/2*), but no dishes of Variant La 6 deemed typical of the Hallstatt period. Variant La 1 presumably only appeared in the Late Bronze Age, Variants La 2 and La 5 also in the Early Hallstatt period (Ha C1 or Ha C0).⁹⁰

Dishes with an inturned rim of Variant S5/6, i.e. Variant La 4 after Dular, are mainly characteristic of Ha B3 of the Ruše Urnfield group (after Müller-Karpe) and the early iron horizon (Ha C0). As Dular already noted, such dishes were found in Grave 15b at Pobrežje, Graves 1, 5, 10, 14 at Ormož and in Grave 4 at Lepa ravna below Poštela.⁹¹ The appearance of dishes with grooves on the inturned rim in this, the final phase of the Ruše Urnfield culture group is corroborated by the recently published dishes with transverse grooves on the inturned rim from Miklavž and Ptuj. They were

⁸⁷ Dular et al. 2002, 150, sl. 7: S1–S2; Črešnar 2010, 17, sl. 6: So2; Grahek 2015, 38–39, sl. 31: Sk6.

⁸⁸ Lamut 1988–1989, T. 17: 5; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 134: 3, 11; Dular 2013, T. 16: 9.

⁸⁹ Dular 1982, 75–77.

⁹⁰ Dular 2013, 44–46, sl. 13: La 4–La 6, 55–56, sl. 18. Daticije grobov je J. Dular povzel po Chr. Pareu, ki je grobne najdbe ruške skupine razvrstil s pomočjo korespondenčne analize (Pare 1998, pril. II.; Dular 2013, 27).

⁹¹ Pahič 1972, T. 3: 7; Tomanič Jevremov 1988–1989, T. 6: 6; 11: 6; 20: 1; 23: 1; Teržan 1990, T. 55: 10; Dular 2013, sl. 18: La 4.

⁸⁷ Dular et al. 2002, 150, fig. 7: S1–S2; Črešnar 2010, 17, fig. 6: So2; Grahek 2015, 38–39, fig. 31: Sk6.

⁸⁸ Lamut 1988–1989, Pl. 17: 5; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 134: 3, 11; Dular 2013, Pl. 16: 9.

⁸⁹ Dular 1982, 75–77.

⁹⁰ Dular 2013, 44–46, fig. 13: La 4–La 6; 55–56, fig. 18. Dular adopted the dates of the graves from C. Pare, who classified the grave goods of the Ruše group using a correspondence analysis (Pare 1998, App. II.; Dular 2013, 27).

⁹¹ Pahič 1972, Pl. 3: 7; Tomanič Jevremov 1988–1989, Pls. 6: 6; 11: 6; 20: 1, 23: 1; Teržan 1990, Pl. 55: 10; Dular 2013, fig. 18: La 4

Ptjuju. Pri tem pa je pomembno, da so bili ti grobovi tudi radiokarbonsko datirani; njihove datacije segajo že v 9. stol pr. n. št. Začetek železnega horizonta je v ruški žarnogrobiščni skupini severovzhodne Slovenije torej starejši, kot smo menili do sedaj.⁹²

Skodele

Naslednja skupina keramičnih najdb so enoročajne posode z volumni med 1,7 in približno 3,5 l, ki jih označujemo kot skodele. Razdelili smo jih v tri tipe (*sl. 11: Sk1–Sk3*). Tip Sk1 predstavljajo skodele z izvihanim ustjem, za njih pa je značilno tudi to, da se pogosto pojavljajo z vodoravnim ali rahlo valovitim razčlenjenim plastičnim rebrom (*sl. 11: Sk1*). Ročaj, v kolikor je bil ohranjen, ni presegal ustja, pač pa je bil vpet tik pod njim. V tip Sk2 smo uvrstili skodelo s konveksnim trebuhom, rameni, rahlo izvihanim ustjem in presegajočim kolenčastim ročajem trikotnega preseka (*sl. 11: Sk 2*). Polkroglasta skodela z blago uvihanim ustjem in visokim presegajočim ročajem pa predstavlja tip Sk3 (*sl. 11: Sk3*).

Skodeli Sk1/1 najdemo analogijo na grobišču na Mladinski ulici v Mariboru in v grobu 31 na Pobrežju, ki ga je S. Pahič datiral v Ha B2 stopnjo.⁹³ Različici Sk1/2, ki ima bolj polkroglast trup, pa povsem enake nismo našli, saj se podobne posode na drugih najdiščih pojavljajo brez ročajev ali pa niso okrašene z razčlenjenim plastičnim rebrom.⁹⁴ Enako velja za skodelo tipa Sk2. Edina primerljiva skodela, ki je bila odkrita na pobreškem grobišču, se namreč od naše razlikuje po tem, da je brez kolenčastega ročaja, ki pa je značilen del posode.⁹⁵ Taki ročaji so sicer na posodah iz pobreškega grobišča prisotni, vendar pa se od našega ročaja razlikujejo, saj imajo v zgornjem delu dva roglja, naš ročaj pa ima skoraj povsem ravno površino in je trikotnega preseka.⁹⁶ Kolenčaste ročaje na območju zahodnega Balkana je zbral A. Velušček, za njih pa ugotavlja, da so bili večinoma odkriti v stratigrafsko nejasnih naselbinskih kontekstih, ki jih avtorji večinoma datirajo v pozno žarnogrobiščno stopnjo (Ha B). Ročaje, kakršni so bili odkriti na grobišču na Pobrežju, uvršča v tip 1, medtem ko bi lahko ročaj naše skodele enačili z njegovim tipom 4.⁹⁷ Podobno oblikovan ročaj je znan v Podravju le še iz Rogoze, kjer pa je bil odkrit v zgornjem delu zasutja paleostruge potoka.⁹⁸

⁹² Črešnar, Murko 2014, 205–214, sl. 10.4: 8; 10.7: 4, 10; Lubšina Tušek 2014, 197–201, sl. 9.4: 15; Teržan, Črešnar 2014, 708–709; prim. npr. z Dular 2013, 23–24.

⁹³ Müller-Karpe 1959, T. 120: 30; Pahič 1972, T. 6: 8.

⁹⁴ Glej npr. Pahič 1972, T. 6: 7; 8: 16; 23: 6.

⁹⁵ Prim. *sl. 11: Sk2* s Pahič 1972, T. 35: 13.

⁹⁶ Prim. *sl. 11: Sk2* s Pahič 1972, T. 11: 16; 13: 2.

⁹⁷ Velušček 1996, 63–64.

⁹⁸ Črešnar 2010, T. 17: 3.

found in graves that are also radiocarbon dated and their dates reach into the 9th century BC. The onset of the Iron Horizon in the Ruše Urnfield culture group in north-eastern Slovenia is thus earlier than previously thought.⁹²

Bowls

These are single-handled vessels with a capacity ranging from 1.7 to roughly 3.5 l. We divided them into three types (*fig. 11: Sk1–Sk3*). Type Sk1 are bowls with an everted rim that often have a horizontal or slightly wavy cordon with impressions (*fig. 11: Sk1*). The handle, if surviving, is attached just below the rim. Type Sk2 is represented by a shouldered bowl with a convex lower body, a slightly everted rim and a high knee-shaped handle (*fig. 11: Sk2*). The hemispherical bowl with a slightly inturned rim and a high handle represents Type Sk3 (*fig. 11: Sk3*).

Bowls of Type Sk1 have two variants. The bowl of Variant Sk1/1 has comparisons from the cemetery at Mladinska ulica in Maribor and from Grave 31 at Pobrežje that Pahič attributed to Ha B2.⁹³ The bowl of Variant Sk1/2 with a more hemispherical body has no close parallels; similar ones have been found, but either without handles or without the cordon with impressions.⁹⁴ The same is true of the bowl of Type Sk2. The only comparable bowl, from the cemetery at Pobrežje, differs in that it is without a knee-shaped handle, which is a key component of the vessel.⁹⁵ Such handles do appear on vessels from the Pobrežje cemetery, but they all have two prongs in the upper part, while the handle on the Type Sk2 bowl has an almost flat upper surface.⁹⁶ Anton Velušček analysed knee-shaped handles on the vessels from the western Balkans and observed that most of them came to light in stratigraphically unclear contexts that authors mainly attributed to the Late Urnfield culture phase (Ha B). The handles from the cemetery at Pobrežje fall into his Type 1, while the handle on the Type Sk2 bowl may be ascribed to his Type 4.⁹⁷ A similar handle from the Podravje region is only known from Rogoza, where it was found in the upper part of the fill of a palaeochannel made by a stream.⁹⁸

The bowl with a slightly inturned rim and a high handle (*fig. 11: Sk3*) has more numerous analogies.

⁹² Črešnar, Murko 2014, 205–214, figs. 10.4: 8; 10.7: 4, 10; Lubšina Tušek 2014, 197–201, fig. 9.4: 15; Teržan, Črešnar 2014, 708–709; cf. e.g. with Dular 2013, 23–24.

⁹³ Müller-Karpe 1959, Pl. 120: 30; Pahič 1972, Pl. 6: 8.

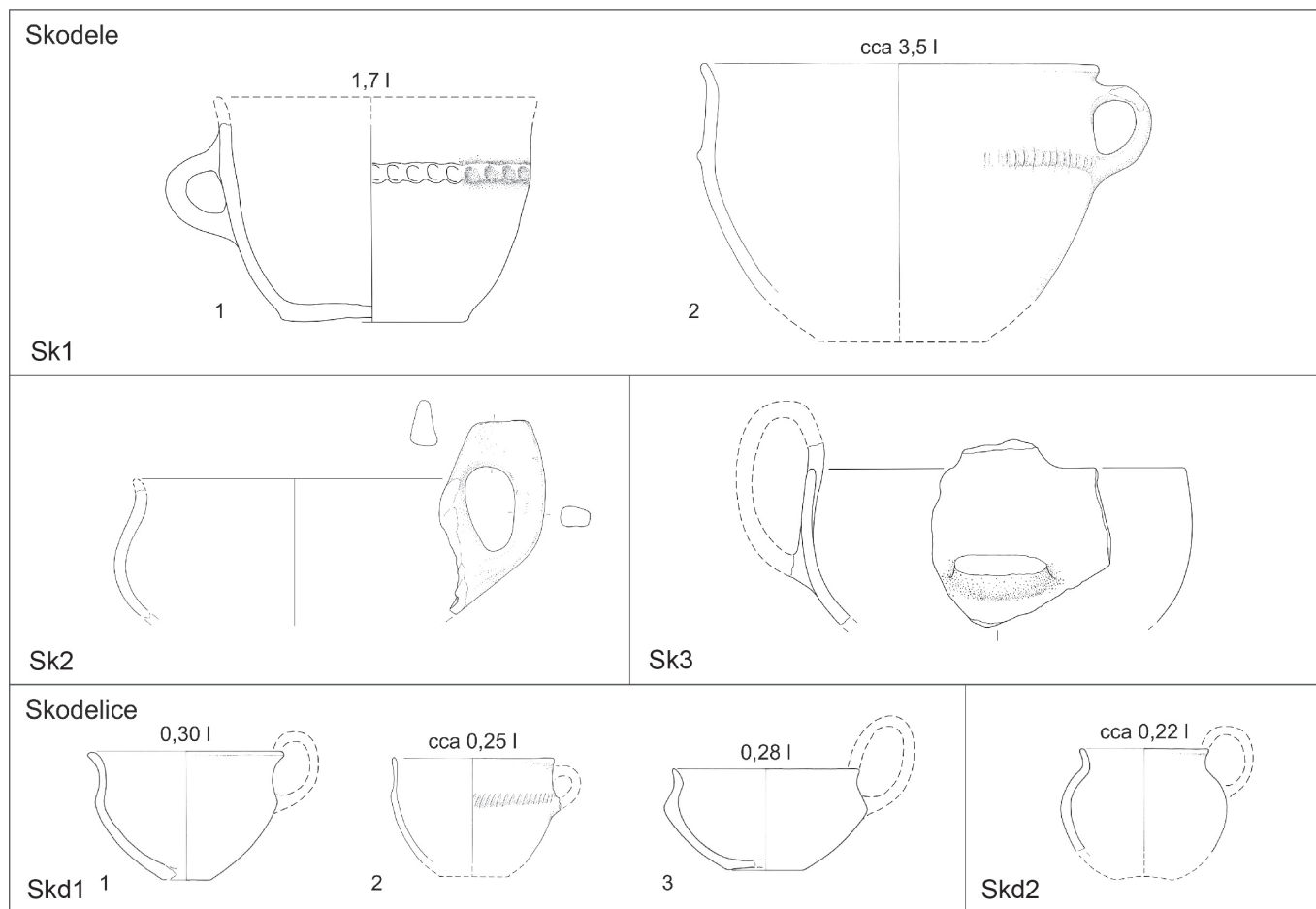
⁹⁴ See e.g. Pahič 1972, Pls. 6: 7; 8: 16; 23: 6.

⁹⁵ Cf. *fig. 11: Sk2* with Pahič 1972, Pl. 35: 13.

⁹⁶ Cf. *fig. 11: Sk2* with Pahič 1972, Pls. 11: 16; 13: 2.

⁹⁷ Velušček 1996, 63–64.

⁹⁸ Črešnar 2010, Pl. 17: 3.

Slika 11. Pobrežje, skodele tipov Sk1–Sk4 ter skodelice tipov Skd1 in Skd2. M. = 1:4.

Figure 11. Pobrežje, bowls of Types Sk1–Sk4 and cups of Types Skd1 and Skd2. Scale = 1:4.

Nekoliko več analogij najdemo skodeli z blago uvihanim ustjem in visokim presegajočim ročajem (*sl. 11: Sk3*). Na podlagi njih pa lahko rečemo, da gre za sorazmerno pogosto obliko v ruški žarnogrobišni skupini. Na pobreškem grobišču so bile odkrite štiri take posode. Prva posoda je bila najdena v grobu 1, druga v grobu 162b, zadnji dve taki skodeli pa sta med najdbami, od katerih ni ohranjenih grobnih celot.⁹⁹ Enake ali podobne skodele so poznane iz grobišča na Mladinski ulici v Mariboru, iz naselbine v Ormožu, iz grobov 1 in 15 na Lepi ravni pod Poštelo in iz že omenjenega radiokarbonsko datiranega groba 5 iz stopnje Ha B3 v Miklavžu.¹⁰⁰

Skodelice

Majhne enoročajne posodice z volumni med 0,25 in 0,30 litra, ki jih opredeljujemo kot skodelice, so v naselbini na Pobrežju dveh tipov. Za prvi tip je značilno izvihano ustje, ki preide v kratek vrat, ta pa ostro v konveksen trebuh (*sl. 11: Skd1*). Pri tistih z blago usločenim vratom je ustje lahko izvihano (*sl. 11: Skd1/1*) ali navpično (*sl. 11: Skd1/2*), pri tistih s stožčastim vratom pa izvihano (*sl. 11: Skd1/3*). Pregled najdišč v Podravju kaže, da se skodelice tipa Skd1 pojavljajo v Ha A in tudi še Ha B stopnji, saj so bile npr. odkrite

These show that the form is relatively frequent within the Ruše Urnfield culture group. Four such bowls have been found at the Pobrežje cemetery: one in Grave 1, one in Grave 162b, while two are among the finds without known grave.⁹⁹ Bowls of the same or of a similar form are known from the Mladinska ulica cemetery, from the settlement at Ormož, from Graves 1 and 15 at Lepa ravna and from the already mentioned Grave 5 from Miklavž that is radiocarbon-dated to Ha B3.¹⁰⁰

Cups

The small single-handled vessels from Pobrežje, with a capacity between 0.25 and 0.30 l, belong to two types. The cups of the first type have a convex lower body and a sharp neck-lower body junction (*fig. 11: Skd1*), while the rim above the slightly curved neck can be either everted (*fig. 11: Skd1/1*), vertical (*fig. 11: Skd1/2*) and above the conical neck everted (*fig. 11: Skd1/3*). In Podravje, such cups appear in Ha A and Ha B, and have been found in the settlements

⁹⁹ Prim. *sl. 11: Sk3* s Pahič 1972, T. 1: 1; 35: 16, 21; isti 1991, 30, sl. 2.

¹⁰⁰ Müller-Karpe 1959, T. 120: 24, 28; Teržan 1990, T. 53: 4; 59: 11; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 64: 8; Črešnar 2013, 82, op. 22, sl. 7: 3; Črešnar, Murko 2014, sl. 10: 3.

⁹⁹ Cf. *fig. 11: Sk3* with Pahič 1972, Pls. 1: 1; 35: 16, 21; id. 1991, 30, fig. 2.

¹⁰⁰ Müller-Karpe 1959, Pl. 120: 24, 28; Teržan 1990, Pls. 53: 4; 59: 11; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 64: 8; Črešnar 2013, 82, Fn. 22, fig. 7: 3; Črešnar, Murko 2014, fig. 10: 3.

v Rogozi, Orehovi vasi in v naselbini v Ormožu, pa tudi v grobovih 17, 106, 116 in 144 na Pobrežju ter v grobovih 3 in 39 na Gračiču pod Brinjevo goro.¹⁰¹

Za drugi tip skodelice sta značilna kroglast trup in izvihano ustje (*sl. 11: Skd2*). Primerjamo jih lahko s »skodelami« tipa Sk 4, za katere J. Dular ugotavlja, da se pojavljajo od Ha A stopnje do stopnje Ha C0.¹⁰² S tem se povsem ne strinjamo, saj se nam zdi problematično mnenje, da se take oblike skodelic pojavljajo že v stopnji Ha A. Ta domneva namreč temelji zgolj na zelo majhnem odlomku majhne posode z ročajem, odkritem v plasti 2 na Brinjevi gori, pri katerem je težko sklepati na obliko skodelice, razen tega pa je odlomek iz Brinjeve gore, kot je videti iz risbe, okrašen z odtisi šila.¹⁰³ Tudi v naselbinah v Rogozi in Orehovi vasi, ki sta značilni predstavnici Ha A obdobja v Podravju, takih skodelic ni bilo odkritih.¹⁰⁴ Nasprotno pa lahko rečemo, da so skodelice s kroglastim trupom in izvihanim robom ustja pogoste v grobiščih ruške žarnogrobiščne skupine.¹⁰⁵ Poleg obeh grobišč v Rušah in grobišča v Ormožu, za katere so primerjave že bile navedene, je potrebno omeniti, da so bile enako oblikovane skodelice odkrite v več primerkih tudi na Pobrežju, in sicer tako v mlajšem delu grobišča kot tudi v starejšem, primerjave pa so npr. tudi v radiokarbonsko datiranem grobu 2 na Ulici Viktorina Ptujkega na Ptujju stopnje Ha B2 in v grobišču v Spodnjem Radvanju.¹⁰⁶ Gre torej za tip skodelic, ki so značilne za Ha B obdobje v ruški skupini.

Ornamenti

Okras na keramiki iz pobreške naselbine je bil narejen na različne načine: z lepljenjem ali izvlečenjem/modeliranjem plastičnih reber (*sl. 12: O1–O10*), kaneliranjem (*sl. 12: O11–O12, O18*), žlebljenjem (*sl. 12: O15, O19*), vrezovanjem (*sl. 12: O13, O14, O16, O17, O20–O23, O25–O28*), brazdistim vrezovanjem (*sl. 12: O24*), odtiskovanjem (*sl. 12: O29–O30*), v t. i. psevdovrvičasti tehniki (*sl. 12: O49–O51*) in s kombinacijo različnih načinov okraševanja (*sl. 12: O31–O48, O52–O53*). Čeprav gre zaradi fragmentiranosti keramičnega gradiva večinoma za majhne odlomke okrašenih posod, pa lahko

¹⁰¹ Dular 2013, 41–42, sl. 12: Sk 1; 56, sl. 18; Črešnar 2010, 28–30, sl. 10; T. 14: 13; 4: 5; Grahek 2015, 37–38, sl. 30; G297; Pahič 1972, T. 4: 8; 21: 5; 28: 4; Lamut 1988–1989, T. 8: 6; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 36: 1; 43: 12; 48: 2; 106: 15. Glej tudi tu Koprivnik, Gračič.

¹⁰² Dular 2013, 42–43, sl. 12: Sk 4; 56, sl. 18: Sk 4.

¹⁰³ Oman 1988–1989, 145–146, 149–150, T. 15: 14.

¹⁰⁴ Glej Črešnar 2010, 28–29, sl. 19; Grahek 2015, 38–39.

¹⁰⁵ Glej npr. Črešnar 2006, 119–121, 128, sl. 26: Skd2.

¹⁰⁶ Pahič 1972, T. 12: 6; 15: 11; 18: 6; 29: 6–7, 10; 35: 17; isti 1991, 28, sl. 3: 30, 42, 54; 4; Lubšina Tušek 2014, 202–203, sl. 9.7: 8; Teržan 1990, T. 67: 7–9; glej tu Koprivnik, Pobrežje.

at Rogoza, Orehova vas and Ormož, as well as in Graves 17, 106, 116 and 144 at Pobrežje, and in Graves 3 and 39 at Gračič below Brinjeva gora.¹⁰¹

The second cup type is characterised by a globular body and an everted rim (*fig. 11: Skd2*). Such cups are comparable with the 'bowls' of Type Sk 4 after Dular, which he sees as spanning from Ha A to Ha C0.¹⁰² We cannot quite concur with such dating, more precisely with its beginning as early as Ha A. Namely, it is based solely on a very small fragment of a small vessel with a handle that was found in Layer 2 at Brinjeva gora, which does not conclusively prove the form was that of a cup and is, judging from the published drawing, decorated with awl impressions.¹⁰³ Moreover, the settlements at Rogoza and Orehova vas are typical representatives of Ha A in Podravje and have yielded no such cups.¹⁰⁴ To the contrary, globular cups with an everted rim are common on the cemeteries of the Ruše Urnfield culture group.¹⁰⁵ Apart from both Ruše cemeteries and the cemetery at Ormož, similar cups have been found at Pobrežje, in both the late and the early parts of the cemetery, as well as in Grave 2 at the Ulica Viktorina Ptujkega site in Ptuj, that is radiocarbon dated to Ha B2, and in the cemetery at Spodnje Radvanje.¹⁰⁶ This suggests that the cups of Type Skd2 are typical of Ha B within the Ruše group.

Decoration

The vessels from the settlement at Pobrežje were decorated using several techniques: by either applying or modelling cordons (*fig. 12: O1–O10*), shallow grooving (*fig. 12: O11–O12, O18*), grooving (*fig. 12: O15, O19*), incising (*fig. 12: O13, O14, O16, O17, O20–O23, O25–O28*), furrowing (*fig. 12: O24*), impressing (*fig. 12: O29–O30*), pseudo-cord impressing (*fig. 12: O49–O51*) and in a combination of all these techniques (*fig. 12: O31–O48, O52–O53*). The ceramic assemblage is quite fragmented and we are predominantly dealing with small

¹⁰¹ Dular 2013, 41–42, fig. 12: Sk 1; 56, fig. 18; Črešnar 2010, 28–30, fig. 10; Pls. 14: 13; 4: 5; Grahek 2015, 37–38, fig. 30; G297; Pahič 1972, Pls. 4: 8; 21: 5; 28: 4; Lamut 1988–1989, Pl. 8: 6; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pls. 36: 1; 43: 12; 48: 2; 106: 15. Also see here Koprivnik, Gračič.

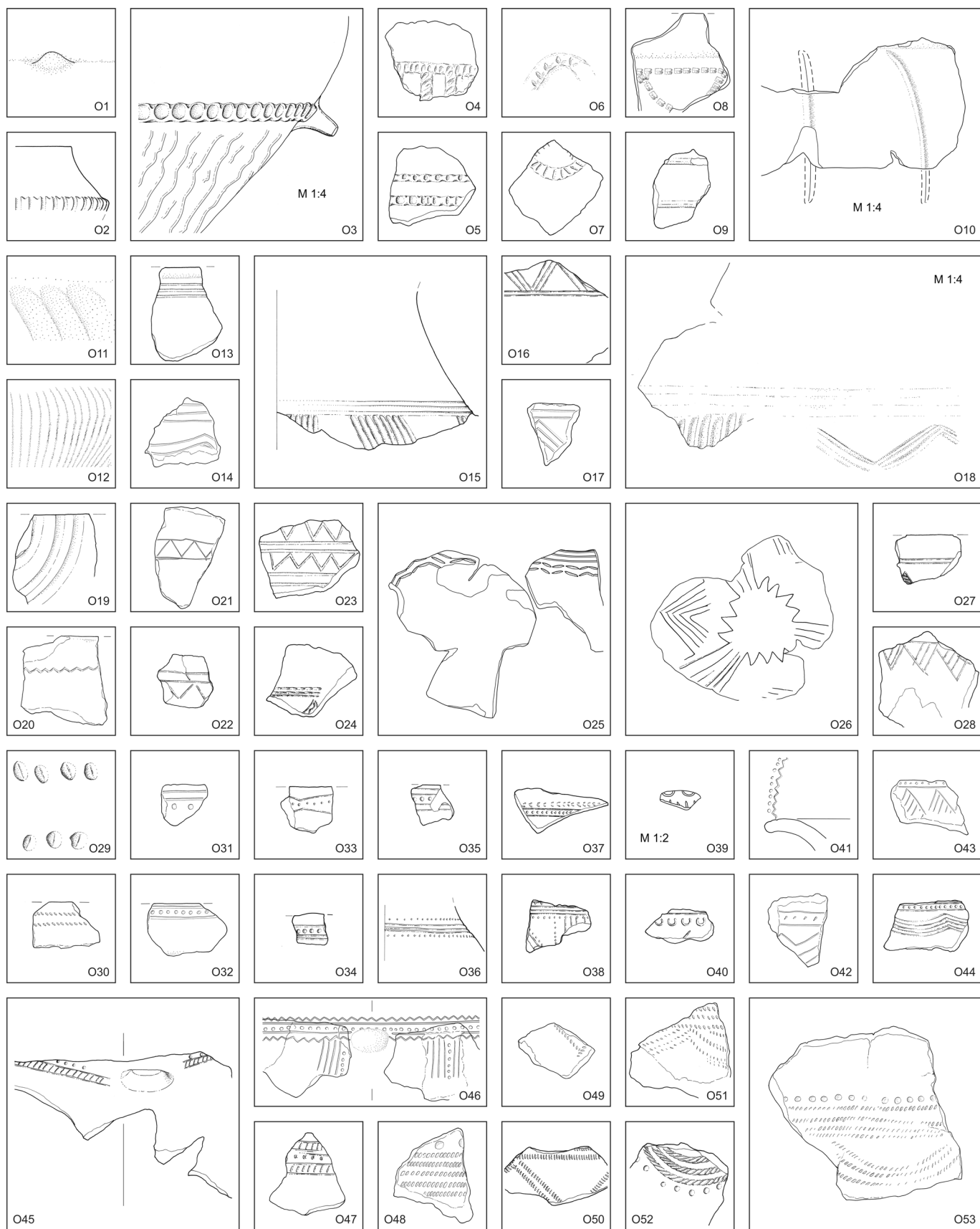
¹⁰² Dular 2013, 42–43, fig. 12: Sk 4; 56, fig. 18: Sk 4.

¹⁰³ Oman 1988–1989, 145–146, 149–150, Pl. 15: 14.

¹⁰⁴ See Črešnar 2010, 28–29, fig. 19; Grahek 2015, 38–39.

¹⁰⁵ See e.g. Črešnar 2006, 119–121, 128, fig. 26: Skd2.

¹⁰⁶ Pahič 1972, Pls. 12: 6; 15: 11; 18: 6; 29: 6–7, 10; 35: 17; id. 1991, 28, figs. 3: 30, 42, 54; 4; Lubšina Tušek 2014, 202–203, fig. 9.7: 8; Teržan 1990, Pl. 67: 7–9; see here Koprivnik, Pobrežje.

Slika 12. Pobrežje, vrste ornamentov. M. O3, O10, O18 = 1:4, O39 = 1:2, drugo = 1:3.
Figure 12. Pobrežje, types of decoration. Scale O3, O10, O18 = 1:4, O39 = 1:2, others = 1:3.

na podlagi bolj ohranjenih kosov in primerjav s sočasnimi grobišči domnevamo, da je bil ornament večinoma omejen na zgornje zunanje dele posod. Odstopajo le velike shrambene posode in lonci, saj se pri njih rebro pogosto nahaja tudi na spodnjem delu posode, površina med dnom in rebrom pa je, kot že rečeno, v nekaterih primerih hrapava (*sl. 12: O3*). Pri ostalih oblikah posod je izjem le malo. Na notranji strani površine dna in ostenja posode je bila recimo okrašena skleda *Tab. 5: 11*. Okrašena je bila

sherds. Nevertheless, the better surviving pieces and the comparisons with the finds from contemporary cemeteries suggest that the decoration was for the most part limited to the upper exterior parts of vessels. Only the large storage vessels and jars stand out in this respect, as they often bear a cordon also on the lower part, while the surface between the cordon and the base is coarse in some cases (*fig. 12: O3*). In other forms, exceptions are rare. One of these is a dish presented on *Pl. 5: 11* that is decorated on the

z vrezi v obliki večkrake zvezde repatice in večtrtnih trikotnikov s sledovi inkrustacije (*sl. 12: O26*). Pri amfori *Tab. 11: 5* pa je bilo na notranji strani posode okrašeno ustje (*sl. 12: O41*).

Naše primerjave kažejo, da motivi okrasa in načini okraševanja ne odstopajo od preostalih najdišč ruške žarnogrobiščne skupine. Za dobro primerljive so se izkazali okrasni motivi na posodah na grobiščih Pobrežje, Mladinska ulica v Mariboru, Ruše 1 in 2, Gračič pod Brinjevo goro, Spodnja Hajdina, Lepa raven pod Poštelo, Spodnje Radvanje, Ormož, Miklavž na Dravskem polju in Ulica Viktorina Ptujskega na Ptuj.¹⁰⁷ Poleg omenjenih grobišč so bile na enak način okrašene tudi keramične najdbe v plasteh 4 in 5 v naselbini na Brinjevi gori, deloma pa tudi najdbe iz plasti v naselbinah na Grajskem griču Ptujskega gradu, na Grajskem hribu v Gornji Radgoni, v Ormožu in na Pošteli, če omenimo samo najbolj raziskane.¹⁰⁸ Kot vidimo, gre večinoma za ista najdišča, na katerih je bilo največ skupnih točk tudi glede tipoloških značilnosti lončenine.

S tipo-kronološkimi analizami ornamentov na poznobronastodobni lončenini sta se v zadnjih desetih letih ukvarjala predvsem eden od avtorjev prispevka in J. Dular. Prvi pri obravnavi najdb iz drugega žarnega grobišča v Rušah, drugi pa pri obravnavi najdb iz naselbin Ormož, Ptuj in Gornja Radgona.¹⁰⁹ Pri tem sta prišla do podobnih zaključkov, in sicer da je večina ornamentov ruški žarnogrobiščni skupini lastnih, da so le redki značilni že za zgodnje faze kulture žarnih grobišč in da so le maloštevilni značilni še za mlajši čas od Ha B3/C0 stopnje.¹¹⁰ Motive, ki sta jih opredelila, lahko v veliki večini primerjamo z našimi. Tako lahko vidimo, da se predvsem v času žarnogrobiščne ruške skupine v Podravju in Pomurju pojavljajo naš motiv O3, ki predstavlja razčlenjeno plastično rebro in hrapavo površino v spodnjem delu posode. Enako velja za nalepljena razčlenjena in gladka plastična rebra ter girlande, predvsem za motive O4–O5 in O8–O10.¹¹¹ Sem sodijo tudi pobreški vrezani motivi O13–O14, O20, O21, O22, O23 in O18, O28,¹¹² psevdovrvičasti motivi O49–O51,

¹⁰⁷ Pahič 1972; isti 1991; Müller-Karpe 1959; Pahič 1957; Črešnar 2006; Pahič V. 1988–1989; Teržan 1990; Tomanič Jevremov 1988–1989; Črešnar 2013; Črešnar, Murko 2014; Lubšina Tušek 2014.

¹⁰⁸ Lamut 1988–1989; Oman 1988–1989; Teržan 1990; Dular, Tomanič Jevremov 2010; Dular 2013.

¹⁰⁹ Črešnar 2006, 130–142; Dular 2013, 47–58.

¹¹⁰ Črešnar 2006, 142; Dular 2013, 57–58, sl. 19–20.

¹¹¹ Glej Dular 2013, 48–52, sl. 14: O1–O4, O6.

¹¹² Črešnar 2006, 137–318, sl. 33: IIIa–d, VIIa, Xa, XVIIIa, XXa; Dular 2013, 48–52, sl. 14: O9; prim. tudi *sl. 12: O23* z Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 163: 5; *sl. 12: O20* z Lamut 1988–1989, T. 11: 12; 18: 24; *sl. 12: O21* z Lamut 1988–1989, T. 11: 4.

interior of the base and walls with incisions shaped into a star in the centre with three stripes running from it separated by multiple chevrons with traces of incrustation (*fig. 12:O26*). Another exception is the amphora published on *Pl. 11: 5* with a rim that is decorated on the interior side (*fig. 12: O41*).

Comparisons show that the motifs and decorative techniques on the pottery from the Pobrežje settlement do not differ from those observed on other sites of the Ruše Urnfield culture group. Closely comparable are the motifs on the vessels from the cemeteries at Pobrežje, Mladinska ulica in Maribor, Ruše I and II, Gračič below Brinjeva gora, Spodnja Hajdina, Lepa ravna below Poštela, Spodnje Radvanje, Ormož, Miklavž na Dravskem polju and Ulica Viktorina Ptujskega in Ptuj.¹⁰⁷ Also comparable are the vessels from settlements: from Layers 4 and 5 in the settlement at Brinjeva gora, partly also from Grajski grič in Ptuj, Grajski hrib in Gornja Radgona, Ormož and Poštela, if mentioning only the sites that have been more extensively investigated.¹⁰⁸ These are also the same sites cited in connection with the formal comparisons.

The two main authors who recently published their typo-chronological analyses of the decoration on the Late Bronze Age pottery are one of the authors of this study and Janez Dular. The former analysed the finds from the Ruše II urn cemetery, the latter the finds from the settlements at Ormož, Ptuj and Gornja Radgona.¹⁰⁹ They came to similar conclusions, observing that most ornaments are limited to the Ruše Urnfield culture group and only rare ones already appear in either the early phase of the Urnfield culture period or the late phase of Ha B3/C0.¹¹⁰ The motifs that feature in their analysis are largely comparable to those on the pottery from the Pobrežje settlement. The cordon with impressions coupled with a coarse surface in the lower part of the vessel (here the motif of O3) mainly appears in the time of the Ruše Urnfield culture group in the regions of Podravje and Pomurje. The same is true of the applied cordons with or without impressions and of garlands (primarily the motifs of O4–O5 and O8–O10),¹¹¹ as well as of the incised motifs of O13–O14, O20, O21, O22, O23 and O18, O28,¹¹²

¹⁰⁷ Pahič 1972; id. 1991; Müller-Karpe 1959; Pahič 1957; Črešnar 2006; Pahič V. 1988–1989; Teržan 1990; Tomanič Jevremov 1988–1989; Črešnar 2013; Črešnar, Murko 2014; Lubšina Tušek 2014.

¹⁰⁸ Lamut 1988–1989; Oman 1988–1989; Teržan 1990; Dular 2013; Dular, Tomanič Jevremov 2010.

¹⁰⁹ Črešnar 2006, 130–142; Dular 2013, 47–58.

¹¹⁰ Črešnar 2006, 142; Dular 2013, 57–58, figs. 19–20.

¹¹¹ See Dular 2013, 48–52, fig. 14: O1–O4, O6.

¹¹² Črešnar 2006, 137–318, fig. 33: IIIa–d, VIIa, Xa, XVIIIa,

O53,¹¹³ vrezani in vtisnjeni motivi O42, O44¹¹⁴ ter že omenjeni vrezani in vtisnjeni motiv na ramenih amfore *Tab. 11: 5*, ki ji je tudi glede keramične oblike najti primerjavo v grobišču na Mladinski ulici v Mariboru.¹¹⁵ Tudi motivi O31–O35 so značilni predvsem za ruško žarno grobiščno skupino, kar smo že pokazali pri obravnavi skled različic S4/3–5. K tej skupini motivov spadajo tudi vrezani in vtisnjeni motivi O36–O38 ter motivi odtisnjenih krožcev in polkrožcev O39–O40.¹¹⁶ Preostali motivi na pobreški naselbini so manj značilni oz. se pojavljajo tudi že v Ha A času ali v času po ruški žarnogrobiščni skupini.

POSKUS ČASOVNE OPREDELITVE STAVB 01, 06, 011, 014 IN 015 TER GROBLJE SE 1106

S pomočjo tipo-kronološke analize keramičnih posod in njihovega okrasa bomo poskušali kronološko opredeliti stavbe in grobljo SE 1106, iz katerih najdbe predstavljamo na tablah (*Tab. 1–13*). Pri tem ne smemo pozabiti, da večji del gradiva izhaja iz jam za stebre, zato večina najdb pomeni *terminus ad quem* ali pa tudi *terminus post quem* za datacijo gradnje posameznih stavb.

Stavba 01

V objektu 1 (*sl. 2: sek. 1–2, 3; 5; Tab. 1–2*) so bili med večjimi odlomki posod zastopani dva lonca, amfora in skleda. Lonca sestavljena iz fragmenta izvirajočega iz skupka keramike (SE 153b) (*Tab. 1: 3*) in jame pod njim (SE 153) (*Tab. 1: 8*), smo opredelili kot različico L2/4 (*sl. 8*), amforo iz skupka (SE 153c) (*Tab. 2: 4*) kot različico A2/2 (*sl. 9*), skledo iz istega skupka pa kot različico S5/9 (*sl. 10; Tab. 2: 2*). Med njimi je edina najdba, ki je kronološko ožje opredeljiva, amfora, ki smo ji našli primerjave v grobovih 111 in 134 na Pobrežju ter v neohranjenem grobu na 2. žarnem grobišču v Rušah.¹¹⁷ Objekt O1 lahko torej okvirno datiramo v Ha B stopnjo.

the pseudo-cord motifs of O49–O51, O53,¹¹³ the incised and impressed motifs of O42, O44¹¹⁴ and the incised and impressed motif on the shoulder of the amphora on *Pl. 11: 5*; the latter has a parallel in both decoration and form in a find from the cemetery at Mladinska ulica.¹¹⁵ The motifs of O31–O35 are also mainly characteristic of the Ruše Urnfield culture group, as has already been demonstrated above when discussing the dishes of Variants S4/3–5. This group of motifs also includes the incised and impressed motifs of O36–O38, as well as the motifs of impressed rings and semi-circles of O39–O40.¹¹⁶ Other motifs are either less characteristic or appear already in Ha A or in the time after the end of the Ruše Urnfield group.

ATTEMPT AT DATING BUILDINGS 01, 06, 011, 014, 015 AND THE HEAP OF STONES SE 1106

The ceramic finds recovered in the enumerated buildings and the heap of stones (*Pls. 1–13*) represent the basis for dating the associated structures by using the results of the typo-chronological analysis and the analysis of their decoration. We should bear in mind that most finds originate from postholes and therefore represent a *terminus ad quem* or possibly also *terminus post quem* for the construction of the buildings.

Building 01

Large sherds from Building 1 (*figs. 2: sec. 1, 2, 3; 5; Pls. 1–2*) belong to two jars, an amphora and a dish. The jars from the pottery cluster of SE 153b (*Pl. 1: 3*) and from the pit of SE 153 under it (*Pl. 1: 8*) has been determined as Variant L2/4 (*fig. 8*), the amphora from the pottery cluster of SE 153c (*Pl. 2: 4*) as Variant A2/2 (*Fig. 9*), the dish from the same pottery cluster as Variant S5/9 (*Fig. 10; Pl. 2: 2*). The narrowly chronologically diagnostic find is the amphora, which has parallels from Graves 111 and 134 at Pobrežje and from the Ruše II cemetery.¹¹⁷ This suggests that we may date Building 01 roughly to Ha B.

¹¹³ Črešnar 2006, 137–138, sl. 33: IXa; Dular 2013, 52–53, sl. 15: O22, O24, O25.

¹¹⁴ Prim. *sl. 12: O44* z Pahič 1972, T. 16: 2; 22: 3; in *sl. 12: O42* z Müller-Karpe 1959, T. 120: 9.

¹¹⁵ Müller-Karpe 1959, T. 120: 6.

¹¹⁶ Glej Dular 2013, 48–52, sl. 14: O15; sl. 15: O20.

¹¹⁷ Prim. *sl. 9: A2/2* in *T. 2: 4* s Pahič 1972, T. 22: 4; 26: 9; isti 1957, T. 18: 2.

XXa; Dular 2013, 48–52, fig. 14: O9; also cf. *fig. 12: O23* with Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 163: 5; *fig. 12: O20* with Lamut 1988–1989, Pls. 11: 12; 18: 24; *fig. 12: O21* with Lamut 1988–1989, Pl. 11: 4.

¹¹³ Črešnar 2006, 137–138, fig. 33: IXa; Dular 2013, 52–53, fig. 15: O22, O24, O25.

¹¹⁴ Cf. *fig. 12: O44* with Pahič 1972, Pls. 16: 2; 22: 3; and *fig. 12: O42* with Müller-Karpe 1959, Pl. 120: 9.

¹¹⁵ Müller-Karpe 1959, Pl. 120: 6.

¹¹⁶ See Dular 2013, 48–52, figs. 14: O15; 15: O20.

¹¹⁷ Cf. *fig. 9: A2/2* and *Pl. 2: 4* with Pahič 1972, Pls. 22: 4; 26: 9; id. 1957, Pl. 18: 2.

Groblja SE 1106

Groblja SE 1106 je ležala v neposredni bližini stavbe O1 (*sl. 2: sek. 1*). Iz nje je na razpolago več najdb (*Tab. 3–5*), ki kažejo, da je groblja tudi nastala v času Ha B. Med kronološko ožje opredeljivimi najdbami naj omenimo sklede različic S4/3 in S4/5 (*sl. 10; Tab. 5: 15–16*), okrašene z ornamentom O34 oz. O35 (*sl. 12*). Za njih namreč ugotavljamo, da so značilne za Ha B stopnjo, primerjave pa jim najdemo na primer tudi v zgoraj omenjenem pobreškem grobu 134, v katerem je bila odkrita amfora, podobna tisti iz objekta O1 (*Tab. 2: 4*).¹¹⁸ Preostale posode predstavljajo lonec različice L2/1 (*sl. 8; Tab. 4: 1, 3*), lonec L5/1 (*sl. 8; Tab. 4: 5*), vrč V1 (*sl. 9; Tab. 4: 4*), skleda S4/2 (*sl. 10; Tab. 5: 7*) in skleda S5/6 (*sl. 10; Tab. 5: 12*). Za lonce tipa L2/1 velja, da so značilni za stopnjo Ha B2/3 in Ha C0.¹¹⁹ Loncu z različice L5/1 smo našli analogiji v naselbinah na Grajskem griču Ptujkega gradu, v stopnjah Ha B1–C1 in v Ormožu stopnje Ha B.¹²⁰

Tudi skledi z izvlečenim izlivom različice S4/2 (*sl. 10; Tab. 5: 7*) je najti podobne kose v naselbini v Ormožu (Ha B). Take posode pa srečamo tudi v grobišču Budapest-Békásmegyer, kjer so datirane v mlajšo fazo grobišča (Ha B1–2). Pri tem je pomembno tudi to, da imajo na tem grobišču nekatere take sklede z izlivi okras na notranji ali zunanji strani dna in da med njimi najdemo primerjave našemu motivu O25 (*sl. 11*) na skledi *Tab. 5: 11*.¹²¹ Plitva skleda z uvihanim ustjem in prečno nažlebljenim robom S5/6 (*sl. 10; Tab. 5: 12*) pa je značilna predvsem za začetek t. i. železnega horizonta v ruški žarnogrobiščni skupini (Ha B3 po Müller-Karpeju).¹²² Tudi vrč tipa V1 (*sl. 9*) kaže podobnosti z vrčem v grobu 60 na Pobrežju iz stopnje Ha B1 (*Tab. 4: 4*)¹²³ in z vrči iz grobov 5 in 19 na 2. ruškem žarnem grobišču iz Ha B2/3 stopnje.¹²⁴ Za datacijo groblje SE 1106 pa je verjetno pomemben tudi motiv na odlomku *Tab. 3: 7*, saj je videti, da gre za motiv girlande, narejene z razčlenjenim plastičnim rebrom, ki naj bi bil značilen za Ha B2/3 ter Ha C0.¹²⁵

¹¹⁸ Prim. *T. 5: 15* s Pahič 1972, T. 26: 10.

¹¹⁹ Dular 2013, 32–33, 56, sl. 8: L8; 17: L8.

¹²⁰ Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 49: 6; glej tudi Dular 2013, 69–75, T. 8: 1.

¹²¹ Dular, Tomanič Jevremov 2010, 81–82, T. 31: 8; Kalicz-Schreiber 2010, 252–253, 298, 341, Typentafel 7: 6–11; T. 19: 5, 7–8; 53: 5; 109: 3; 128: 7–8; 142: 7–8; 148: 1.

¹²² Pahič 1972, T. 3: 7; Tomanič Jevremov 1988–1989, T. 6: 6; 11: 6; 20: 1; 23: 1; Teržan 1990, T. 55: 10; Dular 2013, sl. 18: La 4.

¹²³ Pahič 1972, 75, T. 13: 1.

¹²⁴ Črešnar 2006, 144–147, sl. 35; T. 2: 1; prim. *sl. 9: VI* s Pahič 1957, T. 2: 4; prim. tudi *T. 4: 4* s Pahič 1957, T. 9: 1.

¹²⁵ Glej npr. Lamut 1988–1989, T. 13: 1; Dular 2013, 34, 37, 55–56, sl. 9: L16; 17: L8; T. 45: 4; 63: 14.

Heap of stones SE 1106

It was located in the immediate vicinity of Building O1 (*fig. 2: sec. 1*). It included several finds (*Pls. 3–5*) showing that the heap was also made in Ha B. The typologically determinable finds include dishes of Variants S4/3 and S4/5 (*fig. 10; Pl. 5: 15–16*), decorated with the motif of O34 or O35 (*fig. 12*); these were presumably used in Ha B. Comparable finds are known from the already mentioned Grave 134 at Pobrežje that also contained the amphora similar to the one found in Building O1 (*Pl. 2: 4*).¹¹⁸ Other finds from the heap include a jar of Variant L2/1 (*fig. 8; Pl. 4: 1, 3*), a jar of Variant L5/1 (*fig. 8; Pl. 4: 5*), a jug of Type V1 (*fig. 9; Pl. 4: 4*), a dish of Variant S4/2 (*fig. 10; Pl. 5: 7*) and a dish of Variant S5/6 (*fig. 10; Pl. 5: 12*). The L2/1 jars are believed to be characteristic of Ha B2/3 and Ha C0.¹¹⁹ The L5/1 jar has two parallels, from the settlements at Grajski grič in Ptuj, attributed to Ha B1–C1, and at Ormož, attributed to Ha B.¹²⁰

The spouted dish of Variant S4/2 (*fig. 10; Pl. 5: 7*) has parallels from the settlement at Ormož (Ha B), but also from Budapest-Békásmegyer, where such dishes date to the late phase of the cemetery (Ha B1–2). It is also important that some of the spouted dishes from this Hungarian site bear decoration on the base, either its interior or the exterior, and that they include motifs comparable to that of O25 (*fig. 11*) on the dish presented on *Pl. 5: 11*.¹²¹ The shallow dish with an inturned rim and oblique grooves on the rim S5/6 (*fig. 10; Pl. 5: 12*) is mainly characteristic of the early Iron Horizon of the Ruše Urnfield culture group (Ha B3 after Müller-Karpe).¹²² The Type V1 jug (*fig. 9*) shows similarities with the jug from Grave 60 at Pobrežje that is attributed to Ha B1 (*Pl. 4: 4*)¹²³ and with jugs from Graves 5 and 19 at the Ruše II cemetery attributed to Ha B2/3.¹²⁴ Also significant is the motif on the sherd presented on *Pl. 3: 7*, which appears to be a cordon with impressions shaped into a garland and presumably characteristic of Ha B2/3 and Ha C0.¹²⁵

¹¹⁸ Cf. *Pl. 5: 15* with Pahič 1972, Pl. 26: 10.

¹¹⁹ Dular 2013, 32–33, 56, figs. 8: L8; 17: L8.

¹²⁰ Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 49: 6; also see Dular 2013, 69–75, Pl. 8: 1.

¹²¹ Dular, Tomanič Jevremov 2010, 81–82, Pl. 31: 8; Kalicz-Schreiber 2010, 252–253, 298, 341, Type Pl. 7: 6–11; Pls. 19: 5, 7–8; 53: 5; 109: 3; 128: 7–8; 142: 7–8; 148: 1.

¹²² Pahič 1972, Pl. 3: 7; Tomanič Jevremov 1988–1989, Pls. 6: 6; 11: 6; 20: 1; 23: 1; Teržan 1990, Pl. 55: 10; Dular 2013, fig. 18: La 4.

¹²³ Pahič 1972, 75, Pl. 13: 1.

¹²⁴ Črešnar 2006, 144–147, *fig. 35*; Pl. 2: 1; cf. *fig. 9: VI* with Pahič 1957, Pl. 2: 4; also cf. *Pl. 4: 4* with Pahič 1957, Pl. 9: 1.

¹²⁵ See e.g. Lamut 1988–1989, Pl. 13: 1; Dular 2013, 34, 37, 55–56, figs. 9: L16; 17: L8; Pls. 45: 4; 63: 14.

Stavba O6

Iz stavbe O6 (*sl. 2: sek. 6, 3*) izvirajo keramične najdbe (*Tab. 6*), med katerimi sta kronološko ožje opredeljivi skleda različice S4/3 (*sl. 10; Tab. 6: 3*) in velika shrambena posoda različice Pi 4/2 (*sl. 10; Tab. 6: 6*), ki kažeta, da lahko objekt okvirno datiramo v Ha B stopnjo. Sklede S4/3 z okrasom O35 (*sl. 12*) so značilne za ruško žarnogrobiščno skupino, kjer se z enakimi ali podobnimi motivi pojavljajo od Ha B1 dalje. Podobno velja za velike shrambene posode tipa Pi 4/2 (*sl. 10*). Primerjave jim namreč najdemo tako v grobovih 18 in 170 na Pobrežju, ki sta po Pahiču predstavnika starejše faze pokopov na grobišču (Ha B1),¹²⁶ kot tudi v grobovih 1 in 14 v Ormožu iz časa Ha B2/3 ter v sočasnih grobovih 1 in 5 na Lepi ravni pod Poštelo.¹²⁷

Stavba O11

Okvirno lahko v Ha B stopnjo datiramo tudi objekt O11 (*sl. 2: sek. Z2; Tab. 7*). V jami za soho te stavbe je bil namreč odkrit vrč tipa V1 (*sl. 9; Tab. 7: 1*), za katerega smo ugotovili, da je značilen za čas Ha B. V jami, ki je ležala v osrednjem delu objekta, pa je bil najden kos keramike, okrašen s psevdovrvičastim okrasom (*Tab. 7: 7*), ki prav tako sodi med značilne načine okraševanja v Ha B stopnji v ruški skupini.¹²⁸

Stavba O14

Objekt O14 je bil po količini najdenega keramičnega gradiva na pobreški naselbini najbogatejši, saj je bilo veliko soh obloženih in podloženih z debelimi sloji keramike (*sl. 2: sek. Z1; 4; Tab. 8–11*). Na podlagi najbolj značilnih posod lahko objekt opredelimo v Ha B2/3 stopnjo. Najdeni so bili pitos tipa Pi4/2, okrašen z navpičnimi gladkimi rebri (*sl. 7; Tab. 8: 4*), pitosa različice Pi2/3 (*sl. 6; Tab. 9: 4; 10: 1*), skodela tipa Sk3 (*sl. 11; Tab. 9: 2*), vrč tipa V1 (*sl. 9; Tab. 11: 1*), amfora različice A2/1 (*sl. 9; Tab. 11: 5*) z okrasom O46 (*sl. 12*) in lonec različice L5/1 (*sl. 8; Tab. 11: 7*).

Kot že prikazano, je najbližje analogije pitosom različice Pi2/3 najti na grobiščih Ha B stopnje, in sicer na grobišču na Mladinski ulici v Mariboru in na 1. žarnem grobišču v Rušah.¹²⁹ Enako velja za vrče tipa V1, za amfore različice A2/1 ter še posebej za okras na amfori, kateremu najdemo enakega na amfori iz Mladinske ulice v Mariboru. V isti čas spada tudi lonec različice L5/1, saj so mu enaki v

Building O6

The ceramic finds from this building (*fig. 2: sec. 6, 3; Pl. 6*) include chronologically diagnostic sherds of a Variant S4/3 dish (*fig. 10; Pl. 6: 3*) and of a Variant Pi 4/2 pithos (*fig. 10; Pl. 6: 6*); they indicate a date of Ha B. The S4/3 dishes with the decoration of O35 (*fig. 12*) are typical of the Ruše Urnfield culture group where they appear with such and similar decoration from Ha B1 onwards. This is also true of the large storage vessels of Type Pi 4/2 (*fig. 10*), which have parallels from Graves 18 and 170 at Pobrežje that Pahič believes to be representative of the early phase of necropolis (Ha B1),¹²⁶ but also in Graves 1 and 14 at Ormož dated to Ha B2/3 and the contemporary Graves 1 and 5 at Lepa ravna.¹²⁷

Building O11

This building (*fig. 2: sec. Z2*) can also roughly be attributed to Ha B (*Pl. 7*). One of the postholes of the building revealed a jug of Type V1 (*fig. 9; Pl. 7: 1*), which is presumably characteristic of Ha B, while the pit in the central part of the building revealed a sherd decorated with pseudo-cord impressions (*Pl. 7: 7*) that rank among the typical Ha B decorative techniques of the Ruše group.¹²⁸

Building O14

It yielded the most numerous finds of all buildings at the settlement, as many of its postholes had both the packing and bedding made up of thick layers of ceramic sherds (*fig. 2: sec. Z1; 4; Pls. 8–11*). The most characteristic vessels indicate a date of Ha B2/3. These vessels are a Pi4/2 pithos decorated with plain ribs (*fig. 7; Pl. 8: 4*), two Pi2/3 pithoi (*fig. 6; Pls. 9: 4; 10: 1*), a Sk3 bowl (*fig. 11; Pl. 9: 2*), a V1 jug (*fig. 9; Pl. 11: 1*), an A2/1 amphora (*fig. 9; Pl. 11: 5*) with O46 decoration (*fig. 12*) and a L5/1 jar (*fig. 8; Pl. 11: 7*).

The closest parallels for the Variant Pi2/3 pithoi come from the cemeteries of Ha B date, more precisely from Mladinska ulica and Ruše I.¹²⁹ The same is true of the Type V1 jugs, the Variant A2/1 amphorae and in particular the decoration on this amphora, which has a close parallel from Mladinska ulica. The Variant L5/1 jar falls into the same period, with

¹²⁶ Prim. *sl. 7: Pi4/2* s Pahič 1972, T. 5: 1 in z isti 1991, 44, sl. 1. Za datacijo glej Pahič 1972, 15, 75 in isti 1991, 87.

¹²⁷ Tomanič Jevremov 1988–1989, 293, T. 7: 3; 22: 3; Teržan 1990, 60–66, T. 56: 6.

¹²⁸ Glej npr. Dular 2013, 52–53, sl. 15: O24.

¹²⁹ Ruše, grob 133: Müller-Karpe 1959, T. 113: G; Mladinska ulica: *ibid.*, T. 121: 12.

¹²⁶ Cf. *fig. 7: Pi4/2* with Pahič 1972, Pl. 5: 1 and with *id.* 1991, 44, fig. 1. For the dating see Pahič 1972, 15, 75; and *id.* 1991, 87.

¹²⁷ Tomanič Jevremov 1988–1989, 293, Pls. 7: 3; 22: 3; Teržan 1990, 60–66, Pl. 56: 6.

¹²⁸ See e.g. Dular 2013, 52–53, fig. 15: O24.

¹²⁹ Ruše, Grave 133: Müller-Karpe 1959, Pl. 113: G; Mladinska ulica: *ibid.*, Pl. 121: 12.

naselbinah na Grajskem griču Ptujskega gradu in v Ormožu.¹³⁰

Za datacijo objekta O14 sta ključni dve posodi. To sta pitos različice Pi4/2, ki je okrašen z navpičnimi gladkimi rebri, in skodela oblike Sk3. Pri pitosu (*Tab. 8: 4*) gre za izrazito mlad element. Kot že zgoraj prikazano, je najti primerljive posode s takim ornamentom v grobovih in naselbinskih kontekstih, ki jih večina raziskovalcev datira v stopnji Ha B2/3.¹³¹

Na isti čas kažejo tudi primerjave skodel tipa Sk3 (*sl. 11; Tab. 9: 2*). Štiri take posode so bile najdene na pobreškem grobišču,¹³² enake ali podobne skodele na grobišču na Mladinski ulici v Mariboru, v naselbini v Ormožu in v grobovih 1 in 15 na Lepi ravni ter grobu 5 v Miklavžu.¹³³

Stavba O15

Stavbo O15 (*sl. 2: sek. Z1, 15–16, 3B*) lahko v Ha B stopnjo uvrstimo le posredno, saj v jamah za nosilce stavbnega ogrodja te stavbe ni bilo kronološko značilnih najdb (*Tab. 13: 1–4*). V Ha B stopnjo jo lahko datiramo na podlagi najdb iz grobelj ob zahodni stranici objekta, ki so bile vzporedne s stavbo. Med njimi je namreč najti odlomke, okrašene s psevdovrvičastim okrasom (*Tab. 13: 10*), in z vrezji motiva O14 (*sl. 11; Tab. 13: 9*), ki je značilen za ruško žarnogrobiščno skupino. Dodatno to datacijo podpirajo najdbe v neposredni bližini stavbe O15, ob njegovi severni stranici in sicer v jami SE 520III. V tej jami so bili namreč med drugim odlomki lonca tipa L3/1 (*sl. 8; Tab. 13: 7*), ki je značilen za stopnjo Ha B1–B2/3.¹³⁴

ZAKLJUČEK

Naselje iz pozne bronaste dobe na Pobrežju je nastalo ob robu visoke druge rečne terase na desnem bregu reke Drave (*sl. 1*). Gre za ostanke neutrjenega nižinskega naselja, pri katerem pa je v primerjavi z bolj raziskanimi tovrstnimi naselbinami na Dravskem polju (Rogoza in Orehova vas) opazno odstopanje pri razporeditvi stavb, njihovih tlorisnih zasnovah in velikostih. Večina hiš je bila namreč dolgih okoli 10 m in usmerjenih v dveh glavnih smereh, SZ–JV

parallels from the settlements at Grajski grič in Ptuj and Ormož.¹³⁰

Two vessels are of key importance for the dating of Building O14, namely the pithos of Variant Pi4/2, decorated with plain vertical ribs, and the Type Sk3 bowl. The pithos (*Pl. 8: 4*) is a distinctly late element. As already stated above, similar vessels with such decoration are known from graves and settlement contexts that mostly date to Ha B2/3.¹³¹

The same period is also suggested by the comparisons for the Sk3 bowl (*Pl. 9: 2*). Four such vessels have been found at the Pobrežje cemetery,¹³² other such or similar vessels came to light in the Mladinska ulica cemetery, in the settlement at Ormož, as well as in Graves 1 and 15 at Lepa ravna and Grave 5 at Miklavž.¹³³

Building O15

Building O15 (*fig. 2: sek. Z1, 15–16, 3B*) can only indirectly be dated to Ha B, as its postholes revealed no chronologically diagnostic finds (*Pl. 13: 1–4*). It is dated to Ha B on the basis of the finds from the heaps of stones excavated along the west side of the building. These include sherds decorated with pseudo-cord impressions (*Pl. 13: 10*) and incisions forming the motif of O14 (*fig. 11; Pl. 13: 9*) that are characteristic of the Ruše Urnfield culture group. The dating is corroborated by the finds from the pit SE 520III in the immediate vicinity of the building, at its north side. These include the sherds of a Type L3/1 jar (*fig. 8; Pl. 13: 7*) that is characteristic of Ha B1 and B2/3.¹³⁴

CONCLUSION

The Late Bronze Age settlement at Pobrežje formed along the edge of the high second terrace on the right bank of the River Drava (*fig. 1*). It was an unfortified lowland settlement comprising buildings of differing distribution, ground plan and size, which is contrary to the other and better known settlements on the plain of Dravsko polje (Rogoza and Orehova vas). Most houses at Pobrežje were around 10 m

¹³⁰ Dular 2013, T. 8: 1; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 49: 6.

¹³¹ Dular 2013, 48–49, sl. 14: O6; Dobiati 1980, 66 ss, sl. 8–9, T. 4: 1; 41: 1–2; Pahič 1955, T. 10: 2; Pare 1998, 346, sl. 26: 36.

¹³² Prim. *sl. 11: Sk3* s Pahič 1972, T. 1: 1; 35: 16, 21 in z isti 1991, 30, sl. 2.

¹³³ Müller-Karpe 1959, T. 120: 24, 28; Dular, Tomanič Jevremov 2010, T. 64: 8; Teržan 1990, T. 53: 4; 59: 11; Črešnar 2013, 82, op. 22, sl. 7: 3; Črešnar, Murko 2014, sl. 10: 3.

¹³⁴ Glej Dular 2013, 34–35, sl. 9: L13.

¹³⁰ Dular 2013, Pl. 8: 1; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 49: 6.

¹³¹ Dular 2013, 48–49, fig. 14: O6; Dobiati 1980, 66 ff, figs. 8–9; Pls. 4: 1; 41: 1–2; Pahič 1955, Pl. 10: 2; Pare 1998, 346, fig. 26: 36.

¹³² Cf. *fig. 11: Sk3* with Pahič 1972, Pls. 1: 1; 35: 16, 21; and with Pahič 1991, 30, fig. 2.

¹³³ Müller-Karpe 1959, Pl. 120: 24, 28; Dular, Tomanič Jevremov 2010, Pl. 64: 8; Teržan 1990, Pls. 53: 4; 59: 11; Črešnar 2013, 82, Fn. 22, fig. 7: 3; Črešnar, Murko 2014, fig. 10: 3.

¹³⁴ See Dular 2013, 34–35, fig. 9: L13.

in SV–JZ, ob tem pa se pojavljajo tudi stavbe, pri katerih sta streho podpirali dve vrsti slemenskih stebrov (sl. 2–3), kar smo doslej poznali le iz naselbine v Ormožu.

Datiranje pobreške naselbine doslej temelji na keramičnem gradivu (sl. 6–12). Analize so pokazale, da je to dobro primerljivo z najdbami na pripadajočem grobišču s Pobrežja, kjer se začne pokopavanje verjetno že v stopnji Ha A2, nato pa predvsem v stopnjah Ha B1/B2 in se zaključí v stopnji Ha B3, na kar kažejo radiokarbonske analize.¹³⁵ Nekaj podobnosti smo odkrili tudi med gradivom z najdišč Rogoza in Orehova vas, katerih poselitev je izpričana zlasti v času stopnje Ha A, čeprav so v obeh odkrite nekatere oblike posod in okrasi, ki pa so značilni predvsem za stopnjo Ha B. Veliko sorodnih oblik najdemo na drugih najdiščih ruške žarnogrobiščne skupine, tako v naselbinah kot grobiščih, zato o okvirni dataciji naselbine v Ha B obdobje ne gre dvomiti.

Pred težjo nalogo smo, ko želimo stavbe na Pobrežju natančneje časovno razvrstiti znotraj njenega obstoja, saj datacije keramičnih najdb niso dovolj natančne. Pri analizah, kjer smo upoštevali le podatke iz zaključenih najdiščnih kontekstov, smo poskušali natančneje datirati stavbe O1, O6, O11, O14 in O15, pri katerih večina najdb izhaja iz jam za sohe, ter grobljo SE 1106. Ugotovili smo, da lahko stavbe O1, O6, O11 in O15 na podlagi najdb le okvirno datiramo v časovni razpon stopnje Ha B. Morda je nekoliko mlajša stavba O14, ki je bila postavljena in v rabi v zaključni fazi naselbine oz. v mlajši žarnogrobiščni stopnji (Ha B2/3). Podobno datacijo predlagamo tudi za grobljo SE 1106.

Kljub temu da vse raziskave naselbine na Pobrežju še niso zaključene in so paleoantropološke, paleozoološke in paleobotanične raziskave ter radiokarbonsko datiranje nekaterih pomembnih kontekstov še v teku, je najdišče že sedaj pokazalo velik potencial za nadaljnje študije mlajše kulture žarnih grobišč in predvsem njene ruške skupine.

long and oriented in two main directions: NW–SE and NE–SW. Some had two inner lines of posts that supported the roof (figs. 2–3), which had previously only been found at Ormož.

The date of the settlement at Pobrežje is currently based on the ceramic finds (figs. 6–12). Analyses have shown that they are closely comparable with the grave goods from the cemetery at Pobrežje, where burial probably began in Ha A2 and continued in Ha B1/B2, presumably also in Ha B3, which is corroborated by the results of the radiocarbon analyses.¹³⁵ A few of similarities have been estimated with the ceramic finds from Rogoza and Orehova vas, where the settlement was densely populated in Ha A, though both sites revealed several forms and decorative motifs characteristic of Ha B too. Similarities have also been observed at other sites of the Ruše Urnfield culture group, in both cemeteries and settlements, corroborating the dating of the Pobrežje settlement to Ha B.

A much more challenging task is dating individual buildings and defining their chronological span within the Late Urnfield culture period, because most ceramic finds are simply not sufficiently diagnostic. We performed analyses based only on the data from closed contexts associated with Buildings O1, O6, O11, O14 and O15, where most finds originate from postholes, as well as the heap of stones SE 1106. We were able to roughly date Buildings O1, O6, O11 and O15 to Ha B. Building O14 might be slightly later, constructed and occupied in the final phase of the settlement, i.e. the Late Urnfield culture period (Ha B2/3). A similar date is proposed for the heap of stones.

Although the investigation of the settlement at Pobrežje is not finished yet, as paleoanthropological, paleozoological and paleobotanical analyses as well as radiocarbon dating of the more important contexts is still in process, it has already shown great potential for further research of the Urnfield period and especially its Ruše cultural group.

¹³⁵ Črešnar et al. 2014, 215–219.

¹³⁵ Črešnar et al. 2014, 215–219.

OPISI NAJDB

Tab. 1:

1. Velika shrambena posoda – odl. zgornjega dela posode. Stavba O1, jama za soho SE 150, sek. 2, kv. 51, št. risbe D404.
2. Velika shrambena posoda – odl. zgornjega dela posode. Stavba O1, skupek keramike SE 153b, sek. 2, kv. 23, št. risbe AŠ10.
3. Lonec (L2/4) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O1, skupek keramike SE 153b, sek. 2, kv. 23, št. risbe D414.
4. Fragmentiran držaj posode s čepom za pritrditev. Stavba O1, skupek keramike SE 153b, sek. 2, kv. 23, št. risbe D413.
5. Odl. spodnjega dela posode. Stavba O1, skupek keramike SE 153b, sek. 2, kv. 23, št. risbe D412.
6. Piramidalna utež. Stavba O1, skupek keramike SE 153b, sek. 2, kv. 23, št. risbe D2.
7. Držaj posode. Stavba O1, jama SE 153, sek. 2, kv. 23, št. risbe D410.
8. Lonec (L2/4) – odl. zgornjega dela posode okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O1, jama SE 153, sek. 2, kv. 23, št. risbe D411.

Tab. 2:

1. Odl. posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O1, jama za soho SE 177, sek. 2, kv. 24, št. risbe D431.
2. Skleda (S5/9) – prežgana (rekonstruirana). Stavba O1, skupek keramike SE 153c, sek. 2, kv. 23, št. risbe AŠ9.
3. Skleda – odl. zgornjega dela posode. Stavba O1, jama za soho SE 167, sek. 2, kv. 34, št. risbe D431.
4. Amfora (A2/2) – prežgana (delno rekonstruirana, ročaji niso ohranjeni). Stavba O1, skupek keramike SE 153c, sek. 2, kv. 23, št. risbe AŠ8.
5. Velika shrambena posoda – odl. posode z bradavico. Stavba O1, jama za soho SE 172, sek. 2, kv. 34–35, št. risbe D430.

Tab. 3:

1. Velika shrambena posoda – odl. zgornjega dela posode. SE 1106 – zgostitev kamenja in keramike ob stavbi O1 (odslej SE 1106), sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D150.
2. Velika shrambena posoda (Pi4) – odlomki posode, okrašene z vodoravnimi kanelurami ter snopi navpičnih in cik-cak kanelur (O18). SE 1106 – zgostitev kamenja in keramike ob stavbi O1, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ31.
3. Lonec (L2/4) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D81.
4. Lonec (L2/4) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom in odtisi nohta. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D181.

5. Lonec (L2/4) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D67.
6. Lonec (L1/1) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ21.
7. Odl. ostenja z ročajem posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim in poševnim plastičnim rebrom (O8?). SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ24.
8. Lonec (L1) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom in odtisi nohta. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ12.

Tab. 4:

1. Lonec (L2/1) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D151.
2. Odl. posode z bradavico. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D88.
3. Lonec (L2/1) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D28.
4. Vrč (V1) – odl. zgornjega dela posode s presegajočim ročajem. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ29.
5. Lonec (L5/1) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ23.
6. Lonec (L1) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom, delno prežgan. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ20.
7. Odl. zgornjega dela pekve, okrašene s poševnimi kanelurami v nizu. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ15.
8. Odl. zgornjega dela pekve, okrašene z odtisi prsta v nizu. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D203.
9. Predilno vretence. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ27.
10. Fragmentirana piramidalna utež, prežgana. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ25.
11. Piramidalna utež, prežgana. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ5.
12. Svitek. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D131.
13. Svitek. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D142.

Tab. 5:

1. Odl. zgornjega dela sklede, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. SE 1106, sek. 1, kv. 30, št. risbe D5.
2. Skleda (S1) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D36.
3. Odl. ustja z ostenjem sklede ali odl. roba pekve, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D57.
4. Odl. ustja z ostenjem posode (sklede?), okrašene z odtisi nohta. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D182.
5. Odl. ustja z ostenjem posode (sklede?), okrašene z odtisi nohta. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D103.

6. Odl. ustja z ostenjem posode (sklede?), okrašene z od-tisi nohta. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D104.
7. Skleda (S4/2) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D110.
8. Skleda (S5/1) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D117.
9. Skleda (S4/1) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D118.
10. Skleda (S5) – odl. zgornjega dela posode. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ16.
11. Skleda – odl. okrašena dna. Na notranji površini posode so vrezi, narejeni v poltrdo glino v obliki več-krake zvezde, in več včrtanih odprtih trikotnikov s sledovi inkrustacije (O26). SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ11.
12. Skleda (S5/6) – odl. ustja z ostenjem, okrašena z gostimi rahlo poševnimi kanelurami. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ26.
13. Skleda (S5/5) – odl. ustja z ostenjem, okrašena s prečnimi kanelurami. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ123.
14. Odl. ostenja posode z dvojno predrtim držajem. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ17.
15. Skleda (S4/3) – odl. ustja z ostenjem, okrašena z vodoravnima vrezoma in nizom drobnih vtisnjenih jamic med njima (O35). Jama SE 1146 (pod SE 1106), sek. 1, kv. 26, 27, št. risbe D322.
16. Skleda (S4/5) – odl. zgornjega dela posode z izvle-čenim držajem na ustju. Posoda je okrašena s tremi vodoravnimi vrezanimi črtami in vodoravnim nizom vtisnjenih jamic med njimi (O34). SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D192.
17. Odl. posode, na prehodu v rame okrašene z vodo-ravnim žlebom, pod njim na ramenu pa s poševnimi kanelurami (O11). SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe D239.
18. Odl. zgornjega dela posode, okrašene s tremi vodo-ravnimi žlebovi (O13). SE 1106, sek. 1, kv. 31, št. risbe D250.
19. Skodela (Sk2) – odl. zgornjega dela posode s prese-gajočim kolenčastim ročajem. SE 1106, sek. 1, kv. 27–30, št. risbe AŠ6.

Tab. 6:

1. Skleda (S5) – odl. zgornjega dela posode z bradavico ali delom držaja. Stavba O6, jama za soho SE 226, sek. 6, kv. 74, št. risbe AŠ406.
2. Odl. posode, okrašene z vodoravnim nizom vtisnje-nih jamic, pod njim z visečimi trikotniki iz treh vre-zanih črt, na spodnji strani zamejenih z vtisnjenimi jamicami (O38). Stavba O6, jama za soho SE 236, sek. 6, kv. 71a, št. risbe AŠ240.
3. Skleda (S4/3) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z vodoravnim trakom, sestavljenim iz dveh parov vrezanih črt in niza vtisnjenih jamic med njima (O35). Stavba O6, jama za soho SE 225, sek. 6, kv. 74, št. risbe AŠ205.
4. Skleda (S1/2) – rekonstruirana. Stavba O6, jama za soho SE 218, sek. 6, kv. 74, št. risbe AŠ204.

5. Ognjiščna koza – odl. roba, prežgana. Stavba O6, jama s shrambeno posodo SE 204, sek. 6, kv. 72–73, št. risbe AŠ518.
6. Velika shrambena posoda (Pi4/2) – rekonstruirana. Stavba O6, jama s shrambeno posodo SE 204, sek. 6, kv. 72–73, št. risbe D552.

Tab. 7:

1. Vrč s presegajočim ročajem (V1) – rekonstruiran. Stavba O11, jama za soho SE 1619, sek. Z2, kv. 21, št. risbe AŠ242.
2. Lonec (L2/2) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O11, jama za soho SE 1619, sek. Z2, kv. 21, št. risbe AŠ243.
3. Lonec, okrašen z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom (L1/1) – rekonstruiran. Stavba O11, skupek keramike SE 629, sek. Z2, kv. 37, št. risbe AŠ197.
4. Odl. zgornjega dela posode. Stavba O11, jama za soho SE 1656, sek. Z2, kv. 20, št. risbe AŠ209.
5. Odl. zgornjega dela posode. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 35–36, št. risbe AŠ246.
6. Skleda (S4/1) – rekonstruirana. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 35–36, št. risbe AŠ247.
7. Odl. posode, okrašene s psevdovrvičastim okrasom v dveh vzporednih vodoravnih vrstah. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 35–36, št. risbe AŠ244.
8. Lonec (L2/2) – odl. ustja okrašene posode. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 35–36, št. risbe AŠ245.
9. Keramična kroglica. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 37, št. risbe AŠ148.
10. Predilno vretence. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 37, št. risbe AŠ146.
11. Predilno vretence – odl. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 37, št. risbe AŠ147.
12. Odl. spodnjega dela posode. Stavba O11, jama SE 633, sek. Z2, kv. 35–36, št. risbe AŠ248.

Tab. 8:

1. Odl. ustja z vratom posode, prežgan in deformiran. Stavba O14, jama za soho SE 1649, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ675a.
2. Skleda z vbočenim dnom, prežgana (S5/7). Stavba O14, jama za soho SE 1649, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ326.
3. Odl. prežganega in deformiranega spodnjega dela posode. Stavba O14, jama za soho SE 1649, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ675b.
4. Velika shrambena posoda, okrašena z navpičnimi gladkimi rebri (Pi4/1, O10) – delno prežgana (re-konstruirana). Stavba O14, jama za soho SE 1649d, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ325.

Tab. 9:

1. Odl. zgornjega dela posode s trakastim ročajem, okrašen z razčlenjenim vodoravnim plastičnim re-brom (morda skodela oblike Sk1/1). Stavba O14,

- jama za soho SE 1649d, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ324.
2. Skodela (Sk3) – odl. ustja z ostenjem in delom ročaja, delno prežgan. Stavba O14, jama za soho SE 1649d, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ325a.
 3. Skleda z navpično preluknjanim ušescem (S5/8) – rekonstruirana. Stavba O14, jama za soho SE 1649c, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ323.
 4. Velika shrambena posoda z držaji (Pi2/3), okrašena z razčlenjenim, rahlo valovitim plastičnim rebrom. Stavba O14, pitos SE 1649a, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ329.

Tab. 10:

1. Velika shrambena posoda (Pi2/3) – odl. posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim z držajem. Stavba O14, jama za soho SE 622, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ214.
2. Velika shrambena posoda (Pi1/1) – odl. posode, okrašene z odtisi prstov na ustju in z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O14, jama za soho SE 622, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ216.
3. Pokrov – odl. spodnjega dela. Stavba O14, jama za soho SE 622, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ214a.
4. Lonec (L2/2) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O14, jama za soho SE 622, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ215.
5. Lonec (L2/2) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O14, jama za soho SE 622, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ214b.

Tab. 11:

1. Vrč (V1) – odl. zgornjega dela posode, prežgane in deformirane. Stavba O14, jama za soho SE 622, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ213.
2. Lonec (L2/2) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim, rahlo valovitim plastičnim rebrom. Stavba O14, jama za soho SE 1649a, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ327.
3. Odl. ostenja posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom, prežgane. Stavba O14, jama za soho SE 1649a, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ328.
4. Odl. prežganega hišnega ometa z odtisi vej in luknjo. Stavba O14, jama za soho SE 1649a, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe D676.
5. Amfora s stožčastim vratom (A2/1) – prežgani odl. okrašene posode s trakastima ročajema. Na notranji strani ustja sta niz vtisnjenih jamic in vrezana cik-cak črta, ramena pa krasijo vodoraven trak, sestavljen iz dveh cik-cak vrezanih črt, dveh ravnih vrezanih črt, med katerima poteka niz drobnih vtisnjenih jamic, bradavica in snopi navpičnih vrezov z vtisi drobnih jamic po sredini (O46). Stavba O14, jama za soho SE 607 in jama za soho SE 615, sek. Z1, kv. 51a, št. risbe AŠ191=AŠ218.
6. Lonec (L2/2) – odl. posode, okrašene z odtisi prstov na ustju in z razčlenjenim vodoravnim plastičnim

rebrom. Stavba O14, jama za soho SE 621, sek. Z1, kv. 51, št. risbe AŠ190.

7. Lonec – odl. povsem prežganega in deformiranega zgornjega dela posode, okrašene z gladkim vodoravnim rebrom (L5/1). Stavba O14, jama za soho SE 621, sek. Z1, kv. 51, št. risbe AŠ630.

Tab. 12:

1. Lonec – odl. spodnjega dela posode, okrašene z različnim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O14, jama za soho SE 615, sek. Z1, kv. 51, št. risbe AŠ192.
2. Fragmentiran majhen svitek. Stavba O14, jama za soho SE 615, sek. Z1, kv. 51, št. risbe AŠ168.
3. Odl. spodnjega dela posode z vbočenim dnom, verjetno skodelice. Stavba O14, jama za soho SE 646, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ188.
4. Odl. posode z dvakrat preluknjanim držajem. Stavba O14, jama za soho SE 646, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ189.
5. Odl. spodnjega dela posode. Stavba O14, jama za soho SE 653, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ186.
6. Predilno vretence – odl. Stavba O14, jama SE 1649f, sek. Z1, kv. 50a, št. risbe AŠ321.
7. Predilno vretence – odl. Stavba O14, jama SE 1649f, sek. Z1, kv. 50a, št. risbe AŠ322.
8. Lonec, okrašen z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom (L1/3) – rekonstruiran. Ob stavbi O14, SE 606, sek. Z1, kv. 50, št. risbe AŠ279=AŠ280=D628.

Tab. 13:

1. Skleda (S5/1) – delno prežgan odl. zgornjega dela posode. Stavba O15, jama za soho SE 522, sek. 12, kv. 257b, št. risbe AŠ108.
2. Lonec (L1) – odl. zgornjega dela posode, okrašene z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O15, jama za soho SE 612, sek. Z1, kv. 53a, št. risbe AŠ184.
3. Odl. cedila. Stavba O15, jama za soho SE 642, sek. Z1, kv. 53, št. risbe AŠ163.
4. Lonec (Pi2/2) – odl. zgornjega dela posode, okrašene s poševnimi odtisi na ustju in z razčlenjenim vodoravnim plastičnim rebrom. Stavba O15, jama za soho SE 601, sek. Z1, kv. 53, št. risbe AŠ183.
5. Skodelica – odl. zgornjega dela s presegačnim ročajem. Stavba O15, jama za soho SE 628, sek. Z1, kv. 53, št. risbe AŠ185.
6. Ognjiščna koza – odl. Stavba O15, jama za soho SE 523, sek. 12, kv. 257b, št. risbe AŠ107.
7. Lonec (L3/1) – odl. zgornjega dela z ročajem. Jama ob stavbi O15, SE 520III, sek. 12, kv. 227b, št. risbe AŠ109.
8. Skleda (S1/1) – odl. ustja z okrašenim ostenjem. Jama ob stavbi O15, SE 520III, sek. 12, kv. 227b, št. risbe AŠ112.
9. Odl. posode, okrašene z vrezanim ornamentom (O14). Groblja ob stavbi O15, SE 604, sek. Z1, kv. 53, št. risbe AŠ157.
10. Odl. posode, okrašene s psevdovrvičastim ornamentom in vtisnjenimi jamicami (O48). Groblja ob stavbi O15, SE 604, sek. Z1, kv. 53, št. risbe AŠ159.

LITERATURA / REFERENCES

Črešnar M. 2006

Novi žarni grobovi iz Ruš in pogrebni običaji v ruški žarnogrobni skupini / Die neuen Urnengräber aus Ruše und das Bestattungsritual in der Ruše-Gruppe der Urnenfelderkultur. – *Arheološki vestnik* 57, 97–162.

Črešnar M. 2007a

Načini lesenih gradenj v času bronaste in starejše železne dobe na Slovenskem. – *Arheo* 24, 39–68.

Črešnar M. 2007b

Wooden house construction types in Bronze Age and Early Iron Age Slovenia. – V/In: M. Blečić, M. Črešnar, B. Hänsel, A. Hellmuth, E. Kaiser, C. Metzner-Nebelsick (ur./eds.), *Scripta prae-historica in honorem Biba Teržan*, Situla 44, Ljubljana, 321–339.

Črešnar M. 2010

Nova spoznanja o pozni bronasti dobi Slovenije na primeru naselja Rogoza pri Mariboru / New research on the Urnfield period of Eastern Slovenia. A case study of Rogoza near Maribor. – *Arheološki vestnik* 61, 7–120.

Črešnar M., Thomas J. L. 2013

New data on cremation burials from North-Eastern Slovenia. – V/In: M. Lochner, F. Ruppenstein (ur./eds.), *Brandbestattungen von der mittleren Donau bis zur Ägäis zwischen 1300 und 750 v. Chr., Akten des Internationalen Symposiums an der Österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien, 11.–12. Februar 2010*, Mitteilungen der Prahistorischen Kommission 77 = Veröffentlichungen der Mykenischen Kommission 32, Wien, 79–98.

Črešnar M., Murko M. 2014

Miklavž na Dravskem polju. – V/In: B. Teržan, M. Črešnar (ur./eds.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe na Slovenskem / Absolute Dating of Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 205–214.

Črešnar M., Teržan B. 2014a

Absolutno datiranje bronaste dobe na Slovenskem / Absolute dating of the Bronze Age in Slovenia. – V/In: B. Teržan, M. Črešnar (ur./eds.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe na Slovenskem / Absolute Dating of Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 661–702.

Črešnar M., Bonsall C., Thomas J. L. 2014

Pobrežje pri Mariboru. V/In: B. Teržan, M. Črešnar (ur./eds.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe na Slovenskem / Absolute Dating of Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 215–224.

Djura Jelenko, S. 2002

8. Poglavlje: sektorji XXI, XXII, XXIII, XX (del), XXXIII, XXXIV, XXXV, XLI, XLII in XLIII. – V/In: A. Velušček (ur./ed.), *Pobrežje Ia in Ib, 2000 in 2001. – Neobjavljeno poročilo o zaščitnih arheoloških izkopavanjih / Unpublished report on archaeological excavations*, ZVKDS, OE Maribor, 176–189.

Djurić B. 1998

Poročilo o arheološkem intrasite pregledu in sondiranju arheološkega najdišča Pobrežje. – *Neobjavljeno poročilo AC SK 03 Miklavž-Pesnica / Unpublished report AC SK 03 Miklavž-Pesnica*, Skupina za arheologijo na avtocestah Slovenije, Ljubljana.

Dobiat C. 1980

Das hallstattzeitliche Gräberfeld von Kleinklein und seine Keramik. – Schild von Steier, Beiheft 1, Graz.

Dular J. 1982

Halštatska keramika v Sloveniji, Prispevek k proučevanju halštatske grobne keramike in lončarstva na Dolenjskem. – Dela Opera 23, Ljubljana.

Dular J. 2008

Prazgodovinske lesne gradbene tehnike in njihova terminologija / Prehistoric Building Techniques and their Terminology. – *Annales, Series historia et sociologia* 18, 337–348.

Dular J. 2013

Severovzhodna Slovenija v pozni bronasti dobi / Nordostslowenien in der späten Bronzezeit. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 27, Ljubljana.

Dular J., Tomanič Jevremov M. 2010

Ormož. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 18, Ljubljana.

Dular J., Šavel I., Tecco Hvala S. 2002

Bronastodobno naselje Oloris pri Dolnjem Lakošu / Bronzezeitliche Siedlung Oloris bei Dolnji Lakoš. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 5, Ljubljana.

Dušek M. 1957

Halštatská kultura chotínskej skupiny na Slovensku. – *Slovenská Archeológia* 5/1, 73–173.

Eibner C. 1974

Das späturnenfelderzeitliche Gräberfeld von St. Andrä v. d. HGT. P. B. Tulln, NÖ. Aussagewert und Aussagegrenzen von Brandbestattungen für eine historische Interpretation. – *Archaeologia Austriaca*, Beiheft 12, Wien.

Gabrovec S. 2006

Stična III/1. Gomile starejše železne dobe / Grabhügel aus der Älteren Eisenzeit. – Katalogi in monografije 37, Ljubljana.

Gabrovec S., Teržan B. 2008

Stična III/2, Gomile starejše železne dobe, Razprave / Grabhügel aus der Älteren Eisenzeit, Studien. – Katalogi in monografije 38, (2010), Ljubljana.

Grahek L. 2014

Slivnica pri Mariboru, Orehova vas / Slivnica near Maribor, Orehova vas. – V/In: B. Teržan, M. Črešnar (ur./eds.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe na Slovenskem / Absolute Dating of Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 249–273.

Grahek L. 2015

Orehova vas. – *Arheologija na avtocestah Slovenije* 46, Ljubljana.

Kalicz-Schreiber R. 2010

Ein Gräberfeld der Spätbronzezeit von Budapest-Békásmegyer. – Budimpešta.

Koprivnik V. 2006

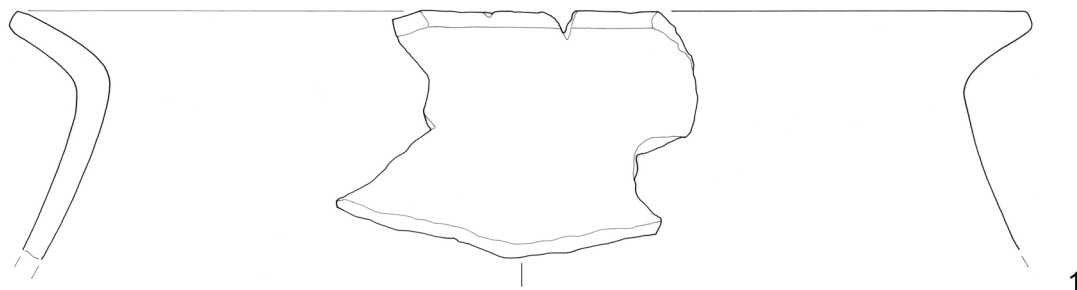
Pobrežje 2005–2006. – *Neobjavljeno poročilo o arheoloških izkopavanjih / Unpublished report on archaeological excavations*, ZVKDS, OE Maribor.

Lamut B. 1988–1989

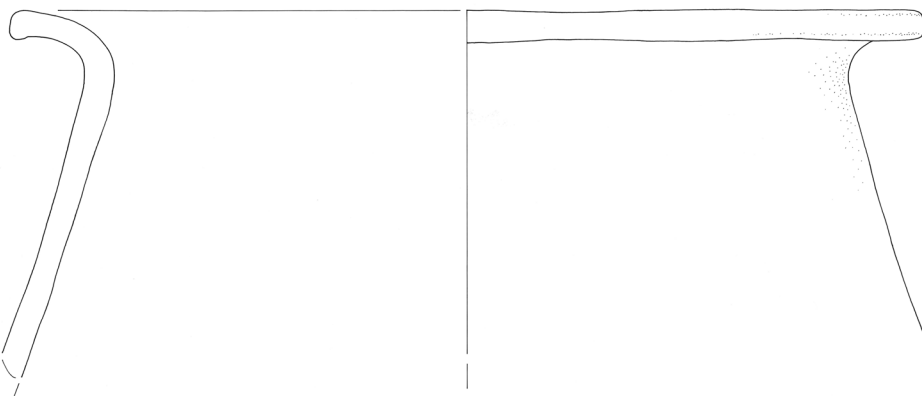
Kronološka slika prazgodovinske naselbine v Ormožu / Chronologische Skizze der vorgeschichtlichen Siedlung in Ormož. – *Arheološki vestnik* 39–40, 235–276.

- Lamut B. 2001
Ormož - The chronological structure of the Late Bronze and Early Iron Age settlement / Ormož - die chronologische Gliederung der spätbronze- und früheisenzeitliche Besiedlung). – V/In: A. Lippert (ur./ed.), *Die Drau-, Mur- und Raab-Region im 1.vorchristlichen Jahrtausend, Akten des Internationalen und Interdisziplinären Symposiums vom 26. bis 29. April 2000 in Bad Radkersburg*, Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 78, Bonn, 207–242.
- Metzner-Nebelsick C. 1996
Die Urnenfelder- und Hallstattzeit in Südostpannonien. – V/In: E. Jerem, A. Lippert (ur./eds.), *Die Osthallstattkultur, Akten des Internationalen Symposiums, Sopron, 10.–14. Mai 1994*, *Archaeolingua* 7, Budapest, 283–314.
- Metzner-Nebelsick C. 2002
Der „Thrako-Kimmerische“ Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien. – Vorgeschiedliche Forschungen 23, Rahden.
- Müller-Karpe H. 1959
Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen. – Römisch-Germanische Forschungen 22, Berlin.
- Nebelsick L. 1996
Herd im Grab? Zur Deutung der Kalenderberg-verzierten Ware am Nordostalpenrand. – V/In: E. Jerem, A. Lippert (ur./eds.), *Die Osthallstattkultur, Akten des Internationalen Symposiums, Sopron, 10.–14. Mai 1994*, *Archaeolingua* 7, Budapest, 327–364.
- Oman D. 1981
Brinjeva gora 1953 (Obdelava prazgodovinske keramike). – *Arheološki vestnik* 32, 144–153.
- Pahič S. 1957
Drugo žarno grobišče v Rušah. – Razprave SAZU 4/3, Ljubljana.
- Pahič S. 1966
Keltske najdbe v Podravju. Maribor. – *Arheološki vestnik* 17, 271–336.
- Pahič S. 1972
Pobrežje. – Katalogi in monografije 6, Ljubljana.
- Pahič S. 1975
Maribor. – V/In: *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana, 304–307.
- Pahič S. 1991
Moji poslednji pobreški grobovi. – Doneski k pradavnini Podravja 6, Pokrajinski muzej Maribor, Maribor.
- Pahič V. 1987
Die urnenfelderzeitlichen Gräberfelder von Brinjeva gora und Maribor - Pobrežje, Katalog und Tafeln. – Neobjavljen tipkopis / Unpublished typescript, Pokrajinski muzej Maribor, Maribor.
- Pahič V. 1988–1989
Žarno grobišče na Brinjevi gori / Das urnenfelderzeitliche Grabfeld von Brinjeva gora. – *Arheološki vestnik* 39–40, 181–215.
- Pare C. 1998
Beiträge zum Übergang von der Bronze- zur Eisenzeit in Mitteleuropa. – *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 45, 293–435.
- Patek E. 1968
Die Urnenfelderkultur in Transdanubien. – *Archaeologia Hungarica*, S.N. 44, Budapest.
- Strmčnik Gulič M. 2003
Pobrežje pri Mariboru. – V/In: B. Djurič, D. Prešeren (ur./eds.), *Zemlja pod vašimi nogami: arheologija na avtocestah Slovenije: vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 206–207.
- Rice P. M. 1987
Pottery analysis. A source book. – Chicago, London.
- Smolnik R. 1994
Der Burgstallkogel bei Kleinklein II. Die Keramik der vorgeschichtlichen Siedlung. – Veröffentlichungen des Vorgeschichtlichen Seminars Marburg, Sonderband 9.
- Strmčnik Gulič M. 2004
Spodnje Hoče. – V/In: B. Djurič, D. Prešeren (ur./eds.), *Zemlja pod vašimi nogami: arheologija na avtocestah Slovenije: vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 242–243.
- Strmčnik Gulič M. 2006
Poročilo o arheoloških raziskavah na trasi avtoceste Slivnica - Pesnica, na odseku priključka Ptujška - priključek Zrkovska. – Neobjavljeno poročilo / Unpublished report, ZVKDS, OE Maribor.
- Teržan B. 1990
Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem / The Early Iron Age in Slovenian Styria. – Katalogi in monografije 25, Ljubljana.
- Teržan B. 1999
An Outline of the Urnfield Culture Period in Slovenia / Oris obdobja kulture žarnih grobišč na Slovenskem. – *Arheološki vestnik* 50, 97–143.
- Teržan 2008
Stiške skice. – V/In: S. Gabrovec, B. Teržan, *Stična III/2, Gomile starejše železne dobe, Razprave / Grabhügel aus der Älteren Eisenzeit, Studien*. – Katalogi in monografije 38, (2010), Ljubljana, 189–325.
- Teržan B., Črešnar M. 2014
Poskus absolutnega datiranja starejše železne dobe na Slovenskem. – V/In: B. Teržan, M. Črešnar (ur./eds.), *Absolutno datiranje bronaste in železne dobe na Slovenskem / Absolute Dating of Bronze and Iron Ages in Slovenia*, Katalogi in monografije 40, Ljubljana, 703–724.
- Tomanič-Jevremov M. 1988–1989
Žarno grobišče v Ormožu. – *Arheološki vestnik* 39–40, 277–304.
- Tomanič-Jevremov M. 2001
The „Urbanization“ of Ormož and the cemeteries / Die „Urbanisierung“ von Ormož und die Gräberfelder. – V/In: A. Lippert (ur./ed.), *Die Drau-, Mur- und Raab-Region im 1.vorchristlichen Jahrtausend, Akten des Internationalen und Interdisziplinären Symposiums vom 26. bis 29. April 2000 in Bad Radkersburg*, Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 78, Bonn, 191–205.
- Velušček A. 1996
Kostel, prazgodovinska naselbina / Kostel, prähistorische Siedlung. – *Arheološki vestnik* 47, 55–134.
- Velušček A. 2002
Pobrežje Ia in Ib, 2000 in 2001. Poročilo o zaščitnih arheoloških izkopavanjih. – Neobjavljeno poročilo / Unpublished report, ZVKDS, OE Maribor.

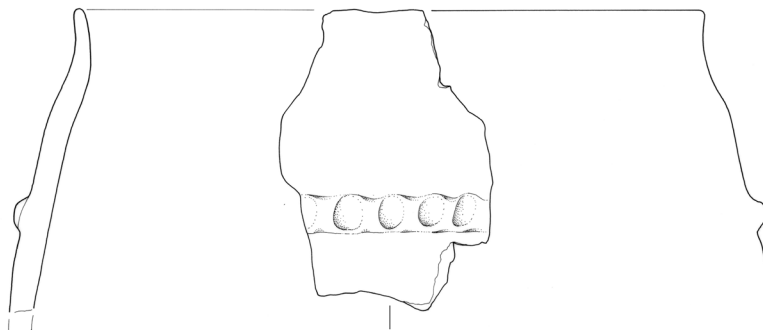
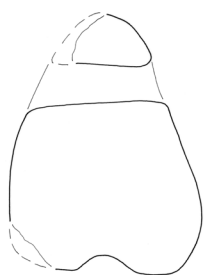
Tabla 1. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O1. M = 1:3.
Vse keramika.
Plate 1. Pobrežje in Maribor. Select of finds from Building O1. Scale = 1:3.
All ceramic.

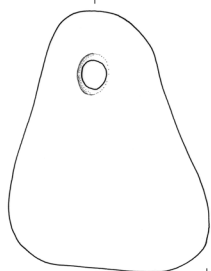
1

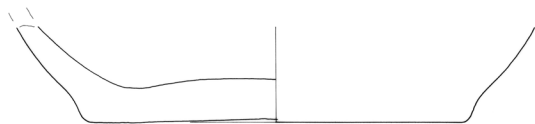
2

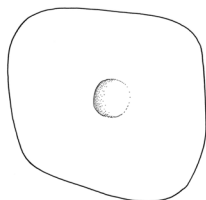
3

4

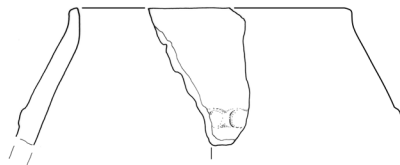
5

6

7

8

Tabla 2. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O1.
M = 1:3.
Vse keramika.
Plate 2. Pobrežje in Maribor. Select of finds from Building O1. Scale = 1:3.
All ceramic.

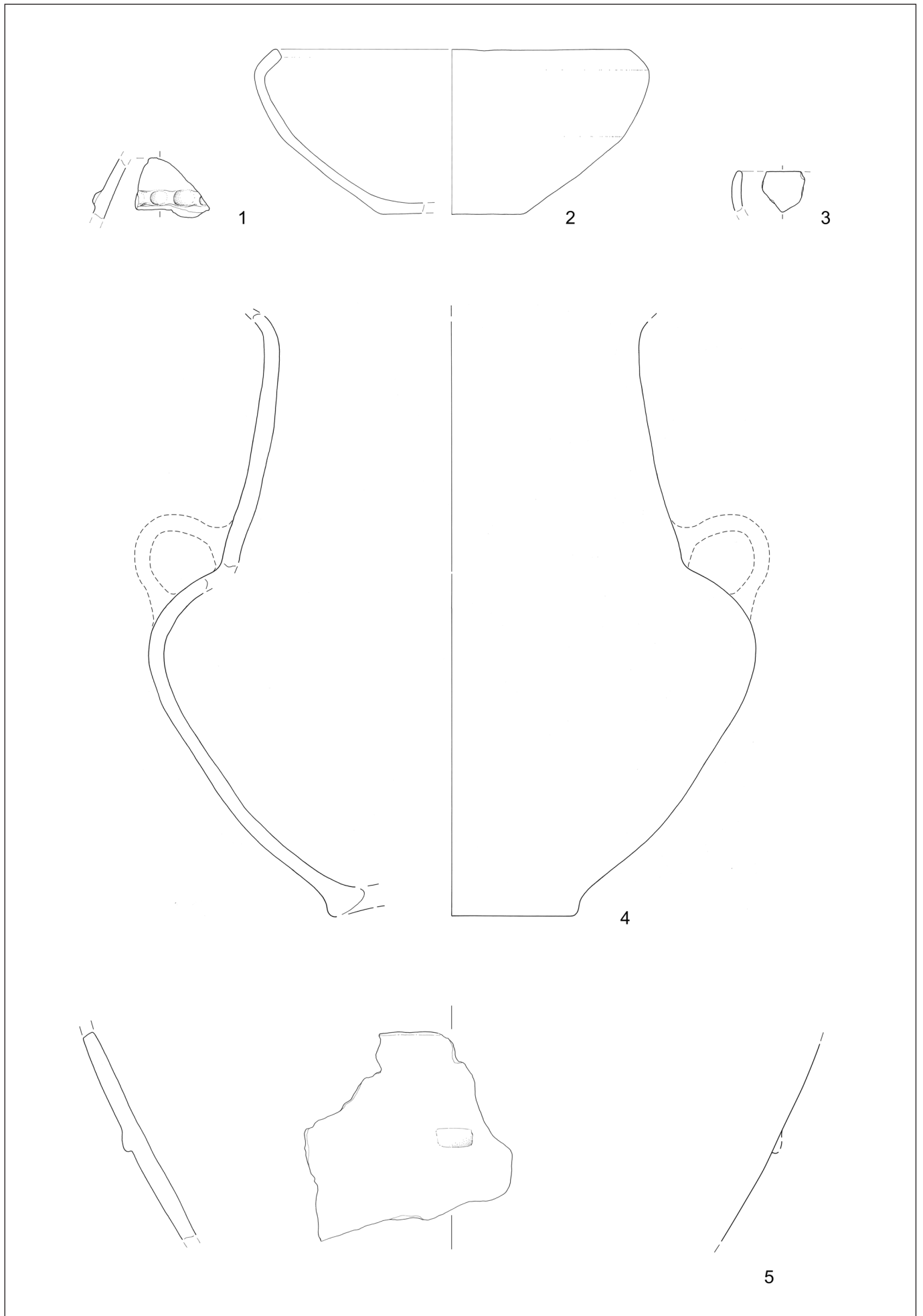

Tabla 3. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O1 (1–2) in groblje SE 1106 ob njej (3–8). M = 1:3 (1, 3–8), 1:4 (2). Vse keramika.
Plate 3. Pobrežje in Maribor. Select of finds from Building O1 (1–2) and the heap of stones SE 1106 besides it (3–8). Scale = 1:3 (1, 3–8), 1:4 (2). All ceramic.

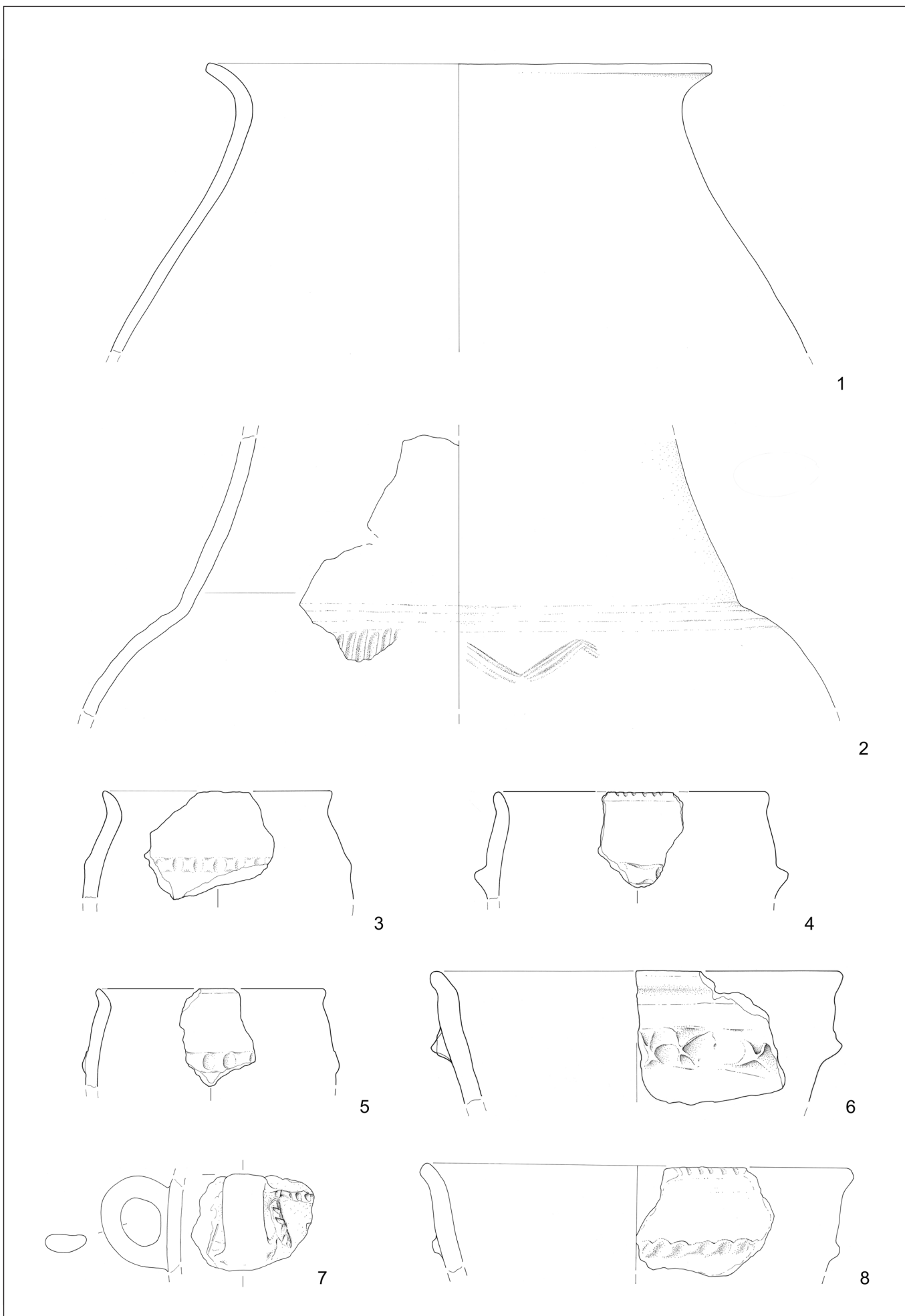

Tabla 4. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz groblje SE 1106 ob stavbi O1.

M = 1:3.

Vse keramika.

Plate 4. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the heap of stones SE 1106 besides Building O1 (3–8). Scale = 1:3. All ceramic.

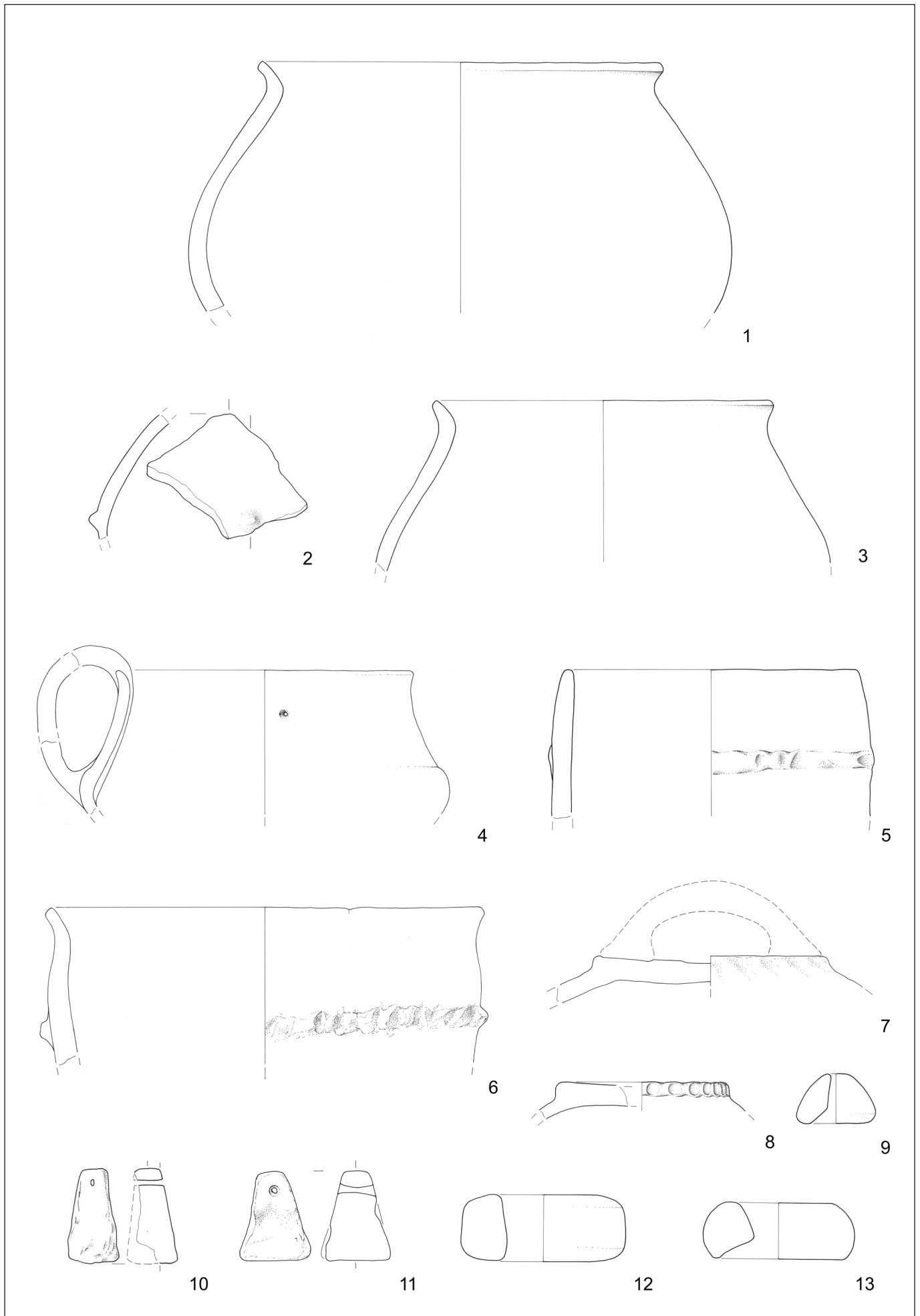

Tabla 5. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz groblje SE 1106 ob stavbi O1. M = 1:3.

Vse keramika.

Plate 5. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the heap of stones SE 1106 besides Building O1. Scale = 1:3. All ceramic.

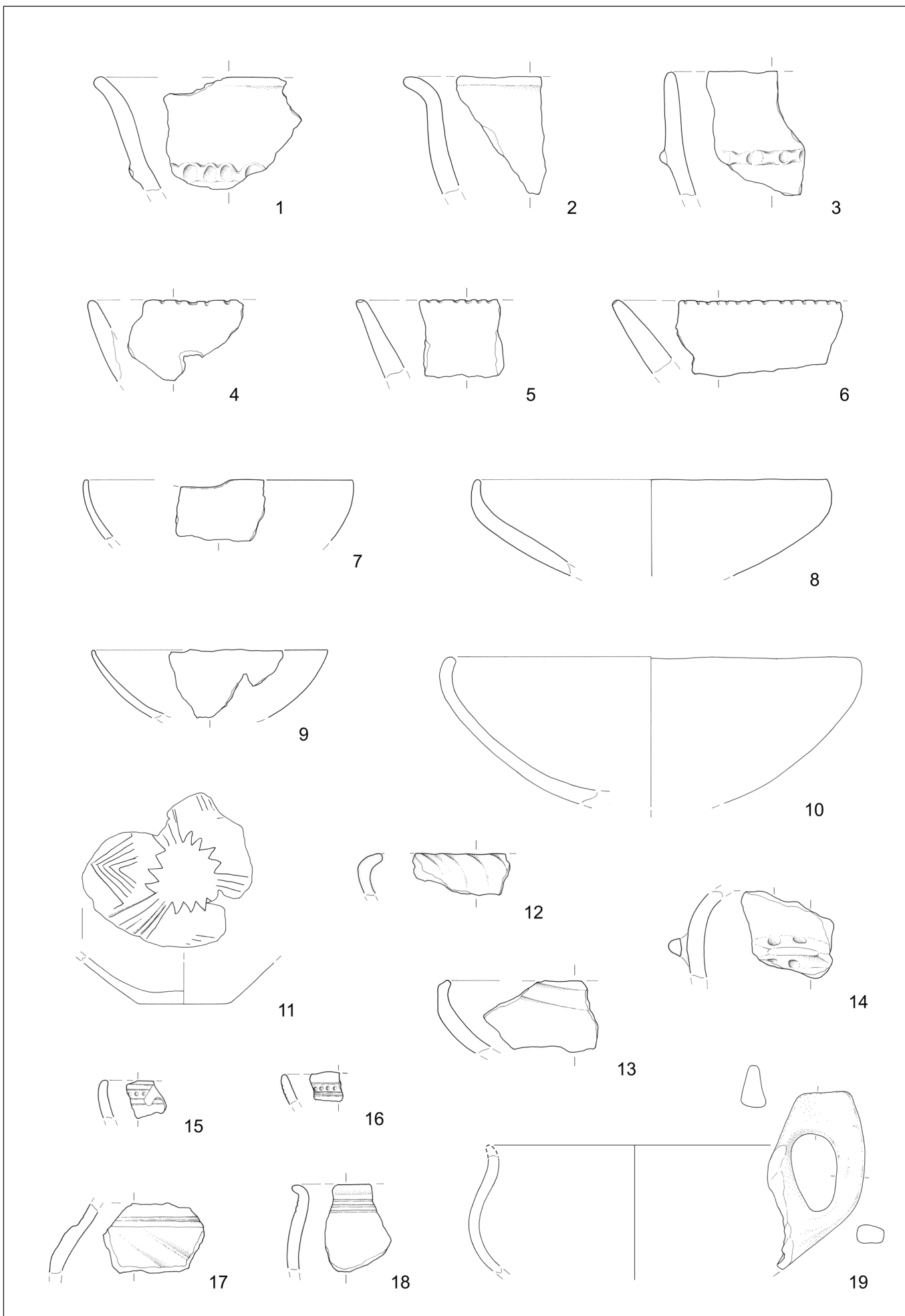

Tabla 6. Pobrežje
v Mariboru. Izbor
najdb iz stavbe O6.

M = 1:3.

Vse keramika.

Plate 6. Pobrežje
in Maribor. Select
of finds from the
Building O6.

Scale = 1:3.

All ceramic.

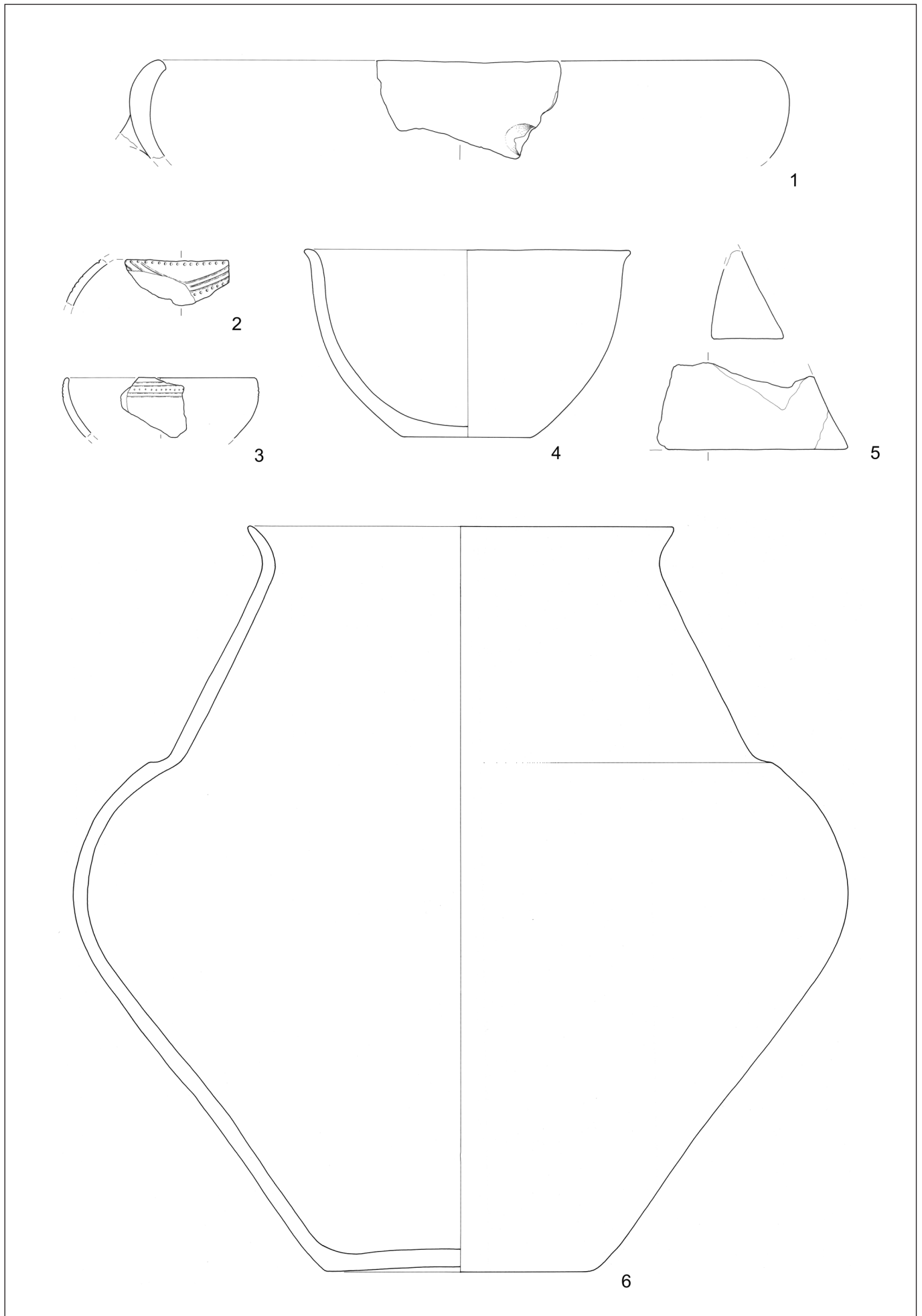

Tabla 7. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O11. M = 1:3. Vse keramika.
Plate 7. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the Building O11. Scale = 1:3. All ceramic.

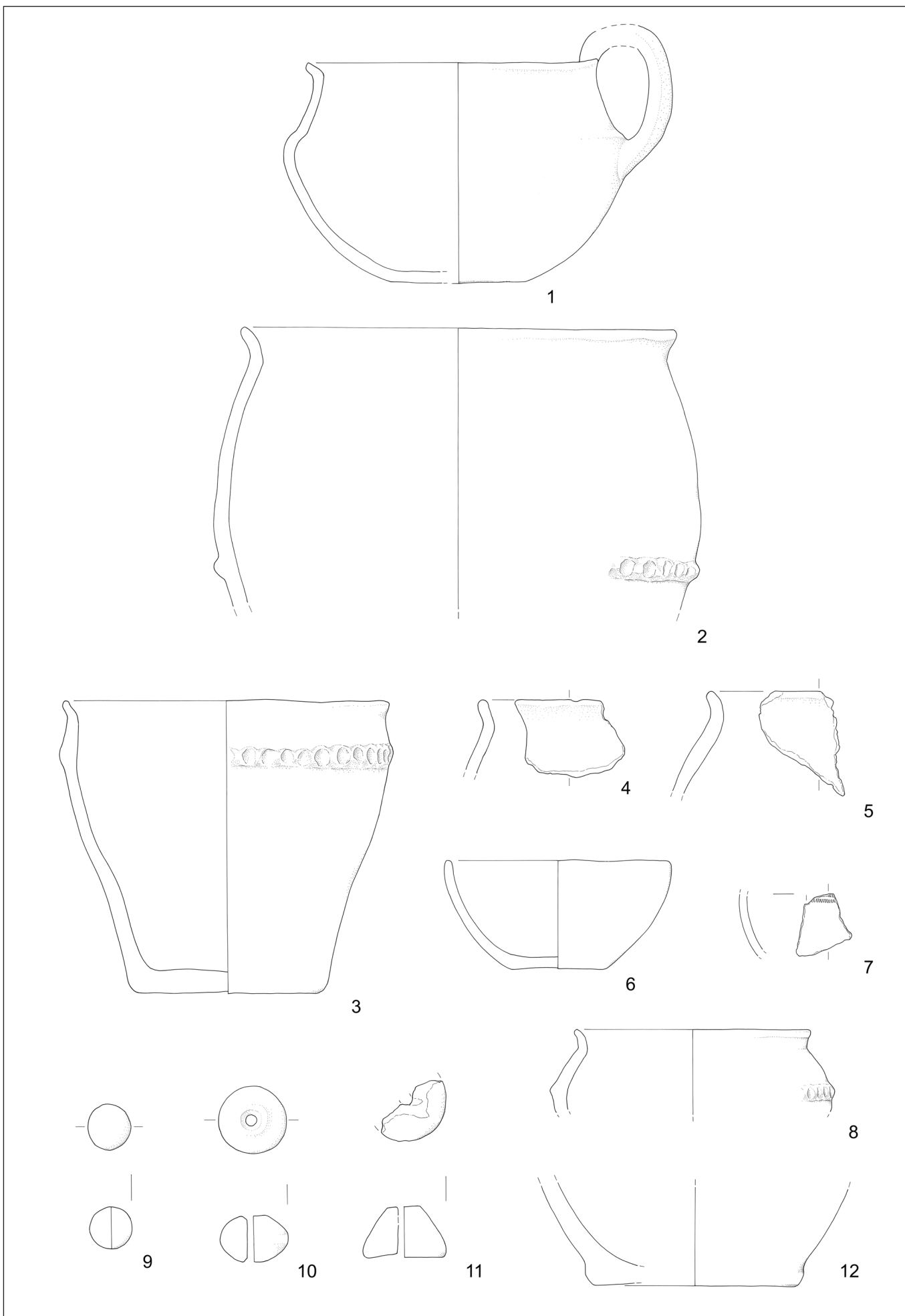

Tabla 8. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O14. M = 1:3 (1–3), 1:4 (4). Vse keramika.

Plate 8. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the Building O14. Scale = 1:3 (1–3), 1:4 (4). All ceramic.

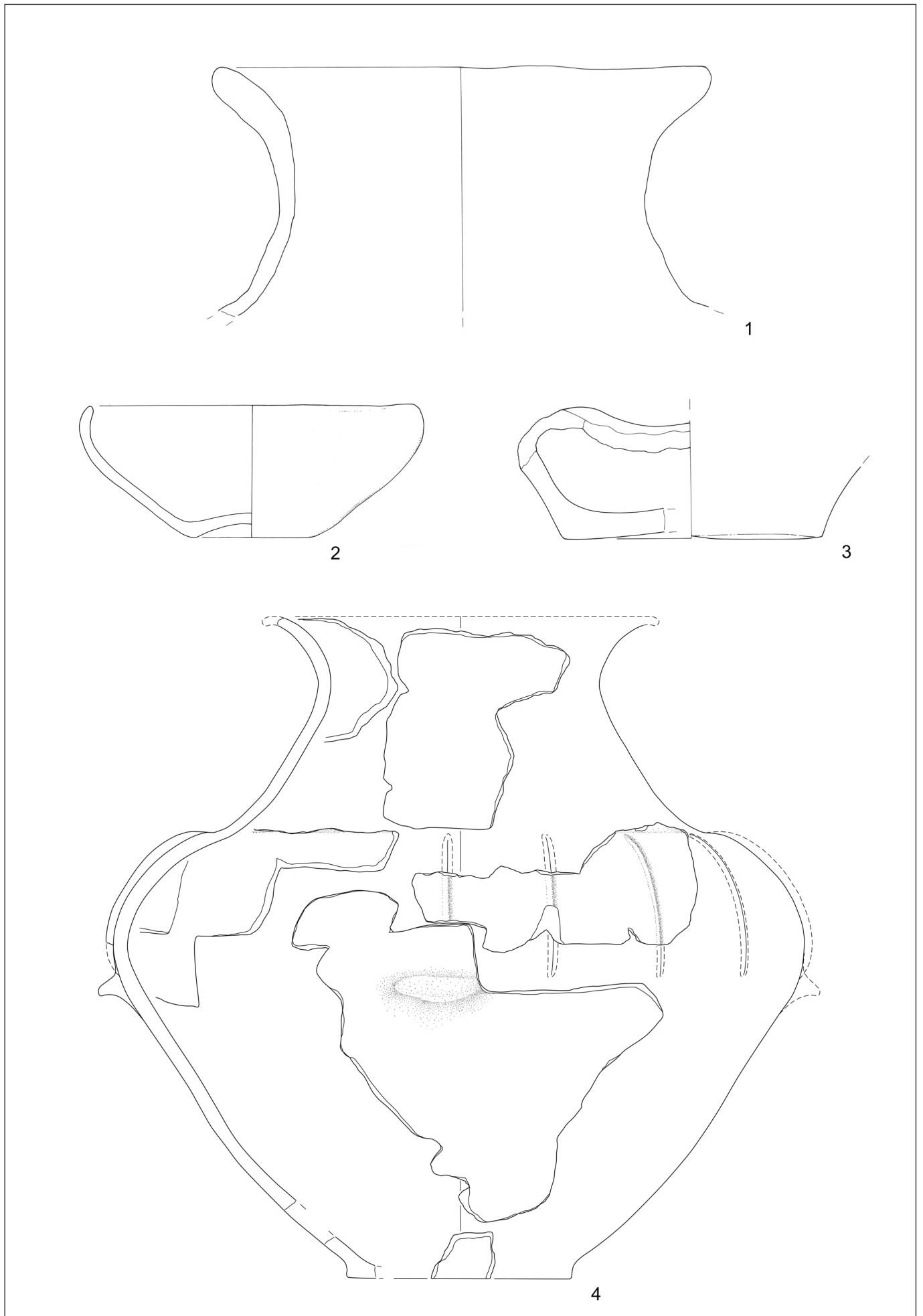

Tabla 9. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O14. M = 1:3. Vse keramika.
Plate 9. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the Building O14. Scale = 1:3. All ceramic.

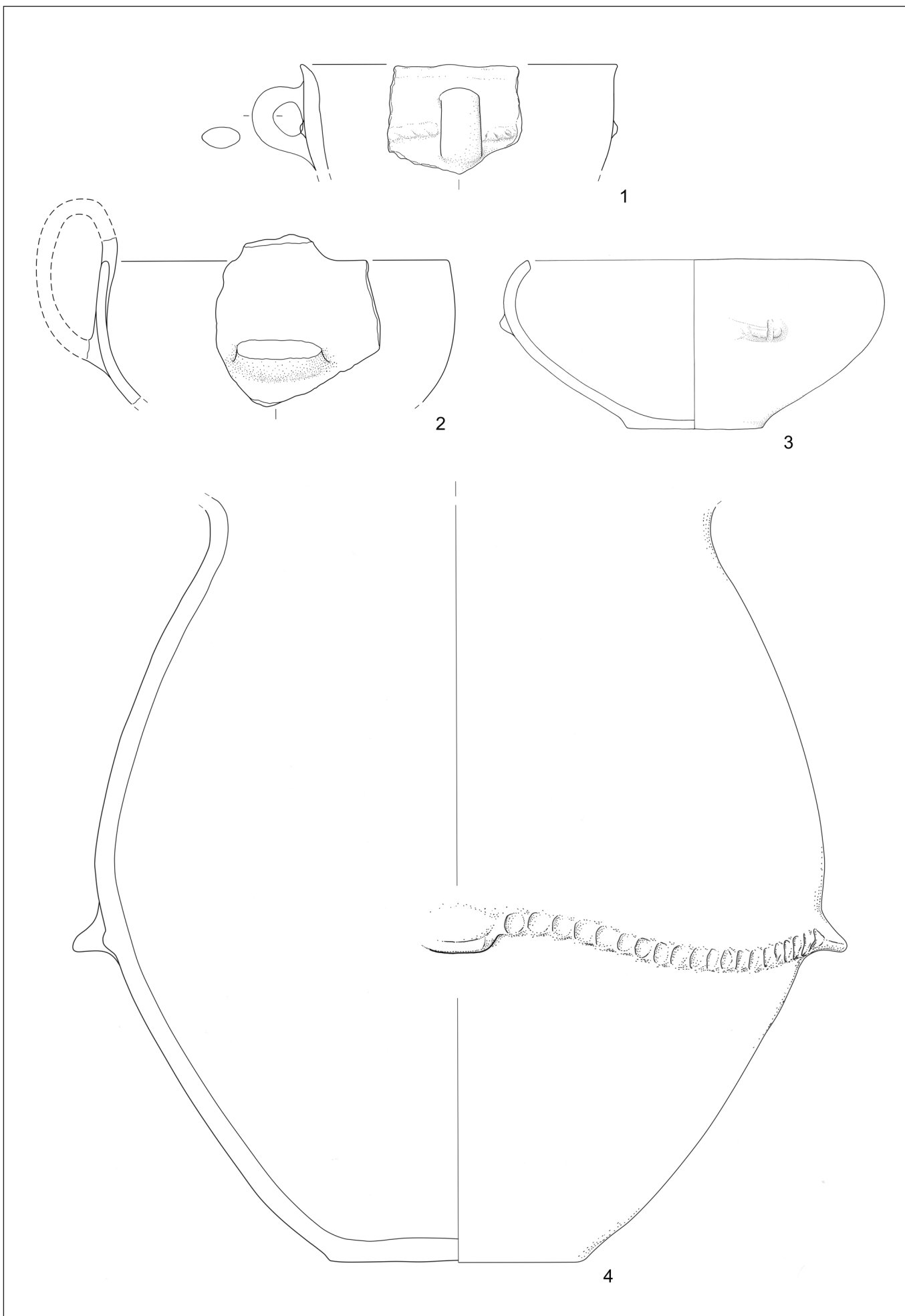

Tabla 10. Pobrežje
v Mariboru. Izbor
najdb iz stavbe O14.

M = 1:3.

Vse keramika.

Plate 10. Pobrežje
in Maribor. Select
of finds from the
Building O14.

Scale = 1:3.

All ceramic.

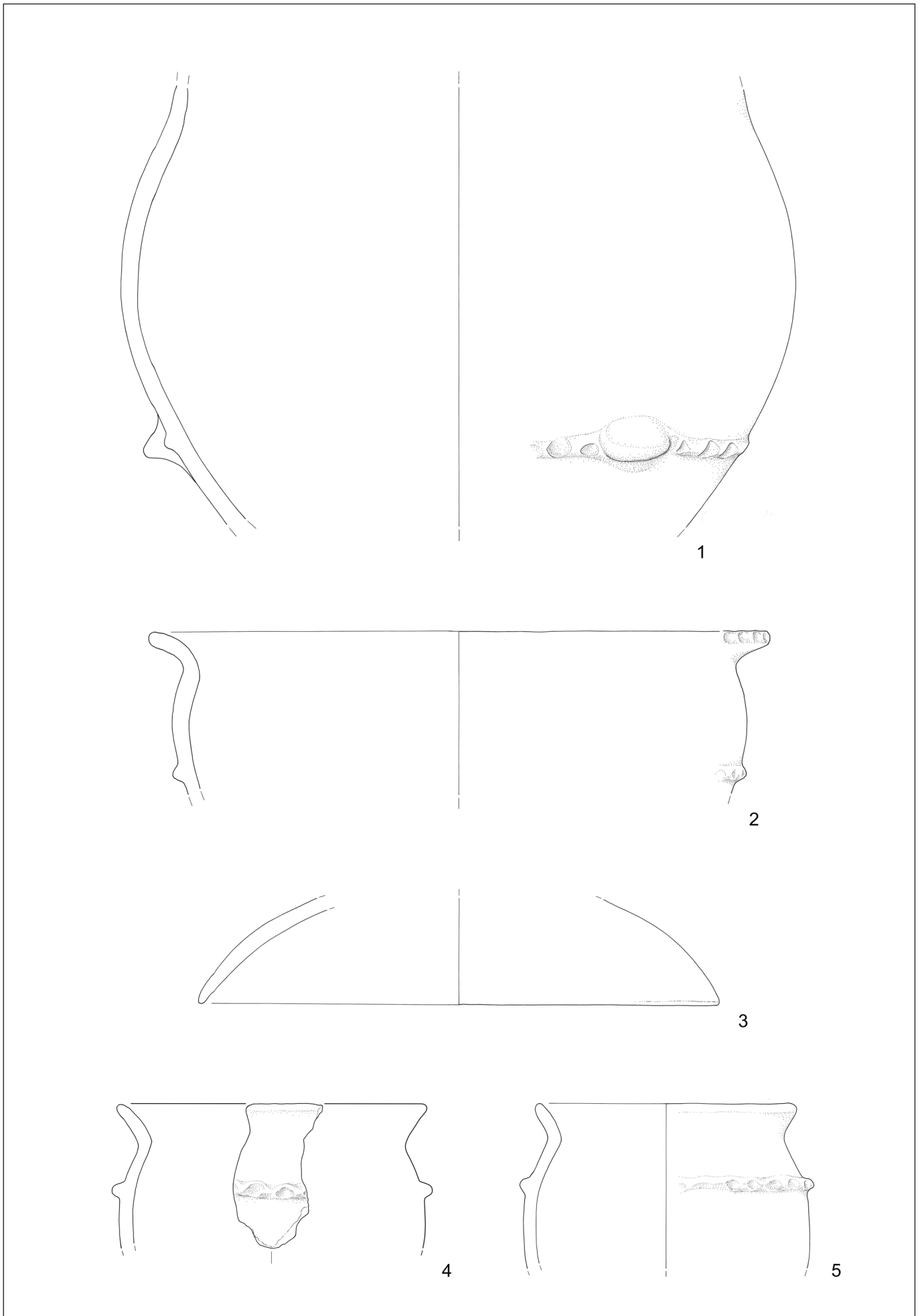

Tabla 11. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O14. M = 1:3.
Vse keramika.
Plate 11. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the Building O14. Scale = 1:3. All ceramic.

Tabla 12. Pobrežje
v Mariboru. Izbor
najdb iz stavbe O14.

M = 1:3.

Vse keramika.

Plate 12. Pobrežje
in Maribor. Select
of finds from the
Building O14.

Scale = 1:3.

All ceramic.

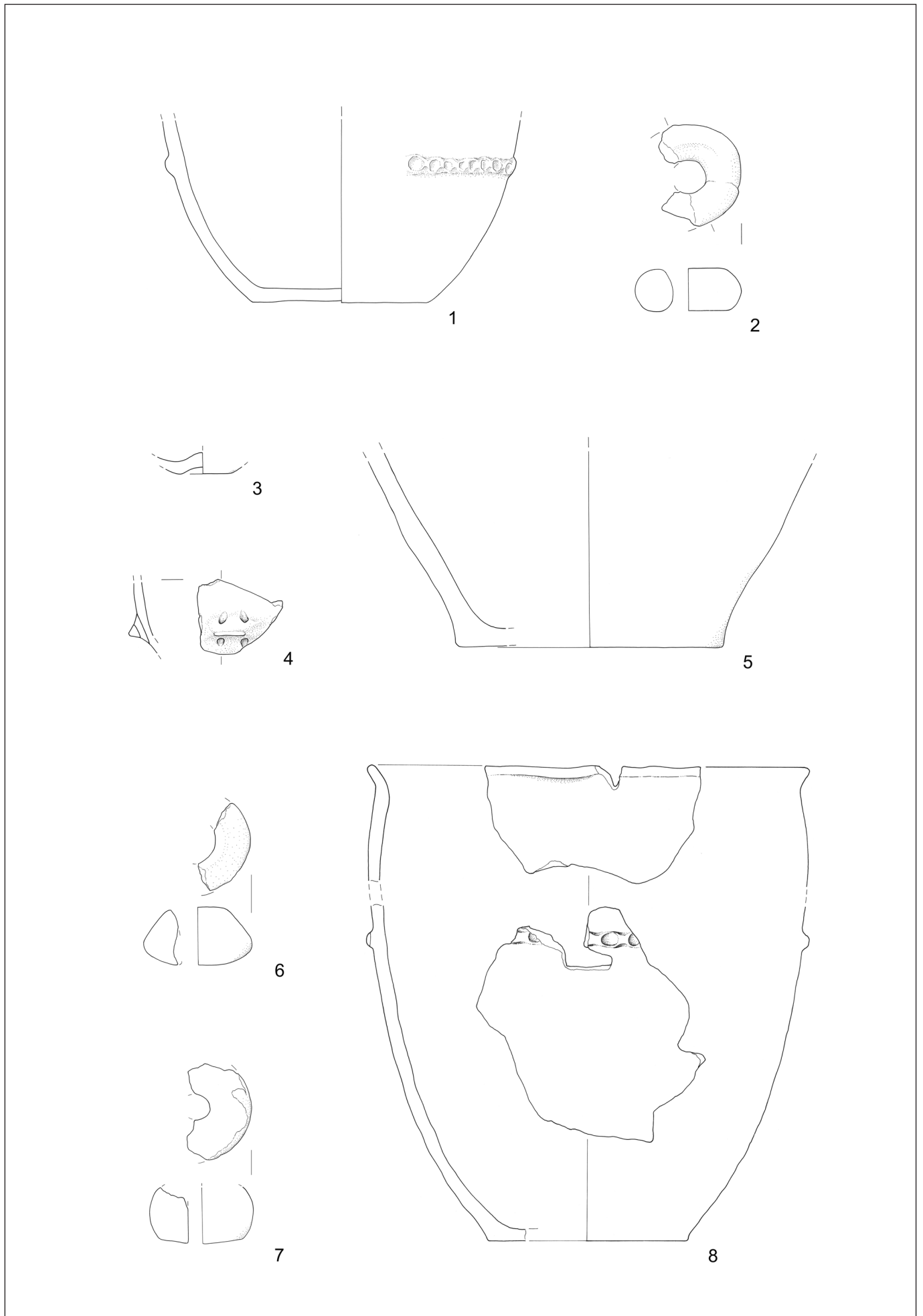

Tabla 13. Pobrežje v Mariboru. Izbor najdb iz stavbe O15 (1–6) ter iz jame SE 520III (7–8) in groblje SE 604 (9–10) ob njej. M = 1:3. Vse keramika.

Plate 13. Pobrežje in Maribor. Select of finds from the Building O15 (1–6) as well as from the pit SE 520III (7–8) and the haep of stones SE 604 (9–10) besides it. Scale = 1:3. All ceramic.

